

วารสาร

วิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๐

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

วารสารวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน
ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ กรกฎาคม - กันยายน ๒๕๕๐

กระทรวงศึกษาธิการ
ISSN 1513-0096

วารสารวิชาการเป็นวารสารที่จัดทำขึ้น

เพื่อเป็นแหล่งเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการ
เกี่ยวกับหลักสูตร สื่อการเรียนการสอน และ
การจัดการศึกษา รวมทั้งเป็นสื่อกลางในการ
แลกเปลี่ยนความคิดเห็นที่เป็นประโยชน์ในเชิง
สร้างสรรค์ต่อการปฏิบัติงานด้านการศึกษา

ข้อความใดๆ ที่ตีพิมพ์เผยแพร่ในวารสาร
วิชาการฉบับนี้ เป็นความคิดเห็นเฉพาะตัว
ของผู้เขียน ซึ่งอาจไม่ตรงกับความคิดเห็น
ของคณะที่ปรึกษาและคณะบรรณาธิการ
วารสารวิชาการ

เจ้าของ

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ

ที่ปรึกษา

เลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (คุณหญิงกษมา วรวรรณ ณ อยุธยา)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางมณฑนา คังชะเกษม)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายมังกร กุลวานิช)

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นายสมเกียรติ ขอบผล)

ที่ปรึกษาด้านนโยบายและแผน

ที่ปรึกษาด้านมาตรฐานการศึกษา

ที่ปรึกษาด้านการศึกษาพิเศษและผู้ด้อยโอกาส

ที่ปรึกษาด้านเทคโนโลยีเพื่อการเรียนการสอน

ที่ปรึกษาด้านพัฒนากระบวนการเรียนรู้

ที่ปรึกษาด้านพัฒนาระบบเครือข่ายและการมีส่วนร่วม

บทบรรณาธิการ

ปัจจุบันการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และเทคโนโลยีมีความซับซ้อน รวดเร็ว มีการแข่งขันทางธุรกิจเชิงรุกด้านอุปทาน
ส่งผลกระทบต่อสังคมโลกและสังคมไทยในหลายๆ เรื่อง โดยเฉพาะการตามกระแสวัตถุนิยมที่พุ่งเพื่อพุ่มเฟิย ทำให้คนในสังคม
ละเลยคุณธรรมจริยธรรมที่พึงมีประจำใจ ไม่นำพาคุณงามความดีอันเป็นแบบอย่างแก่เด็กและเยาวชน สังคมอยู่ในสภาพ
อ่อนแอ เสื่อมถอย ขาดความจริงใจต่อกัน ทำให้เกิดความแตกแยกของคนในชาติ ดังนั้นจึงจำเป็นที่จะต้องสร้างความเข้มแข็ง
ความสามัคคี และปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมตั้งแต่วัยเด็ก ภารกิจสำคัญที่ครูจะต้องร่วมพลังสร้างสรรค์เพื่อความคงอยู่
ของประเทศชาติ ก็คือการเร่งปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรมให้แก่ลูกศิษย์ของตนเพราะครูคือพ่อพิมพ์ผู้หล่อหลอมและพัฒนา
นักเรียนให้เป็นผู้ที่มี **“คุณธรรมนำความรู้”** โดยการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมในการเรียนการสอนทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้
และครูยังต้องปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่นักเรียน ให้นักเรียนตระหนักและเห็นคุณค่าของคุณธรรมจริยธรรม อันจะส่งผลให้
นักเรียนปฏิบัติด้วยความยินดีและมีความสุข ด้วยเทคนิควิธีใหม่ๆ รวมทั้งจัดกิจกรรมที่ดึงดูดความสนใจโดยใช้สื่อที่หลากหลาย
ให้เหมาะสมกับวัย และวุฒิภาวะของนักเรียน

คณะบรรณาธิการมีความตั้งใจที่จะนำเสนอเนื้อหาสาระความรู้ที่หลากหลายและน่าสนใจ เพื่อสร้างแรงบันดาลใจให้แก่
ผู้อ่านทุกท่าน ฉบับนี้ขอเสนอบทสัมภาษณ์พิเศษ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน (นางมณฑนา คังชะเกษม)
ซึ่งท่านได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายคุณธรรมนำความรู้สู่สถานศึกษา เพื่อเป็นแนวทางให้สถานศึกษา
สามารถนำไปปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม นอกจากบทสัมภาษณ์ดังกล่าวแล้วยังมีบทความอื่นๆ อีกที่จะช่วยเสริมเติมเต็มพลัง
ความคิดในการขับเคลื่อนงานการศึกษาของชาติต่อไป

สำนักงาน : สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก เขตดุสิต

กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐ โทร ๐ ๒๒๘๔ ๕๓๓๐ โทรสาร ๐ ๒๒๘๔ ๕๓๔๐ เว็บไซต์ <http://academic.obec.go.th>

พิมพ์ที่โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว ๒๒๔๔ ถนนลาดพร้าว เขตวังทองหลาง กรุงเทพฯ ๑๐๓๑๐

คณะกรรมการ

บรรณาธิการ

นายสุชาติ วงศ์สุวรรณ

ผู้ช่วยบรรณาธิการ

นางสาวพจนีย์ เจนพณัส

นางศกุนตลา สุขสมัย

นางอัมพร เต็มทอง

นางสาวเจตนา พรหมประดิษฐ์

กองบรรณาธิการ

นางสาวนภวรรณ ชั่งบุตดา

นายธัญญา เรืองแก้ว

นางสาวรัตนา แสงบัวเพื่อน

นางสาวจิระวรรณ ปักกัถตั้ง

นางประทุม หนูจ้อย

นางสุขเกษม เทพสิทธิ์

นางสาวอุทิน จิงวิเศษพงศ์

นางสาวขวัญฟ้า นิยมในธรรม

นางธนาภรณ์ กอวัฒนา

นางฟาฏินา วงศ์เลขา

นางสาวเงินยวง นุตตะเคียน

นางสาวสุภาวดี ตรีรัตน์

นางสาวอังคณา ผิวเกลี้ยง

นายศตวรรษ ประจักษ์

นางสาวพนิดา บัวมณี

นายเริงศักดิ์ มิ่งประเสริฐ

นางสาวพรทิพย์ ดินดี

นางสาวประนอม เพ็ญพันธ์

ฝ่ายศิลปกรรม

นายพินิจ สุขะสันต์

นายไพฑูรย์ บุญภานนท์

นายชูเกียรติ เกิดอุดม

สารบัญ

เรื่อง

หน้า

- สัมภาษณ์พิเศษ : นางมัทนา คังพะภุณ ๒
- การส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน อุทัยวรรณ เฉลิมชัย ๗
- ครูกับความรู้ในการจัดการเรียนการสอน
ภาษาอังกฤษ ดร.พรพิมล ประสงค์พร ๑๒
- กระบวนทัศน์ใหม่ของการพลีตครู วิเศษ ชินวงศ์ ๑๘
- จรรยาบรรณวิชาชีพกับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครู
และบุคลากรทางการศึกษา ว่าที่ ร.ต.สุกิจ ศรีพรหม ๒๔
- สถานภาพการสอนภาษาไทยในประเทศสาธารณรัฐ
สังคมนิยมเวียดนาม พศ.ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา ๒๘
- มาเป็นครูนักวิจัยกันดีกว่า นิรุติ มีเกิด ๓๓
- การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการ
ศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล
จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ กิตติภาณุจน์ เกษมสุขจรสแสง ๓๘
- การเรียนรู้ที่ยึดผู้เรียนเป็นสำคัญที่ครูต้องหัน
กลับมากทวน พรชัย ภาพันธ์ ๔๐
- แนวทางการส่งเสริมและพัฒนาคุณภาพการศึกษาให้
ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดระดับสูง ลาวัลย์ รักสัตย์ ๔๘
- เว้นคำนึงถึงการสอนด้วยการโต้วาทิ อุษา จันเจนกิจ ๕๕
- การออกแบบหน่วยการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้
ศิลปะตามแนว Backward Design ป.สุขสทิษฐ์ ๕๘
- เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับ...เด็กพิเศษ ดร.เจษฎา กิตติสุนทร ๖๓
- เกาะติดหลักสูตร รศ.ดร.นิรมล ศตวุฒิ ๖๗
- เส้นทางสู่...การปฏิรูปการเรียนการสอน วรณัน ขุนศรี ๗๓
- รอบรู้สู่การวัดและประเมินผล กังภาณุจน์ สิริสุนทร ๗๗
- ถนนสายประกันคุณภาพ จรัญ คำยัง ๘๒
- เวทีคนวิจัย รัตนา แสงบัวเพื่อน ๘๕
- ความรู้เพื่อครูและแนว โสภณ จุโลก ๘๙
- สนาม...สื่อการเรียนรู้ ฟาฏินา วงศ์เลขา ๙๒
- บอกกล่าวเล่าขาน อัมพร เต็มทอง ๙๔
- เรียงร้อยด้วยกวี เสรี ภาณุจนโรมนต์ ๙๖

สำนักงานศึกษาธิการจังหวัด

รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน **นางมัทนา ศังชะกฤษณ์**

คุณธรรมนำความรู้สู่สถานศึกษา

กระแส โลกาภิวัตน์ทำให้สังคมไทยมีการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วในทุกๆ ด้าน ส่งผลให้เกิดช่องว่างระหว่างความเจริญทางด้านวัตถุกับความเจริญทางด้านจิตใจ ประกอบกับความอ่อนแอของวัฒนธรรมไทย ที่ไม่สามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้กับเด็กเพื่อรับความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้ ก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ตามมาอย่างมากมาย ซึ่งส่งผลให้เด็กและเยาวชนไทยมีพฤติกรรมและค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์

กระทรวงศึกษาธิการตระหนักถึงวิกฤตปัญหาดังกล่าว จึงได้เร่งหามาตรการแก้ไขปัญหาคุณธรรมจริยธรรมของนักเรียนอย่างจริงจัง โดยกำหนดเป็นนโยบายด้านการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ ที่จะเร่งรัดการปฏิรูปการศึกษา โดยยึดคุณธรรมนำความรู้ ใช้คุณธรรมเป็นพื้นฐานในการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่เชื่อมโยงความร่วมมือกับสถาบันครอบครัว สถาบันศาสนา สถาบันการศึกษา และชุมชน เพื่อให้ผู้เรียนได้รับการปลูกฝังค่านิยมในการนำคุณธรรมไปใช้เป็นหลักในการดำเนินชีวิต

วารสารวิชาการฉบับนี้ ได้รับความกรุณาจากท่านมัทนา ศังชะกฤษณ์ รองเลขาธิการคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ให้สัมภาษณ์เกี่ยวกับการขับเคลื่อนนโยบายคุณธรรมนำความรู้สู่สถานศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาได้นำไปเป็นแนวทางในการปฏิบัติอย่างเป็นรูปธรรม

กองบรรณาธิการ : ในมุมมองของท่านเห็นว่าจากสภาพสังคมในปัจจุบันเด็กและเยาวชนไทยมีปัญหาคุณธรรมด้านใดบ้าง

ท่านรองฯ มัทนา : ถ้ามองจากที่สังคมสะท้อนมาในแง่เด็กและเยาวชนจะเป็นเรื่องพฤติกรรมที่ไม่พึงประสงค์ เช่น ปัญหาเด็กติดยาเสพติด ปัญหาเรื่องโรคเอดส์จากการมีพฤติกรรมทางเพศที่ไม่เหมาะสม การมีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร ปัญหาการใช้ความรุนแรง เช่น ในบางช่วงที่เด็กมีปัญหาพกพกตีกัน เรื่องอื่นอาจจะยังไม่ชัดเจน เด็กที่อยู่ในเมืองอาจมีปัญหาเรื่องความฟุ้งเฟ้อ ไม่ประหยัด ซึ่งสังคมอาจมองว่าคุณธรรมจริยธรรมเสื่อมลง ปัญหาคุณธรรม

จริยธรรมถือเป็นปัญหาสังคมโดยรวม ซึ่งเกี่ยวพันไปถึงเด็กด้วย เช่น พุดกันมากถึงเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ช่วงนี้ก็มีการเร่งรัดแก้ไขปัญหาเรื่องความซื่อสัตย์สุจริต ความฟุ่มเฟือย โดยเฉพาะเรื่องการประหยัด เพราะตอนนี้เรายึดหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง อาจมีเรื่องของใช้ มือถือ แฟชั่น สิ่งเหล่านี้ก็เกิดจากการที่ค่านิยมเปลี่ยนแปลงไป มีสื่อ มีวัฒนธรรมใหม่ๆ ไหลบ่าเข้ามา วัฒนธรรมไทยเป็นวัฒนธรรมอ่อนทำให้รับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาได้ง่าย

กองบรรณาธิการ : การมองปัญหาของเราตามความแตกต่างของแต่ละสาขาอาชีพ ทำให้แต่ละคนมีมุมมองต่างกัน บางเรื่องคนหนึ่งคิดว่าไม่เป็นปัญหา แต่อีกคนอาจคิดว่าเป็นปัญหา เช่น เรื่องการแต่งกาย ไม่เฉพาะเด็ก สพฐ. เด็กเดี๋ยวนี้ใส่เสื้อผ้ารัดรูป กระโปรงสั้น ซึ่งตรงนี้น่ามองว่าเป็นปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมด้วยหรือไม่

ท่านรองฯ มณฑา : เรื่องการแต่งกาย เข้าใจว่าเป็นแฟชั่นมากกว่า แต่การแต่งกายที่เลื้อยรัดรูป กระโปรงสั้น ก็อาจจะก่อให้เกิดการยั่วยุทางเพศ โยงไปถึงเรื่องความฟุ่มเฟือย

กองบรรณาธิการ : สาเหตุหนึ่งอาจเกิดจากพ่อแม่ค่อนข้างละเลยในการดูแลบุตรหลานทำให้ สพฐ. เองต้องรับภาระหนักในการที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลงหรือสร้างค่านิยมที่ดีที่ถูกต้องให้กับนักเรียน

ท่านรองฯ มณฑา : จริงๆ เรื่องพฤติกรรมของเด็ก เรื่องคุณธรรมจริยธรรมต้องเป็นความรับผิดชอบร่วมกัน โดยเฉพาะนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ เรื่อง บวร (บ้าน วัด โรงเรียน) พ่อแม่มักจะไว้ใจโรงเรียน มอบให้เป็นภาระของครู จริงๆ ไม่น่าจะใช่ การดูแลเด็กควรเป็นความร่วมมือกัน พ่อแม่ช่วยดูแลและประสานกับโรงเรียน กับชุมชนและสังคมด้วยให้คนนอกโรงเรียนช่วยด้วย สังคมต้องช่วยกัน ชุมชน ศาสนสถาน โรงเรียนอยู่ใกล้วัดอยู่แล้ว ถ้าร่วมมือกันก็น่าจะช่วยให้ได้ ถ้าในโรงเรียนห้ามเด็กไม่ให้สูบบุหรี่ แต่หน้าโรงเรียนมีร้านขายบุหรี่อยู่ มันก็ไม่เหมาะสม

กองบรรณาธิการ : ท่านมองว่าคุณธรรมข้อใดที่ สพฐ. จำเป็นจะต้องปลูกฝังโดยเน้นเป็นเรื่องสำคัญ เร่งด่วน

ท่านรองฯ มณฑา : ตอนที่จะทำเรื่องนี้ก็มีการพุดคุยกันมาก เพราะคุณธรรมจริยธรรมเป็นเรื่องค่อนข้างกว้าง ที่ประชุมกระทรวงฯ เสนอให้เน้นคุณธรรม ๘ ประการ คือ ๑. ความซื่อสัตย์ เป็นคุณธรรมหลักในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง ๒. ประหยัด ๓. ความซื่อสัตย์ ถือเป็นเรื่องหลักที่รัฐบาลเน้น ๔. มีวินัย เป็นคุณธรรมพื้นฐานในคุณธรรมทั้งหมด ๕. สุภาพ เด็กๆ ควรฝึกฝนนิสัยนี้ ๖. สะอาด ๗. สามัคคี ๘. การมีน้ำใจ ซึ่งคุณธรรมส่วนใหญ่ก็นำมาจากคุณธรรมพื้นฐานในปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กับคุณธรรมที่คิดว่าเกี่ยวข้องกับปัญหาสังคมในขณะนี้ ตัวเน้นหลักๆ ก็คือ ๘ ข้อนี้ ในการสอนเด็กควรบูรณาการคุณธรรม ๘ ประการนี้เข้าด้วยกัน

กองบรรณาธิการ : อันที่จริงคุณธรรมทั้ง ๘ ประการนี้ ถ้าเด็กมีข้อใดข้อหนึ่ง ข้ออื่นๆ ก็จะตามมาด้วย ในการกำหนดจุดเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมก็เป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงสภาพสังคมในขณะนั้นเช่นเดียวกับคำขวัญวันเด็กที่มีการวิเคราะห์กัน การศึกษาจากคำขวัญวันเด็กก็ดี หรือจุดเน้นด้านคุณธรรมจริยธรรมก็ดีเป็นสิ่งที่สะท้อนสภาพสังคมในขณะนั้นได้ สำหรับคุณธรรมจริยธรรมด้านความสุภาพกับความสะอาดที่เป็นจุดเน้น ๒ ใน ๘ จุด ทำให้มองว่าขณะนี้นบ้านเราจะเลยเรื่องนี้ไปหรือเด็กมีปัญหาใน ๒ เรื่องนี้ใช่หรือไม่

ท่านรองฯ มณฑา : อันที่จริง ๒ เรื่องนี้เป็นเรื่องที่ต้องปลูกฝังตั้งแต่เด็ก เรื่องความสะอาดเป็นเรื่องพื้นฐานที่ต้องมีในบ้าน ในโรงเรียน เป็นการสร้างนิสัยพื้นฐาน ไม่จำเป็นต้องเน้นเฉพาะคุณธรรมที่มีปัญหาเท่านั้น

กองบรรณาธิการ : หลังจากกระทรวงฯ แฉนโยบายไปที่โรงเรียนแล้ว เรามีระบบการติดตามประเมินผลหรือไม่ อย่างไร

ท่านรองฯ มณฑา : ได้มีการแจ้งไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งเขตพื้นที่และโรงเรียนในภาพรวมๆ พร้อม

กับกลยุทธ์ของ สพฐ. ซึ่งล่อมาจากนโยบายของกระทรวง ซึ่งกล่าวถึงเรื่องคุณธรรมนำความรู้ โดยได้กำหนดเป้าหมายหลักว่าเมื่อสิ้นปีงบประมาณแล้วเป้าหมายที่ต้องการคืออะไร สำหรับเรื่องคุณธรรมจริยธรรม กำหนดไว้ ๒ เป้าหมาย คือ

๑. โรงเรียนต้องมีการจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรม

๒. ให้ สพท. คัดเลือกโรงเรียนร้อยละ ๑๐ เพื่อเป็นโรงเรียนแกนนำด้านคุณธรรมจริยธรรม ซึ่งต้องเป็นโรงเรียนที่เป็นตัวอย่างให้แก่โรงเรียนอื่นๆ ได้ การสนับสนุนส่งเสริมจะทำผ่าน สพท. โดยสนับสนุนให้ทุกโรงเรียน แต่โรงเรียนแกนนำจะได้รับการสนับสนุนพิเศษกว่าโรงเรียนทั่วไป

การพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนแกนนำ ใช้วิธีการจัดการความรู้ เน้นการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การจัดเวทีเสวนา เพราะเรื่องคุณธรรมไม่ใช่เรื่องใหม่จริงๆ โรงเรียนก็ทำอยู่แล้ว เด็กในเมืองอาจจะมีปัญหาด้านคุณธรรมจริยธรรมมากกว่าเด็กในชนบท เพราะมีปัจจัยกระตุ้นให้เกิดปัญหามากกว่า ทั้งสภาพแวดล้อมและสิ่งยั่วยุต่างๆ

กองบรรณาธิการ : อันที่จริงในหลักสูตรมีการสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมอยู่แล้ว ซึ่งโรงเรียนอาจวิเคราะห์ว่าถ้าเด็กขาดคุณธรรมข้อใด เราก็เน้นย้ำหรือส่งเสริมในด้านนั้นให้มากกว่า เช่น การมีน้ำใจ ถ้าเด็กมีพฤติกรรมนี้อยู่แล้ว โรงเรียนก็เน้นเรื่องอื่น

ซึ่งบางโรงเรียนอาจมีการกำหนดคุณธรรมจริยธรรมที่พึงประสงค์มากกว่า ๘ ตัวนี้ก็ได้อีก

ท่านรองฯ มณฑนา : โรงเรียนต้องวิเคราะห์ตามบริบทของโรงเรียนให้เหมาะสมกับสภาพจริง

กองบรรณาธิการ : การส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมต้องมีหน่วยงานรับผิดชอบโดยเฉพาะหรือไม่ อย่างไร

ท่านรองฯ มณฑนา : เรื่องคุณธรรมที่ทำงานก็มีกรรมการหลายระดับ รัฐบาลต้องการให้ทำงานแบบบูรณาการกับหน่วยงานอื่นด้วย ซึ่งมีหลายหน่วยงานมาร่วมกันทำ หน่วยงานกลางก็คือ สภาการศึกษา มีบุคลากรของ สพฐ. ไปร่วมเป็นกรรมการด้วย ในส่วนของ สพฐ. ไม่ได้ตั้งกรรมการเฉพาะกิจอย่างเป็นทางการ แต่ทำในลักษณะเป็นการทำงานแบบร่วมมือกัน โดยการแจ้งกลยุทธ์และเป้าหมายที่ต้องการให้เกิดให้โรงเรียน มีการสนับสนุนงบประมาณไปให้ส่งเสริมโดยการพัฒนาครู มีการอบรมศึกษานิเทศก์ แต่ไม่ได้อบรมว่าคุณจะไปสอนคุณธรรมให้ครูอย่างไร แต่ให้ไปถอดองค์ความรู้จากครูเก่งๆ ที่มีผลงาน ไปถอดประสบการณ์มาแลกเปลี่ยนให้ครูอื่นๆ เพื่อการกระจายความรู้

กองบรรณาธิการ : จากการที่ได้พูดคุยกับศึกษานิเทศก์พบว่าเรามี best ในหลากหลายเรื่อง หลากหลายสาขา และนโยบายปีนี้นี้อาจจะจัดสรรโอนเงินไปให้ สพท. เป็นก้อนใหญ่ ก็ค่อนข้างมีความยุ่งยากในเรื่องการวางแผนการใช้เงินให้เสร็จสิ้นตามกำหนด

ท่านรองฯ มณฑนา : ต้องยอมรับว่าปีนี้เรามีการปรับเปลี่ยนวิธีการ ท่านเลขาฯ ให้เน้นหลักการกระจายอำนาจ โดยหลักการ สพฐ. จะไม่บริหารงานระดับเขต แต่จะดูแลเฉพาะนโยบาย กำหนดทิศทาง ส่งเสริม ส่วนการบริหารจัดการจะไปอยู่ที่ สพท. กับโรงเรียน เนื่องจากต้องไปอยู่ที่โรงเรียน เขตพื้นที่มีหน้าที่สนับสนุนโรงเรียนอีกทอดหนึ่ง โดยช่วยเหลือให้โรงเรียนจัดการเรียนการสอนได้ แต่เราอาจเคยชินกับการโอนเงินโดยมีโครงการไปให้ ทำอย่างนี้ไม่ได้ปล่อยการจัดการไปให้ สพท. พอปีนี้ใช้วิธีการกระจายไป สพท. กับโรงเรียนก็ยังไม่ปรับตัวไม่ทัน

งบประมาณเพื่อโครงการส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมปีนี้โอนไปให้เขตพื้นที่มาก แต่ก็มีกิจกรรมหลักๆ ให้ไปพัฒนาครู แลกเปลี่ยนเรียนรู้ โรงเรียนที่ได้รับงบประมาณก็บริหารจัดการได้ว่าจะพัฒนาครูอย่างไร บางโครงการ เช่น ค่ายคุณธรรม ในช่วงปิดภาคเรียนได้ให้แต่ละ สพท. คัดเลือกโครงการที่ดีมา

๘ โครงการ แล้วให้เงินสนับสนุนไปดำเนินการต่อ ให้เด็กเข้าค่ายแล้วทำโครงการคุณธรรม แล้วสุดท้ายก็เอามาประกวดกันได้รับรางวัลระดับ สพฐ. เมื่อปีที่แล้ว สพฐ. ประสานกับศูนย์คุณธรรม จัดประกวดระดับประเทศ ซึ่งด้วยพระราชทานสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ผ่านมามีโครงการดีๆ หลายโครงการ เช่น เด็กรวมกลุ่มกันไปช่วยเหลือสุนัขจรจัด โครงการรักษาวาสงวนตัว เป็นต้น

กองบรรณาธิการ : ถ้ามองจากภาพตรงนี้ ครูต้องเก่งมาก ต้องเป็นผู้ชี้แนะ มีวิสัยทัศน์กว้างไกล รู้ว่าจะนำทางนักเรียนอย่างไร

ท่านรองฯ มณฑนา : ส่วนที่อยากเสริมคือ เรื่องของคุณธรรมนั้น ต้นแบบเป็นสิ่งสำคัญ เด็กแต่ละคนจะมีนิสัยคล้ายพ่อแม่ เด็กจะเห็นแบบอย่างจากพ่อแม่ เรื่องการปลูกฝังคุณธรรมจริยธรรม จริงๆ ไม่ต้องพูดเด็กจะทำตามตัวแบบ ทำตามสิ่งที่เขาเห็น ตัวแบบเป็นสิ่งสำคัญ ไม่ว่าตัวแบบในบ้าน ในโรงเรียนหรือในสังคม ซึ่งก็ยากที่จะเปลี่ยนคน จริงๆ ควรมีการพัฒนาบุคลากรทั้งโรงเรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อเป็นแบบอย่าง

กิจกรรมลูกเสือ เนตรนารีก็มีส่วนช่วยในเรื่องคุณธรรมจริยธรรม แต่พื้นฐานจริงๆ คือเด็กจะซึมซับจากคนรอบข้าง

กองบรรณาธิการ : จากนโยบายดังกล่าว ท่านคิดว่าต้องมีการปรับหลักสูตรให้สอดคล้องอีกหรือไม่

ท่านรองฯ มณฑนา : จริงๆ หลักสูตรได้กำหนดทุกอย่างไว้ครอบคลุมแล้ว เรื่องคุณธรรมจริยธรรมแทรกอยู่ในทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ โรงเรียนแค่เสริมและดึงคุณธรรมที่ต้องการเน้นออกมา เอาไปบูรณาการให้ครูสอดแทรกในการจัดการเรียนการสอนใน ๘ กลุ่มสาระการเรียนรู้ ให้โรงเรียนดึงเป็นเรื่องสำคัญ เราแคมี guideline หรือเอกสารเสริม หลายโรงเรียนพยายามสร้างบรรยากาศในโรงเรียนเพื่อเน้นคุณธรรมจริยธรรม เช่น บางโรงเรียนชวนนักเรียน ผู้ปกครองร่วมกิจกรรมใส่บาตรตอนเช้า ทำป้ายหน้าห้องเรียนที่

สอดแทรกคุณธรรม ซึ่งไม่ใช่กิจกรรมที่หายาก การสอนคุณธรรมเด็กต้องให้ตัวแบบทำให้ดูเป็นประจำสม่ำเสมอ ทำต่อเนื่องให้เป็นวิถีชีวิต

กองบรรณาธิการ : ขอให้ท่านฝากข้อคิดถึงโรงเรียน ในการนำนโยบายคุณธรรมนำความรู้ไปปฏิบัติ

ท่านรองฯ มณฑนา : ในแง่คุณธรรม ขอย้ำเรื่องของการที่ต้องดำเนินการทั้งโรงเรียน ให้ร่วมมือกับครอบครัว ชุมชน สถาบันศาสนา ทำหลายๆ คงไม่สำเร็จ เป็นเรื่องที่ต้องอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ส่งเสริมคุณธรรมจริยธรรมตลอดเวลา ต้องทำในลักษณะเป็นองค์รวม ในเรื่องการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ มี best practice ดีๆ น่าจะจัดเวทีให้ครูมีโอกาสได้มาแลกเปลี่ยนเรียนรู้กัน จะได้มีตัวแบบที่ดีๆ ไปเผยแพร่ อยากฝากเรื่องการเป็นตัวแบบ เชื่อว่าเด็กเลียนแบบผู้ใหญ่ เพราะฉะนั้นถ้ามีตัวแบบที่ดี เด็กก็มีคุณลักษณะที่ดีตามไปด้วย

สุดท้ายนี้กองบรรณาธิการขอเสนอแนะให้โรงเรียนจัดเวทีเสวนาระหว่างครูและบุคลากรในโรงเรียน เพื่อตรวจสอบทบทวนว่าเรามีพฤติกรรมที่สามารถเป็นต้นแบบให้กับนักเรียนอย่างที่ท่านรองฯ มณฑนา ได้

กล่าวไปแล้วหรือไม่ พฤติกรรมใดที่เราต้องปรับปรุงเปลี่ยนแปลงเพื่อเป็นแบบอย่างที่ดีให้กับนักเรียน

จากบทสัมภาษณ์ข้างต้น สถานศึกษาคงพอจะเห็นแนวทางในการที่จะนำนโยบายคุณธรรมนำความรู้ไปปฏิบัติให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งจะประสบผลสำเร็จได้ต้องอาศัยทุกฝ่ายร่วมมือร่วมใจกันอย่างจริงจัง เพื่อที่จะฝ่าวิกฤตปัญหาคุณธรรมจริยธรรมในกลุ่มเด็กและเยาวชนไปได้ เพื่อนำพาสังคมไทยไปสู่สังคมที่มีคุณภาพ

ศกุนตลา/พาภีนา/เจตนา สัมภาษณ์

การส่งเสริมการเรียนรู้ภาษาจีน

อุทัยวรรณ เฉิมชัย*

สาธารณรัฐประชาชนจีน 中华

人民共和国 The People's Republic of China

ดินแดนหลังม่านไหมในอดีต เวลาผ่านไปไม่กี่ปี สาธารณรัฐประชาชนจีนกลับผงาดขึ้นเป็นประเทศแนวหน้าของโลกด้านเศรษฐกิจ คงต้องมีอะไรที่น่าสนใจใคร่เรียนรู้ในดินแดนที่ถูกเปิดออกสู่สาธารณชนแห่งนี้

สาธารณรัฐประชาชนจีนมีเนื้อที่ประมาณ ๙,๓๒๖,๕๑๐ ตารางกิโลเมตร ใหญ่กว่าประเทศไทยประมาณ ๑๘ เท่า (ประเทศไทยมีเนื้อที่ ๕๑๓,๐๐๐

ตารางกิโลเมตร) มีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน ๑๕ ประเทศ มีประชากรประมาณ ๑.๓ พันล้านกว่าคน ประกอบด้วยประชากรที่มีกำลังบริโภค คือ อายุ ๐-๖๔ ปี ถึงร้อยละ ๙๒.๕ เศรษฐกิจของจีนจะเติบโตอย่างรวดเร็วเป็นอันดับหนึ่งของโลกภายในทศวรรษนี้ และคาดกันว่าในปี ๒๕๕๓ จะมีนักท่องเที่ยวจีนเดินทางเข้ามาในประเทศไทยถึง ๔ ล้านคน การค้าระหว่างไทยกับจีนคาดว่าจะขยายมูลค่าถึง ๕๐,๐๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐ ในปี ๒๕๕๓ ประกอบกับในปัจจุบันเส้นทางคมนาคมจากสาธารณรัฐประชาชนจีนถึงไทย

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

สะดวกสบายกว่าในอดีตมาก ทั้งทางอากาศ ทางบก และทางน้ำ ช่องทางถนนสายเศรษฐกิจจึงเชื่อมต่ออย่างสมบูรณ์ การเรียนรู้ภาษาจีนจึงเป็นความจำเป็นอย่างยิ่งต่อการเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันของประเทศไทย

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นดังกล่าวนี้ จึงได้กำหนดยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนขึ้น เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน และเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันในสังคมเศรษฐกิจ - ความรู้ รองรับการดำเนินงาน ซึ่งตามแผนมีเป้าหมายให้ประชาชนไทยอย่างน้อย ๕๐๐,๐๐๐ คน มีความรู้ภาษาจีน สามารถสื่อสาร แสวงหาความรู้ และใช้เป็นเครื่องมือในการประกอบอาชีพได้ มีสถานศึกษาเปิดสอนภาษาจีนเพิ่มมากขึ้นทุกระดับ และภายในปี ๒๕๕๕ สถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานทุกแห่งจะเปิดโปรแกรมสอนภาษาจีน ในช่วงชั้นที่ ๓ และช่วงชั้นที่ ๔ สำคัญของยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนโดยย่อ มีดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ ๑ ครอบคลุมนโยบายส่งเสริมและส่งเสริมให้เกิดความร่วมมือในการส่งเสริมการเรียนรู้อาเซียนอย่างกว้างขวาง โดยจัดทำแผนยุทธศาสตร์ระยะเร่งด่วน และระยะปานกลางเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้อาเซียนอย่างเป็นระบบ ส่งเสริมให้กลุ่มเป้าหมายหลัก คือ นักเรียน นักศึกษา และผู้อยู่ในวัยแรงงานสามารถใช้ภาษาจีนเพื่อการสื่อสารได้

ยุทธศาสตร์ที่ ๒ จัดทำมาตรฐานหลักสูตรและแนวทางการจัดการเรียนการสอนภาษาจีนในแต่ละระดับและประเภทของการศึกษา เพื่อให้สถานศึกษาแต่ละประเภท แต่ละระดับ ปรับใช้ให้สอดคล้องกับความต้องการ พัฒนาหลักสูตรภาษาจีนเพื่อสู่ความเป็นเลิศ ตั้งแต่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายถึงระดับอุดมศึกษา รวมทั้งกำหนดเป็นนโยบายเรื่องการใช้อักษรจีนตัวย่อในหลักสูตร

ยุทธศาสตร์ที่ ๓ ส่งเสริมและพัฒนาสื่อการ

เรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทยให้มีคุณภาพ และมีมาตรฐานเป็นที่ยอมรับ โดยร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการของจีน จัดทำหนังสือเรียนที่สอดคล้องกับหลักสูตรของไทย และจัดหาสื่อการเรียนรู้อาเซียนที่มีคุณภาพและสอดคล้องกับมาตรฐานหลักสูตรในระยะเริ่มแรก และระยะต่อไปจะส่งเสริมและสนับสนุนให้สำนักพิมพ์ในประเทศไทยผลิตหนังสือเรียนและสื่อความรู้เอง หรือผลิตหนังสือร่วมกับสำนักพิมพ์ในสาธารณรัฐประชาชนจีน

ยุทธศาสตร์ที่ ๔ วางระบบพัฒนาครูสอนภาษาจีนในระยะสั้นและระยะยาวให้ได้มาตรฐาน โดยเริ่มจากการสำรวจสภาพปัจจุบันและข้อมูลเกี่ยวกับครู ความต้องการของครูที่ต้องการพัฒนาในระดับต่างๆ และจัดทำฐานข้อมูลเพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาครูเข้าสู่เกณฑ์มาตรฐาน และระยะต่อไปจะกำหนดมาตรฐานครูโดยเทียบเคียงและปรับใช้ระบบการอบรมและการทดสอบมาตรฐานการสอน (เจียวซือจื่อเกอเจิ้งซู) ซึ่งเป็นมาตรฐานครูสอนภาษาจีนของสาธารณรัฐประชาชนจีน ที่สอนภาษาจีนให้แก่ชาวต่างประเทศ กำหนดระดับความรู้ขั้นต่ำของครูผู้สอนภาษาจีน โดยใช้ HSK (Hànyǔ Shuǐpíng Kǎoshì : 汉语水平考试) ไม่ต่ำกว่าระดับ ๕ สำหรับครูที่สอนระดับประถมศึกษา และระดับ ๖ สำหรับครูผู้สอนระดับมัธยมศึกษา รวมทั้งพัฒนาครูประจำการผู้สอนภาษาจีนอย่างสม่ำเสมอ เช่น การสนับสนุนทุนศึกษาต่อ ณ สาธารณรัฐประชาชนจีนสำหรับครูไทยที่มีผลการศึกษาดีเด่น รวมทั้งส่งเสริมการผลิตและสร้างแรงจูงใจแก่บุคลากรรุ่นใหม่

ยุทธศาสตร์ที่ ๕ ส่งเสริมความร่วมมือและสร้างเครือข่ายเพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย โดยการจัดทำ mapping โรงเรียนที่สอนภาษาจีนในประเทศไทยเพื่อกำหนดพื้นที่ที่ควรให้การสนับสนุนและส่งเสริมเป็นกรณีพิเศษ สร้างเครือข่ายที่เข้มแข็งระหว่างสถานศึกษากับสถานศึกษาในระดับต่างๆ เช่น ระดับประถมศึกษา มัธยมศึกษา

อาชีวศึกษา และอุดมศึกษา เพื่อช่วยเหลือและพึ่งพากันและกันในเรื่องครูผู้สอน หลักสูตร สื่อการเรียนการสอน การประเมินผล ฯลฯ และร่วมมือกับสถานเอกอัครราชทูตสาธารณรัฐประชาชนจีนประจำประเทศไทย เพื่อแสวงหาความร่วมมือในการพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนในประเทศไทย

การดำเนินโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้ดำเนินโครงการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนตอบสนองยุทธศาสตร์ส่งเสริมการเรียนการสอน คือ

๑. พัฒนาหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

ประเทศไทยเคยมีสื่อการสอนที่จัดทำโดยกรมวิชาการ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๕๒๗ เป็นสื่อที่จัดทำขึ้นตามสภาพแวดล้อมในขณะนั้นคือ เป็นอักษรตัวเต็ม ใช้ในโรงเรียนจีนที่เปิดสอนในขณะนั้นเรียนด้วยหลักสูตรภาษาจีนแบบเข้มข้น ผู้ที่จะเรียนในโรงเรียนลักษณะนั้นส่วนใหญ่เป็นผู้ที่มีเชื้อสายจีน ใช้ภาษาจีนในชีวิตประจำวันอยู่แล้ว ซึ่งไม่เหมาะกับสภาพการเรียนการสอนภาษาจีนในปัจจุบัน อีกทั้งขณะนี้ภาษาจีนได้ปรับเปลี่ยนอักษรให้ง่ายลง เป็นอักษรตัวย่อ นำภาษาพินอิน (คำอ่านด้วยอักษรภาษาอังกฤษ) มากำกับทำให้การเรียนเข้าใจง่ายขึ้น แต่ปัจจุบันยังไม่มีสื่อการสอนที่เป็นมาตรฐานจัดทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ สื่อการสอนที่วางจำหน่ายทั่วไปในท้องตลาดเป็นสื่อที่จัดทำโดยบริษัท สำนักพิมพ์เอกชน หรือโรงเรียนเอกชนต่างๆ แปล

มาจากฉบับภาษาจีนที่จัดพิมพ์ หรือนำเข้ามาจากสาธารณรัฐประชาชนจีนโดยตรง ทำให้ราคาจำหน่ายค่อนข้างสูง

หลักสูตรภาษาจีน ปัจจุบันใช้หลักสูตรภาษาต่างประเทศ ซึ่งลักษณะของภาษาจีนจะแตกต่างจากภาษาอื่นๆ มาก คือ เป็นภาษาภาพ ต้องใช้ความจำมากในการจำคำต่างๆ ไม่มีตัวสะกดให้สามารถอ่านหรือเดาได้

เพื่อแก้ปัญหาเหล่านี้ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ดำเนินการ ดังนี้

๑) ยกร่างหลักสูตร ๓ ระดับ ได้แก่ ระดับพื้นฐาน/กลาง/กลาง-สูง ตามมาตรฐานหลักสูตรภาษาต่างประเทศ

๒) ร่วมมือกับ HANBAN จัดทำหนังสือเรียนที่สอดคล้องกับบริบททางการศึกษาและวัฒนธรรมไทย โดยมีหน่วยงาน ๒ แห่งที่ได้รับมอบหมายจาก HANBAN ให้จัดทำ คือ

- สำนักพิมพ์ HEP จัดทำหนังสือสำหรับระดับ ป.๑-ป.๖, ม.๑-ม.๓ และ ม.๔-ม.๖ เป็นหนังสือเรียนสำหรับผู้เริ่มเรียนในแต่ละระดับดังกล่าว ขณะนี้หนังสือเรียนจัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ระดับ ป.๑ ม.๑ และ ม. ๔ เริ่มใช้ตั้งแต่เปิดเทอมนี้ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้เริ่มเรียน

- มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒจัดทำหนังสือสำหรับ ม.๑-ม.๖ ขณะนี้จัดทำเสร็จเรียบร้อยแล้ว ระดับ ม.๑-ม.๓ อยู่ระหว่างการจัดพิมพ์ เริ่มใช้ตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๕๐ นี้

๒. สร้างความพร้อมและความเข้มแข็งให้แก่สถานศึกษา เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งและสร้างเครือข่ายช่วยเหลือกันระหว่างกลุ่มโรงเรียน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้จัดตั้งศูนย์เครือข่ายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน ขึ้นในโรงเรียนที่มีความพร้อมตามภาคต่างๆ ทั่วประเทศ รวม ๒๓ ศูนย์ ศูนย์ฯ เหล่านี้ จะจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเข้มข้น และเป็นพี่เลี้ยงให้แก่โรงเรียนที่เปิด

สอนภาษาจีนอื่นๆ รวมทั้งสนับสนุนเขตพื้นที่การศึกษา ที่มีโรงเรียนเปิดสอนภาษาจีนจำนวนมาก จัดกิจกรรม ส่งเสริมและช่วยเหลือโรงเรียนในเขตของตน

๓. พัฒนาคู่มือ เพื่อให้มีฐานข้อมูลในการพัฒนาการเรียนการสอน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานจึงได้จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับ

- จำนวนสถานศึกษา ผู้เรียน ครูผู้สอน สภาพและหลักสูตรการเรียนการสอนในแต่ละโรงเรียน เพื่อให้สามารถพัฒนาการเรียนการสอนได้ตรงตามเป้าหมาย

- โรงเรียนที่เป็นศูนย์เครือข่ายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อเตรียมการจัดตั้งเป็นห้องเรียนขงจื้อ

๔. พัฒนาคู่มือ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานตระหนักถึงความสำคัญของการพัฒนาคู่มือให้ทันต่อความต้องการของสภาพปัจจุบัน จึงได้เร่งพัฒนาคู่มือไทยที่สอนภาษาจีน และให้ความสำคัญกับการสร้างวิสัยทัศน์ในการส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีนให้แก่ผู้บริหาร จึงจัดอบรมครูไทยที่สอนภาษาจีนและจัดรายการศึกษาดูงานด้านการจัดการเรียนการสอนสำหรับผู้บริหารโรงเรียน เพื่อให้เกิดการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

ในการแก้ปัญหาการขาดแคลนครูสอนภาษาจีน สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้ร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาชนจีนจัดหาครูอาสาสมัครจีนมาสอนในประเทศไทย เริ่มตั้งแต่ปีการศึกษา ๒๕๔๗ จนถึงปัจจุบัน (ก่อนเดินทางมาประเทศไทย ได้ส่งครูไทยไปสอนภาษาไทยให้ครูอาสาสมัครจีน พร้อมส่งเจ้าหน้าที่ไปปฐมนิเทศ ณ Yunnan Normal University, Hainan Normal University และ

Jinan University รวมทั้งได้จัดทำวีซีดีแนะนำการศึกษา การปฏิบัติงาน และการใช้ชีวิตในประเทศไทย ส่งให้สาธารณรัฐประชาชนจีนนำไปเผยแพร่ให้ครูอาสาสมัครจีนรับทราบสภาพความเป็นจริงในประเทศไทยก่อนการเดินทาง เป็นการเตรียมพร้อมก่อนเริ่มทำงาน)

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานได้เตรียมการสำหรับการพัฒนาการเรียนการสอนต่อไป คือ

๑. จัดอบรมครูแกนนำ/ครูประจำศูนย์เครือข่ายส่งเสริมการเรียนการสอนภาษาจีน เพื่อให้มีความเข้มแข็งทางวิชาการ และมีศักยภาพในการให้ความช่วยเหลือโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีนภายในเครือข่าย

๒. จัดอบรมเทคนิคการสอนและการใช้สื่อให้แก่ครูอาสาสมัครจีน

๓. พัฒนาสื่อ interactive เพื่อให้ผู้เรียนและครูได้มีโอกาสฝึกฝนภาษาจีนมากยิ่งขึ้น

๔. พัฒนาเกณฑ์เพื่อประเมินศักยภาพและมาตรฐานครูสอนภาษาจีน

๕. จัดทำโครงการโรงเรียนพี่โรงเรียนน้อง ระหว่างโรงเรียนในประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาชนจีน เพื่อพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีน

๖. เตรียมทำวิจัยค้นหาวิธีจัดการเรียนการสอนภาษาจีนที่ประสบผลดี (best practice)

การพัฒนาการเรียนการสอนภาษาจีนอย่างมั่นคงเข้มแข็ง และการขยายความร่วมมือกับสาธารณรัฐประชาชนจีนแบบยังประโยชน์แก่กันและกันให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ จะส่งผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศไทยในภาพรวม

ภาคผนวก

ข้อมูลเกี่ยวกับสถานศึกษาและผู้เรียนในสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๑. จำนวนโรงเรียนที่เปิดสอนภาษาจีน

ปีการศึกษา ๒๕๔๘	ปีการศึกษา ๒๕๔๙	ปีการศึกษา ๒๕๕๐
๒๑๖	๓๐๘	๓๔๒

๒. จำนวนนักเรียนโดยประมาณ

ปีการศึกษา	ช่วงชั้นที่ ๑	ช่วงชั้นที่ ๒	ช่วงชั้นที่ ๓	ช่วงชั้นที่ ๔	รวม
๒๕๔๙	๑,๓๘๗	๕,๔๘๗	๔๕,๐๓๐	๓๑,๗๙๓	๘๓,๖๙๗
๒๕๕๐	๓,๔๘๔	๗,๔๐๗	๕๓,๔๙๓	๓๘,๑๗๔	๑๐๒,๕๕๘

๓. จำนวนครูอาสาสมัครจีน

ปีการศึกษา	ครูที่สอนต่อเนื่องจากปีก่อน	ครูที่ขอมใหม่	รวม (คน)	รวม (รร.)
๒๕๔๙	๒๙	๑๗๖	๒๐๕	๑๔๐
๒๕๕๐	๑๑๒	๒๐๐	๓๑๒	๒๗๑

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

ABCDEFGHIJKLMNOPQRSTUVWXYZ

ครูกับความรู้ในการจัดการเรียน

การสอนภาษาอังกฤษ

ดร.พรพิมล ประสงค์พร*

กระบวนการ จัดการเรียนการสอนของครูเป็นหัวใจสำคัญในการพัฒนาคุณภาพของผู้เรียน การที่ครูจะจัดการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพและเกิดสัมฤทธิ์ผลต่อผู้เรียนนั้น ครูจะต้องมีองค์ความรู้ที่จำเป็นและสามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมกับสถานการณ์ต่างๆ ที่เป็นอยู่ในชั้นเรียน นอกจากนี้แล้ว กระบวนการที่ครูนำมาใช้ยังขึ้นอยู่กับแนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่ครูยึดเป็นหลัก ซึ่งทำให้ครูแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม การสอนและเป็นสิ่งที่กำหนดทิศทางในการจัดการเรียนการสอนของครูด้วย ดังที่ Bruner (อ้างถึงใน Leach & Moon, 1999 : 5-6) ได้ให้ทัศนะว่า “...ความเชื่อเกี่ยวกับการสอนจะเป็นสิ่งที่สะท้อนออกมาให้ครูได้ปฏิบัติต่อผู้เรียน การที่จะทำให้ผู้เรียนบรรลุผลตามที่หลักสูตรมุ่งหวังนั้นมียุทธศาสตร์ประกอบหลักคือครูจะต้องมีความสามารถในการนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับสถานการณ์ที่เป็นอยู่ในชั้นเรียน หากครูไม่สามารถนำความรู้ไปใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้อย่างเหมาะสมก็จะส่งผลให้เกิดกระบวนการจัดการเรียนการสอนไม่สอดคล้องกับการเรียนรู้ของผู้เรียนและยังเกิดผลเสียต่อผู้เรียนในที่สุด...”

ดังนั้นครูจึงต้องทำหน้าที่ได้หลายบทบาท ในขณะเดียวกันไม่ว่าจะเป็นผู้อำนวยความสะดวก (facilitator) ผู้จัดการ (manager) และเป็นแม่กระทั่ง วาทยากร (conductor) ผู้ซึ่งจะต้องรู้ทัน มีความฉับไว และต้องเป็นผู้ที่เตรียมพร้อมเสมอที่จะปรับเปลี่ยนลีลาการสอนของตนให้สอดคล้องต่อลีลาของการเรียนรู้ของผู้เรียน

* หัวหน้ากลุ่มส่งเสริมและพัฒนาระบบการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ สถาบันภาษาอังกฤษ สพฐ.

ในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ครูผู้สอนจึงควรที่จะต้องพัฒนาตนเองให้มีความรอบรู้ในศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนักการศึกษาหลายท่านได้แบ่งความรู้ที่จำเป็นในการจัดการเรียนการสอนของครูดังนี้

๑. ความรู้ในเนื้อหา (content knowledge)

เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับเนื้อหาวิชาที่สอน ครูควรมีความสามารถและทักษะในวิชาที่ตนสอนเป็นอย่างดี ตลอดจนข้อมูลต่างๆ เกี่ยวกับเรื่องที่จะสอน หากครูมีความเชี่ยวชาญจะทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้เร็ว และทำให้เกิดการยอมรับนับถือ ยกย่องจากผู้เรียนอีกด้วย

๒. ความรู้เกี่ยวกับวิชาครูโดยทั่วไป (general pedagogical knowledge) เป็นความรู้ที่เกี่ยวกับหลักการโดยทั่วไปของการจัดการชั้นเรียน หรือการจัดการใดๆ ในการดำเนินการถ่ายทอดเนื้อหาวิชา

๓. ความรู้เกี่ยวกับหลักสูตร (curriculum knowledge) เป็นความรู้ที่เกี่ยวข้องกับเป้าหมาย หลักการ เนื้อหา วัสดุหลักสูตร (curriculum materials) ที่นำมาใช้ในการสอน

๔. ความรู้เกี่ยวกับผู้เรียน (knowledge of learners) เป็นความรู้ความเข้าใจที่จะเป็นข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการเรียนรู้ของผู้เรียน ระดับการพัฒนาทางสติปัญญาของผู้เรียน แรงจูงใจในการเรียนรู้ มโนทัศน์เดิม มโนทัศน์ที่ไม่ถูกต้อง ข้อมูลที่สำคัญและจำเป็นในการเรียนรู้ใหม่ของผู้เรียน

๕. ความรู้เกี่ยวกับบริบทของการศึกษา (knowledge of educational contexts) เป็นความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับความเป็นพลวัตรของกลุ่มในชั้นเรียน ไปจนถึงการบริหารการเงินและลักษณะของชุมชน

๖. ความรู้เกี่ยวกับความมุ่งหมายของการศึกษา (knowledge of educational aims) เป็นความรู้ที่รวมถึงประวัติและปรัชญารากฐาน ซึ่งจะช่วยให้ครูวางเป้าหมายของตนเองในทัศนะที่กว้าง

๗. ความรู้เกี่ยวกับศาสตร์การสอนในเนื้อหาวิชา (pedagogical content knowledge) เป็นความรู้เฉพาะทางในการสอนเนื้อหาวิชา ความรู้นี้จำเป็นต่อครูในการวางแผนการสอน ครูจะต้องเป็นผู้รอบรู้ในเทคนิคของการเรียนการสอน (mastery of the techniques of instruction) จะต้องจัดเตรียมบทเรียนให้ได้ประโยชน์สูงสุดในการเรียนของผู้เรียนแต่ละครั้ง ทั้งนี้แผนการสอนของครูจะต้องมีความยืดหยุ่นพอเพียงและปรับให้เข้ากับความสนใจและความชำนาญพิเศษของผู้เรียน นอกจากนี้ ครูจะต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามความสามารถของผู้เรียน เน้นย้ำในสิ่งที่สำคัญ สาธิตด้วยความชำนาญ และให้โอกาสผู้เรียนในการปฏิบัติจริงเพื่อเป็นการส่งเสริมและพัฒนาทักษะและทัศนคติของผู้เรียน (Elbaz. 1984 : 101- 129; Shulman. 1987 อ้างถึงใน Gudmundsdottir, 1991; Grossman. 1990 : 2-10; Miller and Rose. 1975 : 2-7.)

ความรู้ในศาสตร์การสอนในเนื้อหาวิชา (pedagogical content knowledge)

นอกเหนือไปจากความรู้ในเนื้อหา (content knowledge) ซึ่งหมายถึงความรู้ความสามารถทางภาษาอังกฤษของครูแล้ว สิ่งที่ครูสอนภาษาอังกฤษควรตระหนักในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้แก่ความรู้ในศาสตร์ของการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งประกอบด้วย

๑. แนวคิดทฤษฎีในการจัดการเรียนการสอน (approach of teaching) สำหรับการเรียนการสอนภาษาอังกฤษนั้น นักภาษาศาสตร์ได้เสนอแนวคิดไว้ โดยมีจุดเน้นที่แตกต่างกัน เช่น Stephen Krashen ได้เสนอแนวคิดการเรียนการสอนภาษาแบบธรรมชาติ (natural approach) ซึ่งให้ความสำคัญกับปัจจัยป้อนที่สามารถทำให้เกิดความเข้าใจได้ (comprehensible input) เช่นการใช้ของจริงหรือสิ่งของที่แทนของจริง เช่น ภาพ ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนเกิดการรับรู้ภาษาได้เร็ว และมีประสิทธิภาพมากขึ้น และอีกแนวคิดหนึ่งที่เป็นที่นิยมอย่างมากในการเรียนการสอนภาษาคือ แนวคิดทฤษฎีการเรียนการสอนภาษาแบบสื่อสาร (communicative approach) ซึ่งให้ความสำคัญกับการสื่อความหมาย เน้นการปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ทั้งครูกับผู้เรียน และผู้เรียนกับผู้เรียนด้วยกัน

๒. วิธีการสอน (methods of teaching) เมื่อผู้สอนได้พิจารณาแนวคิดทฤษฎีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนว่าเน้นอะไรเป็นหลักแล้ว ขั้นตอนต่อไปคือการเลือกวิธีการสอนซึ่งเป็นลำดับขั้นตอนที่มีกิจกรรมการเรียนการสอนสอดคล้องกับแนวคิดทฤษฎีนั้นๆ เช่น เน้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างบุคคล ครูจึงควรเลือกวิธีการสอนที่เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติกิจกรรมที่สอดคล้องกัน

๓. เทคนิคการสอน (teaching techniques) ในวิธีการสอนแต่ละวิธีการย่อมมีลำดับขั้นตอนของการสอน และในแต่ละขั้นตอนการสอนนั้น สิ่งที่คุณสอน

ควรให้ความสนใจและนำไปปฏิบัติคือ เทคนิคที่จะทำให้สิ่งที่ครูกำลังนำเสนอ นั้นมีความน่าสนใจ น่าติดตาม ซึ่งจะนำไปสู่ความสำเร็จของการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ

นอกจากความรู้ในศาสตร์ ๓ ประการดังกล่าวข้างต้นแล้ว ยังมีหลักการสำคัญในการจัดการเรียนการสอนที่ครูผู้สอนภาษาอังกฤษไม่ควรละเลยในการวางแผนจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ ซึ่งนักภาษาศาสตร์หลายท่านได้เสนอแนวคิดไว้ แต่ที่นำเสนอนี้เป็นแนวคิดของ Brown. (2000 : 53-70) ที่ได้เสนอหลักการเกี่ยวกับการเรียนและการสอนภาษาไว้ (principles of language learning and teaching) ซึ่งครอบคลุมและสามารถนำมาเป็นแนวทางในการส่งเสริมประสิทธิภาพการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ โดยแบ่งออกเป็นหลักการ ๓ ด้าน คือ

๑. หลักการทางด้านความรู้ความเข้าใจ (cognitive principles) ประกอบด้วย

๑.๑ ความเป็นหนึ่งเดียว (automatization) หมายถึง การที่ผู้เรียนเรียนภาษาโดยให้ความสนใจต่อรูปแบบภาษาในลักษณะองค์รวม ไม่วิเคราะห์ภาษาเป็นส่วนย่อยๆ เช่น หน่วยเสียง หน่วยคำ และชนิดของคำ

๑.๒ การเรียนรู้อย่างมีความหมาย (meaningful learning) การเรียนรู้อย่างมีความหมายเป็นการซึมซับความรู้ใหม่เข้ามาอยู่ในโครงสร้างทางปัญญาและระบบความจำที่มีอยู่แล้วอย่างมีความหมาย

และเชื่อมโยงสิ่งที่เรียนรู้ใหม่เข้ากับโครงสร้างทางสติปัญญาเดิม ทำให้สามารถจดจำได้อย่างแม่นยำ

๑.๓ การให้รางวัล (The anticipation of reward) ผู้สอนควรให้ผู้เรียนตระหนักในผลที่ได้รับจากการเรียนภาษาอังกฤษในระยะยาว โดยการชี้ให้เห็นถึงประโยชน์ของการเรียนภาษาอังกฤษ ความเป็นเกียรติ และความสามารถที่ใช้ภาษาอังกฤษได้ ประโยชน์ทางด้านวิชาการของการรู้ภาษาอังกฤษ และผลต่อการประกอบอาชีพในอนาคต

๑.๔ การสร้างแรงจูงใจภายใน (The intrinsic motivation) ผู้สอนจะต้องศึกษาว่าอะไรเป็นแรงจูงใจภายในของผู้เรียน แล้วจึงออกแบบกิจกรรมและใช้เทคนิคการสอนภาษาอังกฤษให้สอดคล้องกับความสนใจและความต้องการของผู้เรียน ให้ผู้เรียนทำกิจกรรมด้วยความสนุกสนาน น่าสนใจ มีประโยชน์หรือท้าทาย

๑.๕ การฝึกกลวิธีการเรียนรู้ (strategic investment) ผู้สอนต้องศึกษาว่าผู้เรียนส่วนใหญ่มีแบบแผนในการเรียนรู้แบบใด แล้วจึงจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับแบบแผนการเรียนรู้ของผู้เรียน นอกจากนี้ควรหาโอกาสฝึกกลวิธีการเรียนรู้ให้แก่ผู้เรียนให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ โดยพิจารณาเลือกฝึกกลวิธีที่จำเป็นต้องใช้ในการเรียนรู้ภาษาอังกฤษซึ่งเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน และสอดคล้องกับบทเรียน

๒. หลักการทางด้านความรู้สึกนึกคิด (affective principle)

หลักการทางด้านความรู้สึกนึกคิดนี้ Brown ได้แบ่งออกเป็นหลักการย่อยดังนี้

๒.๑ การแสดงออกทางภาษา (language ego) ในขณะที่ผู้เรียนเรียนรู้ภาษาที่สองนั้น ผู้เรียนได้รับการพัฒนาการคิด ความรู้สึก และการกระทำที่เป็นลักษณะเฉพาะของภาษาที่สองไปด้วย ซึ่งมีผลทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกป้องกัน (defensiveness) และมีความรู้สึกสะกดกลั้น (inhibitions) ต่อการเรียนภาษาที่สอง ผู้สอนจะต้องให้กำลังใจแก่ผู้เรียนเพื่อช่วยให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกอบอุ่น ไม่รู้สึกสิ้นหวังในการเรียนภาษาที่สอง ผู้สอนจะต้องสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนภาษาที่สองให้แก่ผู้เรียน ต้องมีการวางแผนและกำหนดโครงสร้างของกิจกรรมให้เหมาะสม

๒.๒ ความเชื่อมั่นในตนเอง (self-confidence) ผู้สอนจะต้องสร้างความรู้สึกเชื่อมั่นในตนเอง

ให้แก่ผู้เรียน เมื่อผู้เรียนได้รับมอบหมายภาระงานแล้ว ผู้เรียนจะต้องมีความเชื่อมั่นว่าตนมีความสามารถที่จะทำภาระงานการเรียนนั้นให้สำเร็จได้

๒.๓ ความกล้าที่จะเสี่ยง (risk-taking) เป็นหลักการที่เน้นความสำคัญของการช่วยให้ผู้เรียน คัดคะเนความเสี่ยงในการที่จะพยายามใช้ภาษาทั้ง ในด้านการรับสารและการส่งสาร **ผู้เรียนที่ประสบความสำเร็จในการเรียนภาษาที่สอง จะต้องกล้าเสี่ยงที่จะใช้ภาษา กล้าที่จะได้รับการตำหนิและการชมเชย ด้วยความเต็มใจ** มีความพยายามที่จะส่งสารและรับสาร ที่เป็นภาษาที่สองด้วยความเชื่อมั่นในความสามารถ ของตนเอง

๒.๔ ความเชื่อมโยงระหว่างภาษากับ วัฒนธรรม (The language-culture connection) ภาษาและวัฒนธรรมมักจะเชื่อมโยงกัน ในบางครั้งจะ เรียนรู้ภาษาที่สองให้สำเร็จได้ ก็ต้องเรียนรู้วัฒนธรรม

ของผู้พูดภาษาที่สองไปด้วย เมื่อใดที่ผู้สอนสอนภาษา จะต้องรวมการสอนระบบของวัฒนธรรมประเพณี ค่านิยมและแนวทางการคิด ความรู้สึก และพฤติกรรม ของภาษาไปด้วย

๓. หลักการทางด้านภาษาศาสตร์ (linguistic principles)

๓.๑ อิทธิพลของภาษาแม่ (The native language effect) ผู้เรียนภาษาที่สองมักจะคิดเป็น ภาษาแม่ก่อน แล้วจึงแปลจากภาษาแม่เป็นภาษาที่สอง ทำให้ภาษาแม่บางส่วนเข้ามาปะปนอยู่ในภาษาที่สอง จึงทำให้เกิดอุปสรรคขัดขวางการเรียนรู้ภาษาที่สอง คือไม่สามารถทำความเข้าใจสาร และไม่สามารถผลิต สารด้วยภาษาที่สองอย่างถูกต้อง

๓.๒ ความสัมพันธ์ระหว่างภาษา (inter-language) ผู้เรียนภาษาที่สองมีแนวโน้มที่จะก้าวไปสู่ กระบวนการพัฒนาภาษาอย่างเป็นระบบหรือกึ่งระบบ ได้ โดยการใช้ประโยชน์จากข้อมูลป้อนกลับของบุคคล อื่นมาช่วยส่งเสริมการพัฒนาภาษาภายใน ผู้สอนจะต้องเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนอย่างเหมาะสม โดยคำนึงถึงความรู้สึกนึกคิด และความเข้าใจของ ผู้เรียนด้วยว่า ผู้เรียนรู้สึกอย่างไร คิดอย่างไร เข้าใจ อย่างไร และมีเหตุผลอย่างไร จึงแสดงออกทางภาษา ในลักษณะเช่นนั้น

๓.๓ ความสามารถในการสื่อสาร (communicative competence) ผู้สอนจะต้องพัฒนาให้

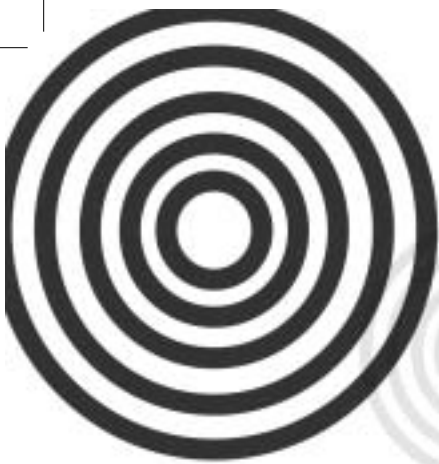
ผู้เรียนมีความสามารถในการสื่อสารให้ดีที่สุด โดยให้ความเอาใจใส่ต่อการนำภาษาไปใช้ (language use) ไม่ใช่เพียงการใช้ภาษาเท่านั้น (language usage) ซึ่งนอกจากจะเป็นการใช้ภาษาถูกต้องและคล่องแคล่วแล้ว ยังต้องเป็นภาษาที่ใช้กันอยู่จริง และเหมาะสมกับบริบท และจะต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนนำภาษาที่เรียนในห้องเรียนไปใช้ในบริบทของชีวิตจริงด้วย

จากหลักการและแนวคิดดังกล่าว หากครูผู้สอนภาษาอังกฤษนำไปเป็นแนวทางในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนภาษาอังกฤษ เชื่อว่าการปฏิบัติการเรียนรู้ภาษาอังกฤษและการพัฒนาครูจะเป็นทิศทางที่นำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนภาษาอังกฤษต่อไป

บรรณานุกรม

- Brown, H Douglas. 2001. **Teaching by Principles : An Interactive Approach to Language Pedagogy**. Second Edition. White Plains : Addison Wesley Longman, Inc.
- Elbaz, Freema. 1983. **Teacher Thinking : A Study of Practical Knowledge**. Beckenham : Croom Helm Ltd.
- Grossman, Pamela. 1990. **The Making of a Teacher : Teacher Knowledge and Teacher Education**. New York : Teacher College Press.
- Gudmundsdottir, Sigrun. 1991. Way of seeing are way of knowing : The pedagogical content knowledge of Expert English Teacher. **Curriculum Studies**. Vol.23, No.5, p. 409-421.
- Krashen, Stephen and Tracy D.Terrel. 1983. **The National Approach**. The Alemany Press.
- Leach, Jenny and Bob Moon. 1999. **Learners & Pedagogy**. London : Paul Chapman Publishing Ltd.
- Shulman, Lee S. 1986. "Those Who Understand : Knowledge Growth in Teaching." **Educational Researcher**. February.
- Morrow, K. 1981. **Communication in the classroom**. Essex : Longman.

กระบวนการทัศน์ใหม่ ของการผลิตครู

วิเศษ ชื่นวงศ์*

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีการแข่งขันด้านวิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและศักยภาพของบุคคลในแต่ละประเทศ ได้ทั้งความเข้มข้น และบ่งชี้ให้เห็นว่าหากประเทศใดมีสมรรถนะและขีดความสามารถสูงย่อมได้เปรียบ และเป็นผู้นำอันโดดเด่นในเวทีการแข่งขันทุกประเภทของโลก หากจะให้ประชาชนมีศักยภาพสูงสามารถแข่งขันได้ มีเพียงการศึกษาเท่านั้นที่จะเป็นทุนทางสมองและทุนของความสามารถ ซึ่งการศึกษา คือ กระบวนการเรียนรู้ การแก้ปัญหาและการพัฒนาในด้านต่างๆ ของมนุษย์ทุกคนตลอดทั้งชีวิต (วิทยากร เชียงกูล, ๒๕๔๓)

อุดมการณ์สำคัญของการจัดการศึกษา คือ การจัดให้มีการศึกษาตลอดชีวิต และสร้างสังคมไทยให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ การศึกษาที่สร้างคุณภาพชีวิตและสังคมบูรณาการอย่างสมดุลระหว่างปัญญา ธรรม คุณธรรม และวัฒนธรรม เป็นการศึกษาตลอดชีวิตเพื่อคนไทยทั้งปวงมุ่งสร้างพื้นฐานที่ดีในวัยเด็ก ปูปลูกฝังความเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมตั้งแต่วัยการศึกษาขั้นพื้นฐาน และพัฒนาความรู้ความสามารถเพื่อการทำงานที่มีคุณภาพ โดยให้สังคมทุกภาคส่วนมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาได้ตรงตามความต้องการของผู้เรียน และสามารถตรวจสอบได้อย่างมั่นใจว่า

* คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์

การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนาชีวิตและสังคม เป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืน สามารถพึ่งตนเองและพึ่งกันเองได้ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๕๘.)

การที่จะสร้างและเตรียมประชาชนให้มีคุณภาพและมีศักยภาพสูงไปแข่งขันกับนานาประเทศต้องอาศัยกระบวนการจัดการศึกษาให้เข้มแข็งและมีคุณภาพและที่สำคัญยิ่งกว่านั้น คือ การเตรียมการและมีกระบวนการในการผลิตครูที่มีคุณภาพ เพื่อให้ได้ครูที่มีความรู้คู่คุณธรรม ซึ่งครูจะเป็นปัจจัยสำคัญสำหรับทุกสิ่งทุกอย่างเกี่ยวกับการศึกษา เป็นหัวใจและวิญญาณของระบบการศึกษาที่จะเป็นตัวชี้วัดว่า ระดับคุณภาพการศึกษาจะเป็นไปในทิศทางใด

แต่จากระบบการผลิตและการคัดเลือกนักเรียนเข้ามาศึกษาในระบบวิชาชีพครูของไทยในปัจจุบันนี้ ยังไม่มีสัญญาณอันชัดเจนว่าจะดำเนินการไปอย่างไรถึงแม้จะมีบทบัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติแล้วก็ตาม ยังพบว่ามีอุปสรรคและปัญหาหลายประการ ดังนี้

๑. กระทรวงศึกษาธิการขาดความชัดเจนของนโยบายการผลิตครู ถึงแม้ว่าพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ กำหนดไว้ในมาตรา ๕๒ ว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบกระบวนการผลิตการพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยการกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อม และมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณและจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู ศึกษานิเทศก์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ” (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, มปป.)

ถึงแม้เวลาล่วงเลยมาตั้งแต่ ปี พ.ศ. ๒๕๔๒ จนปัจจุบัน ความชัดเจนตามนัยของมาตรา ๕๒ ยัง

ไม่ปรากฏเป็นรูปธรรมเลย โดยมีการปรับเปลี่ยนรัฐมนตรีว่าการกระทรวงศึกษาธิการมาแล้วหลายคน แต่ก็ยังไม่เกิดผลทางการปฏิบัติเช่นเดิม

๒. ขาดการประสานงานในรูปแบบ แนวทาง และกระบวนการคัดเลือก กระบวนการผลิต และกระบวนการบรรจุแต่งตั้งครู ระหว่างกระทรวงศึกษาธิการ สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา คณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ สำนักงานปรมาณ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน เขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษา ส่วนสถาบันอุดมศึกษาก็มีการเปิดรับนักศึกษาครูอย่างขาดเป้าหมายและทิศทางเพิ่มแต่ปริมาณในสาขาที่ตนถนัดแต่ไม่ตรงกับความต้องการของผู้ใช้ครู คือ สถานศึกษา แม้แต่โครงการผลิตครู ๕ ปี ที่ดำเนินการไปเพียง ๑ รุ่น ก็ยังไม่ได้ดำเนินการต่ออีกเลย ซึ่งโครงการนี้ตั้งเป้าการผลิตไว้ ๒,๕๐๐ อัตรา แต่มีนักศึกษาเข้ามาเรียนเพียง ๒,๑๓๙ คน (คิดเป็นร้อยละ ๘๕.๕๖) ทำให้กระบวนการผลิตครูขาดตอนอย่างน่าเสียดาย

๓. ไม่มีมาตรการจูงใจให้คนเก่ง คนดี และมีความประสงค์จะประกอบอาชีพครูเข้ามาศึกษาในความเป็นจริง รัฐต้องหามาตรการจูงใจที่จะเชิญชวนจูงใจให้คนที่มีความรู้ดี ผลการเรียนสูง และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู แข่งขันกันเข้ามาศึกษาในวิชาชีพครูให้มากขึ้น เช่น วิชาชีพแพทย์ ทหาร หรือตำรวจ เราจึงจะสามารถคัดเลือกคนมีคุณภาพเข้ามาศึกษาทางด้านครู ดังคำกล่าวของคณบดีคณะครุศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ว่า ต้องยอมรับว่า คนเก่งๆ เขาเลือกเรียนคณะแพทยศาสตร์ วิศวกรรมศาสตร์ หรือด้านนิเทศศาสตร์หมด ส่วนคนที่มีคะแนนต่ำและไม่ถึงเกณฑ์คณะดังกล่าวก็จะมาเลือกศึกษาศาสตร์หรือครุศาสตร์เป็นคณะสุดท้าย (พฤทธิ ศิริบรรณ-พิทักษ์, ๒๕๔๙)

นอกจากนี้ วิชาชีพครูยังเป็นวิชาชีพระดับรองที่ผู้สำเร็จการศึกษาด้านครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ จะเลือกประกอบวิชาชีพอื่น กล่าวคือ คนเก่งไม่มาเรียนครู และคนเก่งที่มีอยู่เมื่อเรียนครูจบแล้วจะไม่ไปเป็นครู เพราะเงินเดือนและค่าตอบแทนต่ำ

๔. ขาดระบบประกันคุณภาพการผลิตบัณฑิตครู ปัจจุบันนี้สถาบันอุดมศึกษาทุกแห่งมีการเปิดสอนวิชาทางด้านการศึกษา หลักสูตรการเรียนจะแตกต่างกันไป มีจุดเน้นแตกต่างกัน ไม่มีระบบการตรวจสอบและควบคุม หรือไม่มีการวิเคราะห์วิจัยของคณาจารย์ระดับอุดมศึกษาเลยว่า รูปแบบวิธีเรียน กระบวนการผลิต ลักษณะใดจะได้ครูที่มีคุณภาพมากกว่ากัน ดังที่อธิการบดีมหาวิทยาลัยราชภัฏพระนครที่กล่าวว่า หลักสูตรปัจจุบันแตกต่างจากหลักสูตรเก่าหลายด้าน เพราะมีฐานคิดที่ว่าจะต้องผลิตบัณฑิตออกไปให้เป็นครูมืออาชีพ สอนได้ สอนเก่ง สอนและสอนอย่างเดียว เพราะสังเกตจากการให้นักศึกษาเลือกเรียนวิชาโทภายในคณะเท่านั้น ซึ่งวิชาโทในคณะไม่เพียงพอต่อการตอบสนองความต้องการเขาเลย ไปบังคับมากเกินไป เช่น ต้องเลือกวิชาโทเกี่ยวกับการสอนวิชาอื่นด้วย วิธีคิดที่แปลกคือ ครูหนึ่งคนต้องสอนได้หลายวิชา แล้วจะเอาความเป็นวิชาชีพได้อย่างไร (เปรี๊ยะ กิจรัตน์กร, ๒๕๔๙)

เมื่อต่างคนต่างผลิต เพียงมุ่งหวังแค่งบประมาณจากการลงทะเบียนหรือค่าธรรมเนียมการศึกษาเท่านั้น ทั้งๆ ที่วิชาชีพครูเป็นวิชาชีพที่น่าจะมีการควบคุมทั้งคุณภาพและปริมาณ แต่ยังไม่เห็นหน่วยงานใดเป็นเจ้าภาพในเรื่องนี้เลย จึงเป็นสาเหตุให้มีบัณฑิตครูเต็มบ้านเต็มเมือง จบการศึกษาระดับปริญญาตรีและปริญญาโท

มาแล้ว ไม่สามารถทำหน้าที่ครูได้เนื่องจากการเปิดสอบบรรจุแต่ละที่มีอัตรารองรับ ๑๐-๒๐ อัตรา แต่มีผู้สำเร็จการศึกษาไปสมัครสอบเป็นหมื่น และครูรุ่นใหม่ที่ทำหน้าที่ในสถานศึกษา อ่อนด้อยเรื่องเทคนิควิธีสอน ขาดการใช้สื่อ และไม่มีหลักจิตวิทยาทางการสอนเท่าที่ควร ถึงแม้เราจะมีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษามากมาย แต่ไม่มีหลักประกันด้านคุณภาพเลย ว่าบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาจากมหาวิทยาลัยแต่ละแห่งจะมีคุณภาพระดับใด

๕. สถาบันอุดมศึกษาที่ผลิตครูไม่มีเอกภาพด้านนโยบายแผนงานและมาตรฐานการผลิต เนื่องจากมีหลายสถาบันที่ผลิตครู การผลิตครูไม่สนองตอบความต้องการของการปฏิรูปการศึกษา หลักสูตรของคณะครุศาสตร์/ศึกษาศาสตร์ มีปัญหามากมาย เช่น เนื้อหาไม่เข้มข้นพอ โดยเฉพาะวิชาทางคณิตศาสตร์ ฟิสิกส์ เคมี ชีววิทยา รวมทั้งกระบวนการฝึกประสบการณ์วิชาชีพไม่ได้ส่งเสริมให้เตรียมคนเพื่อไปประกอบวิชาชีพครูได้อย่างมืออาชีพ ขาดเทคนิควิธีสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, ๒๕๔๘)

จากปัญหานานัปการที่รุมเร้าเข้ามาสู่วิชาชีพครูในปัจจุบันนี้ กระทรวงศึกษาธิการที่ควรจะเป็นเจ้าภาพหลักของเรื่องนี้ ต้องแสดงบทบาทให้ชัดเจนว่าจะปฏิบัติตามพระราชบัญญัติการศึกษา พ.ศ. ๒๕๔๒ มาตรา ๕๒ ให้สัมฤทธิ์ผลได้อย่างไร โดยมีการกำหนดนโยบายและกระบวนการผลิตครูให้ชัดเจน สร้างมาตรการจูงใจให้นักเรียนที่เรียนเก่ง เข้ามาศึกษาในวิชาชีพครูปรับเปลี่ยนกระบวนการผลิตใหม่ให้มีทางเลือกที่หลากหลาย ตามสภาพความต้องการของผู้ใช้ครู ปรับปรุงและพัฒนาคณาจารย์ของสถาบันอุดมศึกษาที่ทำหน้าที่ผลิตครูให้มีคุณภาพ

ผลกระทบต่อนโยบายนี้

หากดำเนินการอย่างเป็นระบบดังกล่าว ทั้งการกำหนดกรอบนโยบายที่ชัดเจน มีมาตรการจูงใจ

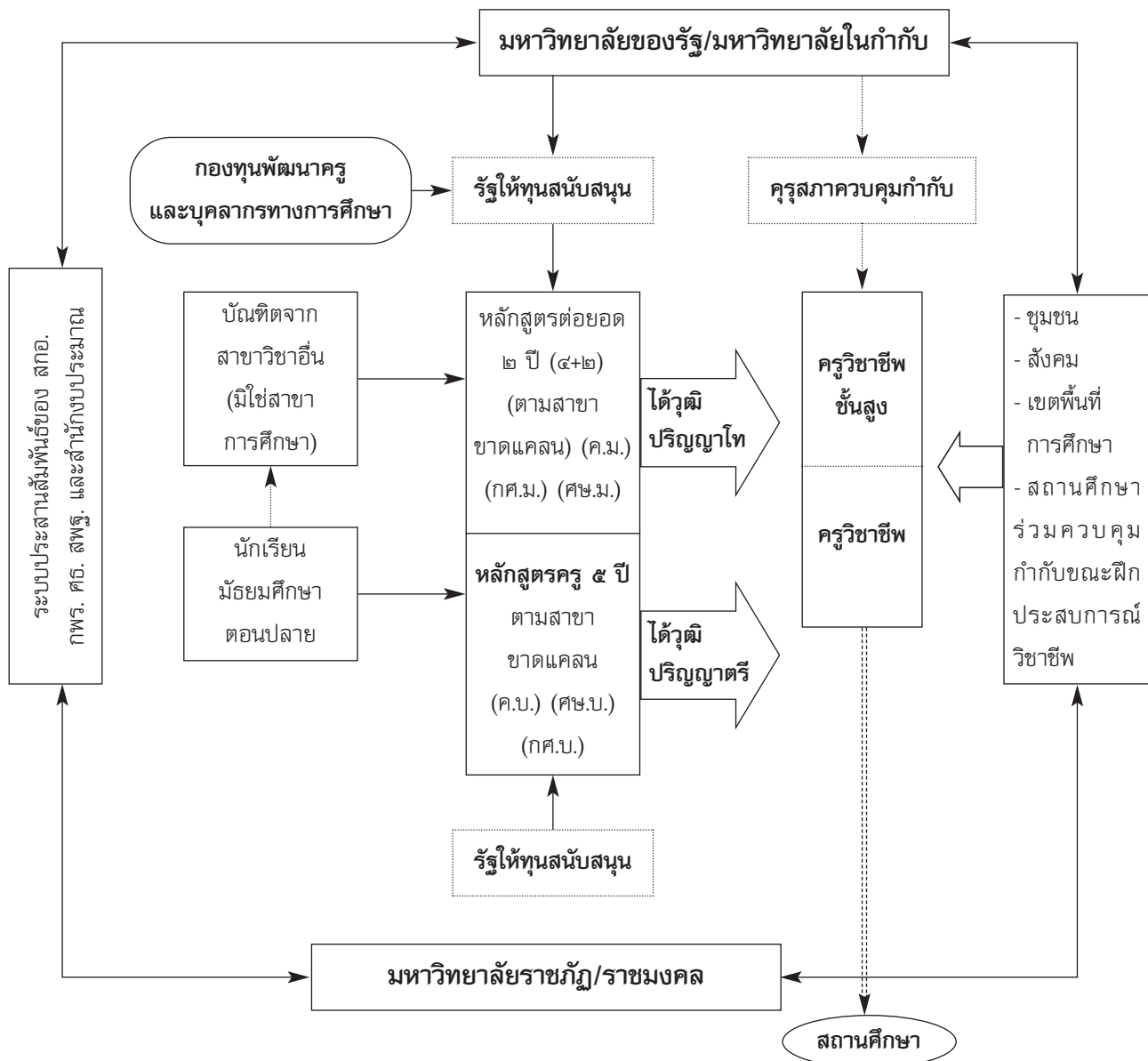
ให้คนเรียนเก่ง เข้ามาเรียนครู ปรับปรุงกระบวนการผลิตครูให้มีทางเลือกที่หลากหลายและมีการพัฒนาคุณภาพของสถาบันผลิตครูให้มีคุณภาพแล้ว จะทำให้กระบวนการผลิตครูมีความหมายและได้บัณฑิตครูรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพตามความต้องการของสถานศึกษาแต่ละแห่งอย่างแท้จริง

แต่หากยังไร้เป้าหมายและทิศทางที่ชัดเจน ไม่มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงใดๆ ต่างหน่วยงานต่างเดินตามทางของตนไม่สนใจประสานแนวทางที่เหมาะสม เชื่อแน่ว่าในอนาคตอันใกล้จะไม่มียุคเรียนเข้ามาศึกษาในคณะครุศาสตร์ ศึกษาศาสตร์เลย ซึ่งภาพสะท้อน

ที่ชัดเจนในวันนี้ คือ คณะดังกล่าว มีจำนวนนักศึกษาลดลงอย่างต่อเนื่องทุกปี สุดท้ายประเทศชาติต้องสูญเสียประโยชน์และโอกาสอย่างน่าเสียดาย

ทางออกและข้อเสนอแนะ

เพื่อให้การผลิตครูมีภาพอนาคตที่ชัดเจน มีนโยบาย และระบบการผลิตที่ชัดเจน ซึ่งเป็นการเร่งผลักดันให้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ มีผลทางการปฏิบัติที่สมบูรณ์จึงมีกระบวนการทัศน์ และข้อเสนอแนะดังต่อไปนี้

๑. มีคณะกรรมการระดับชาติว่าด้วยนโยบายระบบกระบวนการ และแผนการผลิตครู เพื่อทำหน้าที่กำหนดนโยบายและวางระบบ ทิศทางเป้าหมายที่ชัดเจน ด้วยกระบวนการผลิตอย่างเป็นเอกภาพ และมีประสิทธิภาพ

๒. สร้างมาตรการจูงใจให้นักเรียนที่เรียนดี และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพครู ให้หันมาเลือกเรียนในวิชาชีพครู โดยมีการคัดเลือกนักเรียนที่เรียนดีในระดับตำบล หรืออำเภอของแต่ละสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มีโควตาการเข้าศึกษาในระดับอุดมศึกษา รัฐสนับสนุนเป็นทุนการศึกษา และเมื่อสำเร็จการศึกษาให้บรรจุเป็นครู กลับไปทำหน้าที่ในสถานศึกษาที่ขาดแคลนครูตามท้องถิ่นของตนเอง

๓. พัฒนาระบบประกันคุณภาพด้านหลักสูตร คณาจารย์ กระบวนการผลิตบัณฑิตครู และคุณภาพบัณฑิตครู ให้สถาบันผลิตครูทุกแห่งใช้หลักประกันคุณภาพเดียวกัน และมีการปรับปรุงและพัฒนาหลักสูตรครูให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก โดยมีกระบวนการปลูกฝังลักษณะนิสัย บุคลิกภาพอย่างเหมาะสม มีกระบวนการกล่อมเกลายุบนิสัย และค่านิยมอย่างครบวงจรของการดำเนินชีวิตตั้งแต่การกินอยู่หลับนอน พักผ่อนหย่อนใจ เล่นกีฬา การศึกษาเล่าเรียน ตลอดจนความสัมพันธ์อันดีระหว่างเพื่อน อาจารย์ ด้วยกระบวนการ residential college คือ อาจารย์และนักศึกษาจะอยู่ด้วยกัน มีการรับประทานอาหาร การศึกษาค้นคว้า การอภิปรายแลกเปลี่ยน

พูดคุยและการแก้ปัญหาในกลุ่มเล็ก (tutorial group) กันเป็นประจำ (วิชัย ตันศิริ, ๒๕๔๗)

๔. สร้างทางเลือกที่หลากหลายของการผลิตครู เช่น การผลิตตามโครงการ ๕ ปี การผลิตต่อยอดจากบัณฑิตสาขาอื่น เช่น วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ภาษาศาสตร์ ใช้เวลาศึกษาเพิ่มเติมอีก ๒ ปี มีกระบวนการขัดเกลาหล่อหลอมตามระบบและมีการฝึกประสบการณ์วิชาชีพอย่างเหมาะสมแล้วให้ได้รับวุฒิปริญญาโท อันจะเป็นการดึงดูดคนเก่งจากสาขาเฉพาะทางอื่นๆ ที่สถานศึกษาขาดแคลนเข้ามาเป็นครูมืออาชีพชั้นสูง โดยระหว่างการศึกษาจะมีทุนสนับสนุน และประกันการได้บรรจุเป็นข้าราชการครูที่แน่นอน

๕. กำหนดจำนวนครูทั้งหมดที่จะผลิตในแต่ละปีตามสาขาขาดแคลน และจำนวนการเกษียณอายุราชการของครูรุ่นเก่า โดยวางแผนผูกติดกับจำนวนผู้เกษียณในอนาคต และเมื่อสำเร็จการศึกษาให้มีการบรรจุแต่งตั้งไปเป็นครูในท้องถิ่นของตนเอง ในกระบวนการคัดเลือกนักเรียนมาเรียนครูนี้ ให้เป็นกระบวนการความร่วมมือกันระหว่างสถานศึกษา เขตพื้นที่การศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสถาบันอุดมศึกษาในท้องถิ่น ร่วมกันคัดเลือกและผลิตตามความต้องการของสถานศึกษาเป็นรายปีตามจำนวนที่ต้องการในอนาคต ๕ หรือ ๖ ปี

๖. จัดตั้งกองทุนพัฒนาครู คณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา เพื่อเป็นการระดมทุนมาเป็นฐานของการผลิตและพัฒนาครูอย่างแท้จริง ให้นักศึกษาครู หรือครูทุกคนสามารถกู้ยืมเงินจากกองทุนนี้เพื่อการศึกษาต่อ หรือการพัฒนาวิชาชีพตนเองในอัตราดอกเบี้ยต่ำ

จากทางเลือกและข้อเสนอแนะตามกระบวนการทัศน์ใหม่ กระทรวงศึกษาธิการต้องลุกขึ้นมาปรับเปลี่ยนแนวทางสร้างสรรค์และพัฒนากระบวนการผลิตครูใหม่ ดังแผนภูมิที่นำเสนอ ทำอย่างเป็นระบบ บนความร่วมมือของผู้เกี่ยวข้องทุกฝ่าย โดยเชื่อมั่นว่าในอนาคตสังคมไทยจะได้คนเก่งเข้ามาเรียนครู และผ่านกระบวนการผลิต

ทั้งปมเพาะ หล่อหลอม ชัดเกลา เสริมสร้าง พัฒนา
 อย่างเป็นระบบและมีคุณภาพ เพื่อก้าวไปทำหน้าที่ครู
 รุ่นใหม่ที่เป็นมืออาชีพอย่างแท้จริง สัมพันธ์สอดคล้อง
 กับยุคสมัยและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย
 สังคมโลก ซึ่งจะช่วยกันผลักดันภารกิจปฏิรูปการศึกษา
 มาตรา ๕๒ ความสำเร็จได้ในอนาคตอันใกล้

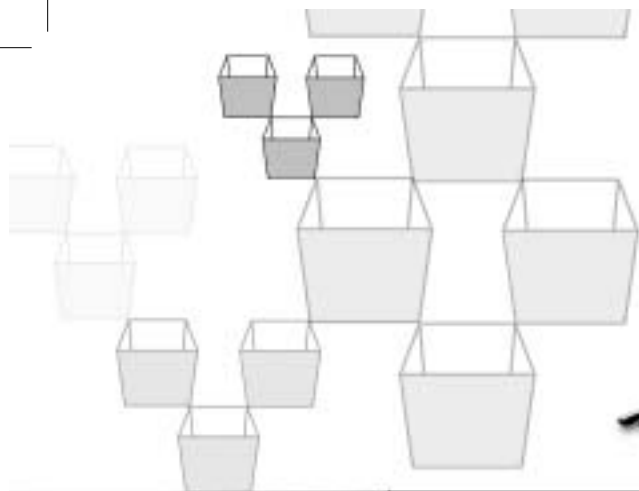
เป็นที่ทราบกันโดยทั่วไปว่า คุณภาพนักเรียน
 ที่สำเร็จการศึกษาระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ผลการ
 ประเมินคุณภาพภายนอกของ สมศ. และผลการจัด
 อันดับความสามารถในการแข่งขันของประเทศต่างๆ
 มีระดับคุณภาพต่ำมากสอดคล้องกันอย่างน่าเป็นห่วง
 ซึ่งผลการประเมินดังกล่าวล้วนเป็นผลผลิตของการ
 จัดการศึกษาทั้งสิ้น และหากจะเริ่มต้นยกระดับคุณภาพ
 ที่ต่ำมากเหล่านี้ต้องเริ่มต้นที่การพัฒนากระบวนการ

ผลิตครู อันจะเป็นจักรกลสำคัญของการขับเคลื่อน
 การปฏิรูปการศึกษาสู่การพัฒนาคุณภาพผู้เรียนเป็น
 สำคัญ และจะเป็นการสร้างพื้นฐานคุณภาพประชาชน
 ให้เข้มแข็งสามารถแข่งขันกับนานาชาติในเวทีสากลได้
 อย่างมั่นใจ.

บรรณานุกรม

- เป็รื่อง กิจรัตน์กร. “มุมมองสถาบันผลิตครูแห่งแรกของไทย” ใน **วารสารวงการครู** กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔.
 พงษ์ฤทธิ์ ศิริบรรณพิทักษ์. “ทิศทางหลักสูตรครูไทย” ใน **วารสารวงการครู** กุมภาพันธ์ ๒๕๔๔.
 วิชัย ต้นศิริ. **โฉมหน้าการศึกษาไทยในอนาคต แนวคิดสำคัญของการปฏิรูปในพระราชบัญญัติการศึกษา.**
 พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๗.
 วิทยากร เชียงกุล. **ยุทธศาสตร์ในการปฏิรูปการศึกษาเพื่อแก้วิกฤติของชาติ.** กรุงเทพมหานคร : สุขภาพใจ,
 ๒๕๔๓.
 สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. **ข้อเสนอยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : ๒๑ เซนจูรี,
 ๒๕๔๗.
 _____. **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ ๒) พ.ศ. ๒๕๔๕.**
 กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, มปป.
 _____. **มาตรฐานการศึกษาของชาติ.** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สหทัยบลิ๊กและการพิมพ์, ๒๕๔๘.
 _____. **ยุทธศาสตร์ขับเคลื่อนการปฏิรูปการศึกษาไทย (Roadmap) พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๑.** เอกสาร
 ถ่ายสำเนา.
 _____. **รายงานการติดตามผลการดำเนินงานตามยุทธศาสตร์การปฏิรูปการศึกษา ตามมติคณะรัฐมนตรี**
ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๔๘. กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๙.
 _____. **รายงานการสังเคราะห์ผลการติดตามและประเมินการดำเนินงานปฏิรูปการศึกษานับตั้งแต่**
ประกาศใช้พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ ถึงสิ้นสุดปีงบประมาณ ๒๕๔๘.
 กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค, ๒๕๔๙.
 _____. **รายงานการสัมมนาเรื่อง ๖ ปีกับการปฏิรูปการศึกษา.** กรุงเทพมหานคร : พริกหวานกราฟฟิค,
 ๒๕๔๘.

จรรยาบรรณวิชาชีพ

กับการปฏิบัติหน้าที่ของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา

ว่าที่ ส.ต.สุกิจ ศรีพรหม*

จรรยาบรรณวิชาชีพแสดงถึงคุณธรรมและจริยธรรมในการประกอบวิชาชีพที่กลุ่มบุคคลแต่ละสาขาวิชาชีพ ที่จะรักษาชื่อเสียงและส่งเสริมเกียรติคุณของสาขาวิชาชีพของตน เป็นแนวทางปฏิบัติในรูปของจรรยาบรรณเพื่อเป็นเครื่องชี้แนะหรือใช้ประกอบการประพฤติปฏิบัติตนไปสู่ความสำเร็จแห่งอาชีพนั้นๆ เป็นมาตรฐานและดำรงรักษาไว้ซึ่งชื่อเสียงเกียรติคุณของผู้ประกอบวิชาชีพ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษามีความจำเป็นที่จะต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจในจรรยาบรรณวิชาชีพของตนเอง ซึ่งได้แก่ จรรยาบรรณครูนั่นเอง สำหรับข้าราชการครู

และบุคลากรทางการศึกษาเป็นอาชีพหนึ่งที่ได้รับการกำหนดข้อประพฤติปฏิบัติในวิชาชีพไว้ทั้งในรูปของข้อกำหนดด้วยวินัยและจรรยาบรรณครู ในการพัฒนาครูและบุคลากรทางการศึกษาจะต้องให้ความสำคัญต่อจรรยาบรรณครูและมาตรฐานทางคุณธรรมและจริยธรรมในวิชาชีพเพื่อเป็นกลไกในการเสริมสร้างประสิทธิภาพในการปฏิบัติหน้าที่ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นตัวอย่างที่เยาวชนและประชาชนทั่วไปฝากความหวังในการที่จะเป็นแบบอย่างที่ดีแก่บุคคลในสังคม

* ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านโคกสะอาด ตำบลอู่จวน อำเภอกุสุมาลย์ จังหวัดสกลนคร ๔๗๒๓๐

จรรยาบรรณครู พ.ศ. ๒๕๓๙ มีทั้งหมด ๙ ข้อ แบ่งเป็นจรรยาบรรณต่อศิษย์ จรรยาบรรณต่อตนเอง และจรรยาบรรณต่อประชาชนและสังคม

จรรยาบรรณต่อศิษย์

จุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งเป็นผู้ที่ได้รับมอบหมายภารกิจในการอบรมสั่งสอนให้ศิษย์มีความเจริญทั้งทางด้านสติปัญญา ด้านร่างกาย และด้านจิตใจให้ดำรงตนอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข การประพฤติปฏิบัติตนในด้านจรรยาบรรณที่มีต่อศิษย์ได้แก่

๑. ครูต้องรักและเมตตาศิษย์ โดยให้ความเอาใจใส่ช่วยเหลือส่งเสริมให้กำลังใจในการศึกษาเล่าเรียนแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า
๒. ครูต้องอบรม สั่งสอน ฝึกฝน สร้างเสริมความรู้ ทักษะและนิสัยที่ถูกต้องดีงามให้เกิดแก่ศิษย์เต็มความสามารถ ด้วยความบริสุทธิ์ใจ
๓. ครูต้องประพฤติ ปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ทั้งกาย วาจา และจิตใจ
๔. ครูต้องไม่กระทำตนเป็นปฏิปักษ์ต่อความเจริญทางกาย สติปัญญา จิตใจ อารมณ์และสังคมของศิษย์
๕. ครูต้องไม่แสวงหาประโยชน์อันเป็นอามิสสินจ้างจากศิษย์ในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติ และไม่ใช้ให้ศิษย์กระทำการใดๆ อันเป็นการหาประโยชน์ให้แก่ตนโดยมิชอบ

จรรยาบรรณต่อตนเองและหน่วยงาน

จุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติตนให้ศิษย์ และบุคคลทั่วไปเกิดความเชื่อถือ และศรัทธา การประพฤติปฏิบัติตนในด้านจรรยาบรรณต่อตนเองและหน่วยงาน ได้แก่

๑. ครูย่อมพัฒนาตนเองทั้งในด้านวิชาชีพ ด้านบุคลิกภาพ และวิสัยทัศน์ให้ทันต่อการพัฒนาทางวิทยาการ เศรษฐกิจ สังคมและการเมือง อยู่เสมอ
๒. ครูย่อมรักและศรัทธาในวิชาชีพครูและเป็นสมาชิกที่ดีขององค์กรวิชาชีพครู

จรรยาบรรณต่อประชาชนและสังคม

จุดมุ่งหมายอยู่ที่ตัวข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในการปฏิบัติงานกับบุคคลในองค์กร และประชาชนได้อย่างราบรื่นจนบังเกิดความพึงพอใจจากการปฏิบัติงาน การประพฤติปฏิบัติตนในด้านจรรยาบรรณต่อประชาชนและสังคม ได้แก่

๑. ครูพึงช่วยเหลือเกื้อกูลครูและชุมชนในทางสร้างสรรค์
๒. ครูพึงประพฤติ ปฏิบัติตน เป็นผู้นำในการอนุรักษ์ และพัฒนาภูมิปัญญาและวัฒนธรรมไทย

กลยุทธ์การนำจรรยาบรรณครูไปสู่การปฏิบัติ

กลยุทธ์การนำจรรยาบรรณไปสู่การปฏิบัติของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่ง หน่วยงานที่รับผิดชอบต้องสร้างหลักการและมาตรการสู่การปฏิบัติอย่างชัดเจน โดยมีการกำหนดกลยุทธ์ได้ดังนี้

๑. ให้บรรจุและสอดแทรกเรื่องจรรยาบรรณครูไว้ในหลักสูตรการเรียน และการพัฒนาข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับ
๒. ให้ทดสอบเรื่องจรรยาบรรณครูในการสอบแข่งขันเพื่อบรรจุบุคคลเข้ารับราชการ และสอบคัดเลือกเพื่อแต่งตั้งให้ดำรงตำแหน่งในระดับที่สูงขึ้น
๓. ให้มีการประเมินเรื่องการปฏิบัติตามจรรยาบรรณของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาทุกระดับในการเลื่อนขั้นเงินเดือน

แนวทางการรณรงค์ส่งเสริมจรรยาบรรณครู

๑. การใช้มาตรการยกย่องให้รางวัล

ให้มีมาตรการให้รางวัลแก่ผู้ประพฤติปฏิบัติตนอยู่ในกรอบของจรรยาบรรณเป็นหลักในการทำงานจนเป็นที่ประจักษ์ชัด ในรูปการยกย่อง ชมเชย การมอบโล่ การประกาศเกียรติคุณ หรือประกาศชื่อทางสื่อมวลชน การมอบเป็นประกาศนียบัตร เป็นต้น

๒. วิธีการเป็นแบบอย่างที่ดี

การนำตัวอย่างที่ดีมาชี้ให้เห็น ให้สังคมได้รับรู้ และยอมรับเป็นวิธีการพัฒนาทางด้านจิตใจของผู้ที่ต้องการปรับทัศนคติโดยไม่ต้องใช้วิธีการบังคับ จุดเน้นที่สำคัญคือ ตัวผู้บังคับบัญชาทุกระดับต้องใช้ภาวะผู้นำในการทำตัวเป็นแบบอย่างที่ดี สร้างศรัทธาให้เกิดขึ้นแก่ผู้ใต้บังคับบัญชาและชักนำผู้ใต้บังคับบัญชาไปสู่การปฏิบัติ

๓. สร้างความรู้และทัศนคติ

ลักษณะเชิงพฤติกรรมในการประพฤติปฏิบัติที่ควรปฏิบัติ พฤติกรรมที่พึงละเว้น เมื่อประพฤติดีแล้วจะเกิดผลลัพธ์ที่ดีต่อตนเองและหน่วยงาน ต่อสังคม และประเทศชาติ โดยติดประกาศให้ทราบโดยทั่วกัน สร้างคู่มือให้ได้รับรู้ เข้าใจง่าย การฝึกอบรม สัมมนา หรือประชุมถ่ายทอดความรู้สู่การปฏิบัติเป็นระยะต่อเนื่อง และทั่วถึง

๔. วิธีการตั้งชมรมหรือการสร้างเครือข่าย

โรงเรียนหรือหน่วยงานควรตั้งกลุ่มหรือชมรมเสริมสร้างและพัฒนาตนเองด้วยความสมัครใจ และจัดแสดงผลงานของแต่ละกลุ่มให้ทราบโดยทั่วกัน เป็นวิธีการหนึ่งในการสร้างความรู้สึกร่วมให้เกิดขึ้นกับข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา ซึ่งจะนำไปสู่การร่วมมือร่วมใจกันรณรงค์ให้เกิดการถือปฏิบัติต่อไป

๕. วิธีการควบคุมจากภายในและภายนอก

การประกาศให้ทราบทั่วกันทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนหรือหน่วยงานจะทำให้ผู้ที่รับรู้เป็นผู้มีส่วนควบคุมพฤติกรรมการทำงาน

๖. การจัดกิจกรรมรณรงค์

ให้มีกิจกรรมที่เป็นตัวอย่างที่ดีในรูปแบบต่างๆ เช่น การประกวดข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษาที่ดีเด่น โรงเรียนดีเด่น หน่วยงานดีเด่น โดยใช้หลักการจรรยาบรรณครูเป็นแนวปฏิบัติ โดยอาจให้ประชาชนหรือบุคคลภายนอกเข้ามามีส่วนในการคัดเลือกหรือมีส่วนร่วมในการตัดสิน เพื่อให้เกิดพลังผลักดันจากภายนอกอีกส่วนหนึ่ง

๗. วิธีการประชาสัมพันธ์

เผยแพร่ความรู้ ความเข้าใจ กระจายข่าวในรูปแบบของสื่อประเภทต่างๆ อย่างสม่ำเสมอเพื่อให้ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาในองค์กร ผู้รับบริการ ประชาชน และสังคมได้รับทราบ มีการเผยแพร่ตัวอย่างที่ดีเพื่อเป็นการจูงใจให้เกิดความตระหนัก เกิดจิตสำนึก ตลอดจนเกิดศรัทธาที่จะปรับเปลี่ยนพฤติกรรมและเพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบการปฏิบัติตนด้วยตนเอง

๘. วิธีการศึกษาดูงาน

การศึกษาดูงานจากหน่วยงานอื่นที่สามารถนำเอาแบบอย่างเป็นแนวทางปฏิบัติที่ดีได้หรือการให้หน่วยงานอื่นมาดูงานในหน่วยงาน จะเป็นตัวกระตุ้นให้เกิดความต้องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการทำงานด้วยตัวของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาเอง

บทบาทผู้บริหารที่มีต่อการเสริมสร้างจรรยาบรรณครู

๑. ผู้บริหารต้องเป็นแบบอย่างที่ดี

๒. สร้างความรู้ ความเข้าใจให้เกิดการยอมรับในองค์กร

๓. เอาใจใส่สอนงาน ฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากรในองค์กรเป็นประจำ

๔. ดูแลให้เกิดการประพฤติปฏิบัติ และรับผิดชอบการทันทีเมื่อมีผู้ร้องเรียนหรือปฏิบัติไม่ถูกต้อง

๕. สร้างขวัญกำลังใจ โดยส่งเสริมผู้ปฏิบัติดีเมื่อมีโอกาส

๖. หมั่นป้องกัน ขจัดเหตุการณ์ที่ไม่เหมาะสม

๗. เอาใจใส่ สังเกตการณ์ต่อสิ่งที่ยังชี้ว่าจะเกิดพฤติกรรมที่ไม่เหมาะสมขึ้นในหน่วยงานหรือผู้ใต้บังคับบัญชา

๘. ใช้กฎหมาย กฎระเบียบ บังคับตามควรแต่กรณี

ในการบริหารงานที่ดีโรงเรียนหรือหน่วยงานควรมีระบบโครงสร้างงานที่ชัดเจนเหมาะสม มอบหมายงานที่ชัดเจนมีการนำหลักการจรรยาบรรณไปใช้ประกอบการบริหารงานบุคคลในขั้นตอนต่างๆ อย่างจริงจัง มีการสร้างกฎเกณฑ์และแนวทางปฏิบัติในโรงเรียนหรือหน่วยงานชัดเจน สามารถวัดเป็นรูปธรรมได้ และมีระบบลงโทษที่ยุติธรรม การควบคุมโดยสังคม ดำเนินการโดยการรณรงค์เสริมสร้างเกี่ยวกับจรรยาบรรณ

ของหน่วยงานอย่างเป็นรูปธรรม เปิดโอกาสให้ประชาชนชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ จะทำให้เกิดการควบคุมโดยสาธารณะ (social sanction) โดยโรงเรียนหรือหน่วยงานไม่ต้องใช้มาตรการทางกฎหมาย

การจะทำให้เกิดเป็นผลในทางปฏิบัติเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูสู่การปฏิบัตินั้นมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ๓ ประการ คือ

รูปแบบปัจจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูสู่การปฏิบัติ

จากรูปแบบปัจจัยเกี่ยวกับจรรยาบรรณครูสู่การปฏิบัติ ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาพร้อมจะปฏิบัติตามมากน้อยแค่ไหน ขึ้นอยู่กับปัจจัยดังนี้

๑. โรงเรียนหรือหน่วยงานนั้นจะต้องเข้าใจเนื้อหาและความหมายของจรรยาบรรณครูที่กำหนดไว้อย่างถ่องแท้ (understanding)

๒. โรงเรียนหรือหน่วยงานนั้น มีความยอมรับศรัทธาต่อคุณค่าของจรรยาบรรณครูที่กำหนดไว้หรือไม่ (internalize) และเมื่อมองเห็นคุณค่าก็จะนำคุณค่าของจรรยาบรรณครูนั้นมายึดเป็นหลัก หรือแนวทางในการปฏิบัติงาน

๓. เมื่อยอมรับแล้ว ได้นำไปปฏิบัติจนเป็นวิถีปกติของชีวิตหรือไม่ (commitment as way of life) ทั้งนี้แม้จะเข้าใจและยอมรับ แต่หากมิได้ปฏิบัติตามข้อบัญญัติเหล่านั้นก็ถือว่าไร้ประโยชน์อย่างสิ้นเชิง

บทสรุป

จรรยาบรรณ คือประมวลความประพฤติที่ผู้ประกอบการอาชีพการงานแต่ละอย่างกำหนดขึ้นเพื่อรักษาและส่งเสริมเกียรติคุณ ชื่อเสียง และฐานะของสมาชิก ข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษาก็มีจรรยาบรรณครูเป็นแนวทางในการประพฤติปฏิบัติในการทำงานไปสู่ความสำเร็จ ในทางปฏิบัติโรงเรียนหรือหน่วยงานทางการศึกษาจะนำจรรยาบรรณครูไปปฏิบัติให้เกิดผลได้จริงจังและยั่งยืนนั้นจะต้องให้บุคลากรทุกคนได้มีส่วนร่วมรับรู้เข้าใจในความหมายและเนื้อหา สามารถซึมซาบคุณค่าหรือความสำคัญซึ่งจะนำไปสู่การยอมรับและถือปฏิบัติด้วยจิตสำนึกของตนเองได้โดยไม่มีการบังคับ และสามารถปรับเปลี่ยนพฤติกรรมไปสู่การยอมรับที่ยั่งยืนได้

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๕. **การบริหารงาน : การบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่เพื่อเตรียมความพร้อมบุคลากรทางการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.).
ชมรมเพื่อนข้าราชการสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ. ๒๕๔๒. **คู่มือสอบเลื่อนทุกระดับตำแหน่ง**. กรุงเทพมหานคร : การันต์การพิมพ์.
รังสรรค์ แสงสุข และคณะ. ๒๕๔๔. **ความรู้คู่คุณธรรม**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยรามคำแหง.

สถานภาพการสอนภาษาไทย

ในประเทศไทย

พศ.ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา*

การจัดการศึกษาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

ปัจจุบัน ทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับการศึกษามาก โดยมีฐานความคิดเดียวกันที่ว่า “กำลังคน คือ ทรัพยากรสมบัติที่ล้ำค่าที่สุด และการศึกษาคือ กุญแจแห่งการดำรงชีวิตและความสำเร็จของคนในชาติ” (Education and Manpower Bureau, 2543) ประเทศสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนามก็เช่นกัน เดียวกันกับประเทศอื่นที่นำฐานความคิดนี้มาประยุกต์

ใช้ในการจัดการศึกษา โดยรัฐบาลได้กำหนดคำขวัญว่า “อนาคตของตนเอง อนาคตของชาติและความสว่างไสวของประเทศ” ซึ่งถือว่าเป็นความพยายามอย่างยิ่งที่รัฐดำเนินการจัดการศึกษาด้วยตนเอง พร้อมกับเปิดโอกาสให้ภาคเอกชนและประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากยิ่งขึ้น ภายใต้การปฏิรูปการศึกษายุคใหม่ ทิศทางการจัดการศึกษาในอนาคตของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม คาดการณ์ว่าน่าจะมีแนวทาง ดังนี้

ก) การใช้แนวคิด “การศึกษาเพื่อปวงชน

* คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของรายงานการประเมินหลักสูตรตามโครงการสอนภาษาไทยในประเทศไทย สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดย ดร.มีชัย เอี่ยมจินดา ผศ.ดร.องอาจ นัยพัฒน์ และ ผศ.ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ โดยได้รับการสนับสนุนงบประมาณ โดยสำนักความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ

(Education for all)” โดยยึดถือเป็นปรัชญาการศึกษา แล้วจึงกำหนดนโยบายและแผนงานให้สอดคล้องกับแนวคิดนี้

ข) การสร้างและพัฒนาเครื่องมือมาตรฐาน คัดแยกเด็กอัจฉริยะและเด็กที่มีทักษะออกจากกันได้ อย่างเที่ยงตรงและเชื่อมั่นได้สูง

ค) การจัดการศึกษาอย่างเป็นองค์รวม มีการเสริมสร้างทักษะการคิดแบบแก้ปัญหาและทักษะ การคิดแบบสร้างสรรค์

ง) การปรับปรุงระบบค่าตอบแทนพิเศษ จัดสวัสดิการให้แก่บุคลากรทางการศึกษาใหม่ และสร้างหลักประกันด้านงาน รายได้ และมาตรฐานการครองชีพให้แก่เด็กผู้มีความสามารถพิเศษ

จ) การเร่งผลิตครู/อาจารย์ในสาขาวิชาที่ขาดแคลน โดยมีการกระจายบุคลากรไปตามท้องถิ่น มากยิ่งขึ้น เพื่อเป็นการลดช่องว่างและแก้ปัญหาความเท่าเทียมทางการศึกษาของเด็กในเมืองกับชนบท

ฉ) การจัดระบบการศึกษาแบบผสมผสาน (mixed approach) โดยการเปิดโอกาสให้ภาคเอกชน ชุมชน และประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษามากยิ่งขึ้น

ช) การมีบทบาทและเสรีภาพในการจัดโครงสร้างและการบริหารจัดการศึกษาภายในสถาบัน การศึกษาได้อย่างอิสระ และ

ซ) การเพิ่มงบประมาณทางด้านการศึกษา ของรัฐ และการส่งเสริมให้สถาบันอุดมศึกษาของชาติ

ร่วมกันแสวงหาเครือข่ายและแนวร่วมทางการศึกษา จากมหาวิทยาลัยและองค์กรต่างประเทศมากขึ้น ทั้งนี้ เพื่อขอความอนุเคราะห์เพื่อช่วยเหลือเงินทุน ทรัพยากร และแลกเปลี่ยนความร่วมมือทางวิชาการซึ่งกันและกัน กับประเทศต่างๆ

สถานการณ์การสอนภาษาไทยในสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม

จุดเริ่มต้นของความร่วมมือทางวิชาการ ระหว่างประเทศไทยกับเวียดนาม เกิดขึ้นในปี พ.ศ. ๒๕๓๕ ซึ่งรัฐบาลของทั้ง ๒ ประเทศตระหนักถึงความสำคัญทางการศึกษา นอกเหนือจากการค้า การลงทุน ทั้งภาคเกษตรกรรมและอุตสาหกรรมระหว่างกันแล้ว ด้านการศึกษาก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ทั้งยังเอื้อประโยชน์ในการแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ ซึ่งกันและกันด้วย แต่ยังติดที่ปัญหาความแตกต่างใน ภาษาที่ใช้สื่อสารกัน ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๕๓๙ จึงได้มีการริเริ่มโครงการการสอนภาษาไทยในสถาบัน อุดมศึกษาของสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม โดยมี จุดมุ่งหมายที่เน้นการสนับสนุนเผยแพร่ภาษาและ วัฒนธรรมไทยให้แก่คนเวียดนาม อีกทั้งยังช่วยสร้าง ความสัมพันธ์และความเข้าใจที่ดีต่อกัน จนกระทั่ง พัฒนาให้เกิดความไว้วางใจต่อกันและกัน เอื้อ ประโยชน์ต่อการทำธุรกิจการค้า การลงทุนระหว่าง สองประเทศให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ในระยะ เริ่มต้น สถาบันอุดมศึกษาของเวียดนามได้ขอความร่วมมือทางวิชาการผ่านทางรัฐบาลไทย ซึ่งทางฝ่าย

ไทยพิจารณาแล้วเห็นว่านโยบายให้ความร่วมมือทางวิชาการแก่เวียดนามนี้เป็นประโยชน์ต่อประเทศ จึงได้ให้กรมวิเทศสหการ สังกัดสำนักนายกรัฐมนตรี ในช่วงเวลานั้น ซึ่งในปัจจุบันนี้ คือ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ รับเป็นเจ้าภาพไปดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จตามที่รัฐบาลสาธารณรัฐเวียดนามเสนอมา เพราะพิจารณาเห็นว่าโครงการดังกล่าวมีจุดมุ่งหมายตรงกับความประสงค์ของคณะผู้บริหารกรมวิเทศสหการและสอดคล้องกับนโยบายทางด้านการต่างประเทศของไทยในช่วงเวลานั้น ที่ต้องการสนับสนุนให้มีการเผยแพร่ภาษาและวัฒนธรรมไทยให้แก่คนเวียดนาม เพื่อช่วยเสริมสร้างความเข้าใจและความสัมพันธ์อันดีต่อกันระหว่างประชาชนของทั้ง ๒ ประเทศ ซึ่งนำมาสู่ความร่วมมือกันทางเศรษฐกิจและการลงทุนระหว่างประเทศ

ดังนั้น กรมวิเทศสหการหรือสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาต่างประเทศ จึงติดต่อขอความร่วมมือจากมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ซึ่งในอดีต คือ โรงเรียนฝึกหัดครูชั้นสูงหรือวิทยาลัยวิชาการศึกษา เป็นสถาบันการศึกษาระดับอุดมศึกษาที่มีชื่อเสียงในการผลิตบัณฑิตและระดับบัณฑิตศึกษาในสาขาการศึกษาของไทยมาช้านาน เพื่อให้การสนับสนุนงบประมาณดำเนินงานในโครงการสอนภาษาไทยที่มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติที่นครโฮจิมินห์ ภายใต้กรอบความตกลงว่าด้วยความร่วมมือทางวิชาการระหว่างมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒแห่งราชอาณาจักรไทยกับมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติ ณ นครโฮจิมินห์ แห่งสาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม ถือได้ว่าเป็นความร่วมมือทางวิชาการของประเทศไทยกับเวียดนามในรูปแบบโครงการครั้งแรกที่เกิดผลเป็นรูปธรรม โดยดำเนินการในลักษณะความร่วมมือระหว่างสถาบัน (institutional linkage) โครงการนี้มีระยะเวลา ๕ ปี (ปี พ.ศ. ๒๕๓๔-

๒๕๔๓) โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสัมพันธ์และความเข้าใจอันดีระหว่างประชาชนทั้งไทยและเวียดนาม มีการแลกเปลี่ยนความรู้ความเข้าใจทางด้านภาษาและศิลปวัฒนธรรมระหว่างกัน และมีความร่วมมือช่วยเหลือกันพัฒนาบุคลากรทางด้านการสอนภาษา ซึ่งกรอบในการดำเนินกิจกรรม สามารถกล่าวได้โดยย่อ คือมีการให้ความร่วมมือในการจัดตั้งสาขาวิชาไทยศึกษา (Thai Study) ณ ภาควิชาเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ในสังกัดคณะภาคตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา ของมหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ของมหาวิทยาลัยแห่งชาติ ณ นครโฮจิมินห์ โดยการส่งผู้เชี่ยวชาญจากไทยไปปฏิบัติงานสอนที่มหาวิทยาลัยแห่งนี้ มีการพัฒนาหลักสูตรวิชาโทภาษาไทยเพื่อการสื่อสาร (สำหรับการสอนภาษาไทยในเวียดนาม) รวมทั้งมีการจัดทำตำราเรียน พัฒนาห้องสมุด และใส่ทัศนูปกรณ์ให้กับนักศึกษาชาวเวียดนาม

ทั้งนี้ จะมีการประเมินผลโครงการทั้งหมด ๒ ครั้ง โดยครั้งที่ ๑ เมื่อโครงการดำเนินการไปใน ๒ ปีแรก และครั้งที่ ๒ เมื่อสิ้นสุดโครงการ ๕ ปี ซึ่งมีการประเมินผลทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยเชิงปริมาณ พิจารณาจากจำนวนนักศึกษาที่สอบเข้าเรียนสาขาวิชาไทยศึกษา จำนวนอาจารย์ชาวไทยที่ร่วมโครงการ จำนวนของนักศึกษาที่ได้คุณภาพมาตรฐานภายหลังจากที่เรียนจบหลักสูตรวิชาภาษาไทย จำนวนและประเภทต่างๆ ของหนังสือตำราเรียน หนังสืออ่านประกอบและสื่อทัศนูปกรณ์ การอำนวยความสะดวกในการเรียนการสอนจากมหาวิทยาลัยแห่งชาตินครโฮจิมินห์ ส่วนเชิงคุณภาพศึกษาจากผลสัมฤทธิ์ของผู้เรียน (คุณภาพของการเรียนรู้) ทักษะศตวรรษที่ ๒๑ ของผู้เรียน (คุณภาพของการสอน) คุณภาพของตำราเรียนต่างๆ หนังสืออ่านประกอบและวัสดุอุปกรณ์ สำหรับการสอนและการศึกษาวิจัย ประสิทธิภาพของความร่วมมือระหว่างมหาวิทยาลัยทั้งสอง สำหรับผลที่คาดว่าจะได้รับจากโครงการมีทั้งผลที่คาดว่าจะได้รับทั้งเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ

บรรยากาศการเรียนการสอนภาษาไทยในมหาวิทยาลัยแห่งชาติโฮจิมินห์ สอนโดยอาจารย์ชาวเวียดนาม

โดยเชิงปริมาณ พิจารณาได้จากผู้เชี่ยวชาญชาวไทยไปปฏิบัติหน้าที่การสอนที่มหาวิทยาลัยสังคมศาสตร์ฯ นครโฮจิมินห์ เป็นจำนวนประมาณ ๘ คน ในระยะเวลา ๕ ปี นักวิชาการของมหาวิทยาลัยทั้งสองได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและความรู้ทางด้านวิชาการจำนวน ๑๐ คน ในระยะเวลา ๕ ปี ได้ผลงานวิจัยทางวิชาการเกี่ยวกับภาษาไทย และ/หรือไทยและเวียดนามศึกษาจำนวน ๑๐ เรื่อง ได้หลักสูตรการเรียนการสอนภาษาไทยที่เป็นมาตรฐานสำหรับนักศึกษาเวียดนามได้หนังสือตำราเรียนมาตรฐานเพื่อใช้ในการสอนในสาขาวิชาภาษาไทยทุกระดับชั้น ได้สื่อโสตทัศนูปกรณ์ เช่น ห้องโสตทัศนูปกรณ์ เทปวีดิทัศน์ แผนที่ เอกสาร และอุปกรณ์การสอนต่างๆ ได้หนังสืออ่านประกอบสำหรับเพิ่มพูนความรู้เกี่ยวกับภาษาไทยและประเทศไทยปีละประมาณ ๑๐๐ เล่ม ได้ห้องเรียน ห้องโสตทัศนูปกรณ์ และมุมอ่านหนังสือที่อยู่ในระดับมาตรฐานเพื่อใช้สำหรับการเรียนการสอนภาษาไทย ได้จัดกิจกรรมทางวิชาการสาขาวิชาภาษาไทย ได้แก่ การฝึกอบรม การสัมมนา การประชุม การแสดงนิทรรศการ ปีละ ๒ ครั้ง (๑๐ ครั้ง ในระยะเวลา ๕ ปี) ได้จัดพิมพ์และแปลหนังสือ เช่น หนังสือทางด้านภาษาและวัฒนธรรม

ส่วนเชิงคุณภาพ พิจารณาจากความหมายทางสังคมของโครงการที่ได้เสริมสร้างมิตรภาพที่แน่นแฟ้นยิ่งขึ้นระหว่างคนเวียดนามและคนไทย มีส่วนร่วมสร้างสรรค์แนวทางในการร่วมมือทางเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมเพื่อการอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมและการพัฒนาทรัพยากรบุคคลที่มีความรู้และความสามารถในการปฏิบัติงานในด้านความร่วมมือระหว่างเวียดนามกับไทย

เนื้อหาหลักสูตรสาขาวิชาไทยศึกษา มุ่งเน้นการสอนภาษาไทยทั้งทักษะการฟัง พูด อ่าน และเขียนภาษาไทยเชิงธุรกิจ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถสื่อสารแล้วนำไปใช้ในชีวิตประจำวันได้จริงๆ ตลอดจนสอดแทรกความรู้พื้นฐานทางด้านการเมืองการปกครอง ประวัติศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของประเทศไทยลงในบทเรียนและบทสนทนาให้นักศึกษาเวียดนามด้วย หลักสูตรวิชาภาษาไทยเพื่อการสื่อสารมี ๘ วิชา ได้แก่ (ก). ภาษาไทย ๑๐๑: ภาษาไทยเบื้องต้น ๑ (ข). ภาษาไทย ๑๐๒: ภาษาไทยเบื้องต้น ๒ (ค). ภาษาไทย ๒๐๑: หลักภาษาไทย ๑ (ง). ภาษาไทย ๒๐๒: หลักภาษาไทย ๒ (จ). ภาษาไทย ๓๐๑: การฟังและการพูด (ฉ). ภาษาไทย ๓๐๒: การฟังและการพูด (ช). ภาษาไทย ๔๐๑: การอ่าน และ (ข). ภาษาไทย

๔๐๒: การเขียน หลักสูตรดังกล่าวนี้ได้ผ่านการพิจารณาจากคณะกรรมการโครงการสอนภาษาไทยและวัฒนธรรมไทยเรียบร้อยแล้ว ส่วนการบริหารโครงการมีการจัดตั้งคณะกรรมการขึ้นมา ๒ ชุดคือ คณะกรรมการบริหารสาขาวิชาไทยศึกษาทั้งฝ่ายไทยและเวียดนามอย่างละชุด มีหน้าที่กำหนดนโยบาย เป้าหมาย แผนดำเนินงาน ทั้งยังควบคุม ติดตาม ประเมินผลและกำหนดระเบียบการเงิน การบริหารงานอื่นๆ และคณะที่ปรึกษาโครงการเพื่อให้คำแนะนำ

ส่วนรายละเอียดในการสอนภาษาไทย บรรพต ศิริชัย อาจารย์ภาควิชาภาษาไทยและภาษาตะวันออก คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ผู้เชี่ยวชาญชาวไทยเดินทางไปสอนที่เวียดนาม เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๒ กล่าวว่า

“นักศึกษาเวียดนามจะเริ่มเรียนภาษาไทยเมื่อขึ้นปีที่ ๒ ภาคเรียนที่ ๒ ภาคเรียนละ ๖ หน่วยกิต เรียนทั้งหมด ๕ ภาคเรียน (ปี๒-ปี๕) รวม ๓๐ หน่วยกิต เนื้อหาที่ใช้สอนจะเริ่มตั้งแต่การเรียนรู้ตัวอักษรไทย และฝึกอ่านสระ พยัญชนะ วรรณยุกต์ไทย การสนทนาในชีวิตประจำวัน การทักทาย...ชั้นปีที่ ๓... เนื้อหาที่สอนก็เน้นหนักไปในการนำประโยคไปเขียนเป็นเรื่องราวต่างๆ การพูดเล่าเรื่องสั้นๆ การสนทนาโดยใช้บทโต้ตอบที่ยาวขึ้น การอ่านเรื่องราวสั้นๆ แล้วตอบคำถาม การเขียนจดหมายส่วนตัว ...ชั้นปีที่ ๔ การเรียนการสอนได้มุ่งเน้นเรื่องการอ่านจับใจความ อ่านสรุปความ การย่อความ การวิเคราะห์เรื่อง สามารถเขียนเรียงความ เขียนเล่าเรื่อง พูดเล่าเรื่องยาวๆ...”

นอกจากการเรียนการสอนในห้องเรียนโดยผู้เชี่ยวชาญชาวไทยแล้ว นักศึกษาเวียดนามที่เรียนวิชาไทยศึกษาชั้นปีที่ ๓ และ ๔ ที่มีผลการเรียนดี จำนวน ๑๗ คน ยังได้มีโอกาสเดินทางมาฝึกอบรมภาษาไทย

เชิงธุรกิจแบบเข้มที่มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร เป็นเวลา ๖ สัปดาห์ เพื่อช่วยส่งเสริมและพัฒนาการใช้ภาษาไทยให้ดียิ่งขึ้น ด้วยการสนับสนุนจากสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ อีกทั้งในปีการศึกษา ๒๕๔๓ ได้มีการสนับสนุนทุนเรียนภาษาไทยในระดับปริญญาโท ณ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ จำนวน ๑ ทุน ให้แก่นักศึกษาเวียดนามที่มีผลการเรียนดีเด่น เพื่อกลับไปทำหน้าที่เป็นอาจารย์ภาษาไทยในมหาวิทยาลัยเวียดนามในอนาคต

ผลสำเร็จในภาพรวมของโครงการสอนภาษาไทยในเวียดนาม สามารถพิจารณาได้จากการผลิตบัณฑิตที่เลือกเรียนวิชาไทยศึกษาที่สำเร็จการศึกษาออกไปแล้ว ๔ รุ่น จำนวน ๔๘ คน (ข้อมูลเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๔๒) ซึ่งบัณฑิตเหล่านี้จะถูกว่าจ้างให้ทำหน้าที่เป็นล่ามเอื้อต่อการค้า การเจรจาทางธุรกิจของบริษัทไทย-เวียดนามให้ประสบผลสำเร็จ บางส่วนไปเป็นครูสอนภาษาไทยในหมวดภาษาต่างประเทศ ตามโรงเรียนมัธยมศึกษาทั่วประเทศของสาธารณรัฐเวียดนาม อีกทั้งตำราเรียน สื่อประกอบการเรียนได้พัฒนาก้าวหน้าขึ้นมาก มีการจัดตั้งห้องเรียนรู้ภาษาไทยด้วยตนเอง (self-access learning center) ที่มหาวิทยาลัยแห่งชาติ นครโฮจิมินห์ด้วย อย่างไรก็ตาม โครงการนี้ยังมีข้อจำกัดอยู่บ้าง ด้านการจัดการเรียน เมื่อจำนวนนักศึกษาเพิ่มมากขึ้น จะทำให้การเรียนการสอนไม่ได้ผลเท่าที่ควร ซึ่งอาจจะต้องแก้ปัญหาโดยการแบ่งกลุ่มเพิ่มครูสอนหรือการจำกัดจำนวนผู้เรียนไม่เกิน ๒๐ คน/ปี ทั้งนี้ เพื่อต้องการคงคุณภาพของบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาให้สามารถนำความรู้ที่ได้ร่ำเรียนมาไปใช้ได้จริงในชีวิตประจำวัน

มาเป็นครูนักวิจัยกันดีกว่า

นิรุต มีเกิด*

นักวิจัย

หมายถึง ผู้ที่ดำเนินการค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบ เพื่อตอบประเด็นที่สงสัยโดยมีระเบียบวิธีอันเป็นที่ยอมรับในแต่ละศาสตร์ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งระเบียบวิธีดังกล่าวครอบคลุมทั้งแนวคิด มโนทัศน์ และวิธีการที่ใช้ในการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

ครูนักวิจัย (teacher-researcher) หมายถึง ครูที่มีคุณสมบัติใฝ่รู้ใฝ่พัฒนา กล่าวคือ เป็นทั้งครูและเป็นนักวิจัยในเวลาเดียวกัน

ครูทำวิจัยเพื่ออะไร

๑. เพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหาของนักเรียน
๒. เพื่อชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล
๓. เพื่อตำแหน่งทางวิชาการ : ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ
๔. เพื่อพัฒนาการศึกษา : พัฒนาชาติ

๑. เพื่อส่งเสริมและแก้ไขปัญหาของนักเรียน

หัวใจสำคัญของการปฏิบัติการศึกษาตาม

* ครู คศ.๑ โรงเรียนปางมะค่าวิทยาคม อำเภอขานูรลักษบุรี จังหวัดกำแพงเพชร

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. ๒๕๔๒ คือ การปฏิรูปการเรียนรู้และผู้มีบทบาทสำคัญที่สุดที่จะเป็นพลังขับเคลื่อนให้การปฏิรูปการศึกษาประสบความสำเร็จมากที่สุด คือ “ครู” หน้าที่โดยตรงของครูคือการจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ดังนั้นครูจะต้องใช้ความพยายามอยู่ตลอดเวลากับการค้นหาวิธีการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ดีที่สุด ด้วยวิธีการที่เหมาะสมกับความสามารถของตนเอง

คงจะปฏิเสธไม่ได้ว่าผู้ที่อยู่ใกล้ชิดกับปัญหาของนักเรียนมากที่สุดคือครู ครูเป็นผู้ที่รู้ปัญหาดีที่สุด ดังนั้นผู้ที่แก้ปัญหาก็ได้ดีที่สุดก็คือครู การที่จะแก้ปัญหานั้น จำเป็นต้องมีการค้นคว้าหาความรู้อย่างเป็นระบบ ซึ่งก็คือการวิจัยนั่นเอง ดังนั้นการเป็นครูอย่างเดียวยังไม่เพียงพอ ต้องเป็นครูนักวิจัยด้วย

๒. เพื่อชื่อเสียงของตนเองและวงศ์ตระกูล

มาสโลว์ (Abraham H. Maslow) ได้แบ่งความต้องการของมนุษย์ออกเป็น ๕ ชั้น ตามลำดับตั้งแต่ความต้องการพื้นฐานต่ำสุดไปถึงสูงสุด ดังนี้

๑. ความต้องการทางกายภาพ (physiological needs)
๒. ความต้องการความปลอดภัย (safety needs)
๓. ความต้องการทางสังคม (social needs)
๔. ความต้องการยกย่องชื่อเสียง (esteem needs)
๕. ความต้องการความสมหวังและความสำเร็จของชีวิต (self-actualization needs)

จะเห็นว่าเป้าหมายสูงสุดของมนุษย์ทุกคน คือความสำเร็จของชีวิตและก่อนที่จะไปถึงจุดนั้นได้ต้องมีชื่อเสียงและได้รับการยกย่องสรรเสริญเสียก่อนหนทางหนึ่งของการสร้างชื่อเสียงและการยอมรับนับถือในสังคม คือ การเป็นนักวิจัย เพราะนักวิจัยคือบุคคลที่สร้างคุณประโยชน์แก่ประเทศชาติ

๓. เพื่อตำแหน่งทางวิชาการ : ครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ

ก.ค.ศ. ได้กำหนดประเภทของผลงานทางวิชาการที่เสนอขอ ให้แสดงถึงความรู้ ความสามารถ ความชำนาญ และความเชี่ยวชาญ ของผู้ขอให้มีหรือเลื่อนวิทยฐานะ ซึ่งแบ่งตามลักษณะของผลงานทางวิชาการเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

๑. ผลงาน งานแต่ง เรียบเรียง งานแปล หนังสือหรือเขียนบทความทางวิชาการ ซึ่งเป็นผลงานที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว และผลงานดังกล่าวสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๒. ผลงานวิจัย ซึ่งเป็นงานวิจัยที่ได้รับการพิมพ์เผยแพร่มาแล้ว และผลงานดังกล่าวสามารถนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์ต่อการพัฒนาการจัดการศึกษา และการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๓. ผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่น เช่น

๓.๑ การประเมินงาน หรือการประเมินโครงการที่เกี่ยวกับการปฏิบัติงานในหน้าที่

๓.๒ สื่อ นวัตกรรมทางการศึกษา เช่น ผลงานด้านการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ผลงานด้านการคิดพัฒนารูปแบบนวัตกรรมที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงานทำให้เกิดประสิทธิภาพสูงขึ้น ซึ่งอาจจัดทำเป็นเอกสาร หรือสื่ออิเล็กทรอนิกส์หรือสิ่งประดิษฐ์ต่างๆ รวมทั้งเทคนิค วิธีการจัดการเรียนรู้อันเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา

๓.๓ เอกสารประกอบการปฏิบัติหน้าที่ เป็นเอกสารที่สามารถใช้ประกอบในการปฏิบัติหน้าที่ทั้งด้านการเรียนการสอน บริหารจัดการศึกษา และการนิเทศการศึกษา ซึ่งส่งผลต่อการพัฒนาประสิทธิภาพการทำงานในหน้าที่ให้สูงขึ้น

ดังนั้นถ้าครูไม่ทำวิจัย ฝันที่หวังไว้ว่าจะเป็นครูชำนาญการ ครูชำนาญการพิเศษ ครูเชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญพิเศษ ก็คงเป็นเพียงแค่ความฝันที่ไม่มีวันเป็นจริง

๔. เพื่อพัฒนาการศึกษา : พัฒนาชาติ

การจะพัฒนาบ้านเมืองให้เจริญได้นั้น จะต้องพัฒนาคน คือ เยาวชนของชาติเสียก่อน เพื่อให้เยาวชนเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มีคุณค่าสมบูรณ์ทุกด้าน จึงสามารถช่วยกันสร้างความเจริญให้แก่ชาติต่อไป

ประชาชนในชาติจะได้รับการพัฒนาอย่างถูกวิธี และดำเนินไปได้อย่างถูกต้องก็เพราะมีระบบการศึกษาที่ดี และระบบการศึกษาจะดำเนินไปได้ด้วยดีก็เพราะมีครูที่มีคุณภาพ ถ้าทุกๆ สถานศึกษามีแต่ครูที่มีคุณภาพ การพัฒนาประเทศชาติก็ประสบความสำเร็จ แต่ในทางตรงกันข้าม ถึงแม้เราจะมีหลักสูตรที่ดี มีอุปกรณ์การศึกษาเพียบพร้อม มีอาคารเรียนที่ทันสมัย รวมทั้งได้รับความร่วมมือจากผู้ปกครองเป็นอย่างดี แต่ทว่าในสถานศึกษามีแต่ครูที่ไร้คุณภาพ การพัฒนาการศึกษาในหลายๆ ด้านจะต้องเป็นไปอย่างล่าช้าและยากยิ่ง ครูมีบทบาทและความสำคัญอย่างยิ่งในฐานะผู้ให้การศึกษาของชาติ ครูคือผู้กำหนดอนาคตของคนในชาติ ชาติใดก็ตามที่ได้ครูเป็นคนมีความรู้ เป็นคนเก่ง เป็นคนเสียสละ ตั้งใจทำงานเพื่อประโยชน์ของนักเรียน ชาตินั้นจะได้พลเมืองที่ดี มีศักยภาพและความสามารถในการแข่งขันกับทุกประเทศในโลกได้

อุปสรรคของการเป็นครูนักวิจัย

อุปสรรคที่สำคัญของการเป็นครูนักวิจัย มีดังต่อไปนี้

๑. **ไม่กล้า** หลายๆ คนมีความเชื่อผิดๆ ว่างานวิจัยเป็นเรื่องยาก มีแต่คนที่เรียนปริญญาโท-

ปริญญาเอกเท่านั้นที่จะสามารถทำได้ และทำด้วยความยากลำบาก ตนเองเรียนมาน้อย อายุน้อย ยังด้อยประสบการณ์ คงยังไม่สามารถทำได้ บางคนอยากทำแต่ไม่กล้าปรึกษาใคร กลัวถูกคนอื่นหัวเราะเยาะ

เราต้องเปลี่ยนความเชื่อเสียใหม่ มองงานวิจัยเป็นกิจกรรมที่ท้าทายความสามารถของเรา ครูทุกคนสามารถเป็นครูนักวิจัยได้ ถ้ามีความพยายามอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง “ไม่มีอุปสรรคใดที่ฝ่าฟันไม่ได้ นอกจากใจเราที่ยอมแพ้” ถ้าเรายอมแพ้ตั้งแต่ว่ายังไม่ได้ลองพยายามสู้ ครูกับงานวิจัยก็คงไม่ต่างอะไรกับเส้นขนานที่วิ่งสวนทางกัน ถ้าเราไม่เริ่มก้าวเดินไปข้างหน้าแล้วจะถึงจุดหมายได้อย่างไร

๒. **ไม่มีเวลา** ข้ออ้างของคนเกียจคร้านหลายคนไม่ทำวิจัยโดยอ้างว่าไม่มีเวลา ต้องทำนั่นบ้าง ทำนี่บ้าง ทั้งภาระงานในที่ทำงาน ภาระงานที่บ้าน รุนวายเป็นหมด จะเอาเวลาที่ไหนมาทำงานวิจัยอีก แล้วทำไมคนอื่นเขาทำได้ทั้งๆ ที่เขาก็มีเวลาเท่ากับเรา คนเรามีเวลาเท่ากันแต่ใช้ไม่เท่ากันต่างหาก เราต้องใช้เวลาในแต่ละวันให้เกิดประโยชน์สูงสุด การผัดวันประกันพรุ่งเป็นสาเหตุสำคัญของความล้มเหลว หลายคนรอเวลาที่เหมาะสมเพื่อที่จะเริ่มทำงาน ซึ่งเวลาที่เหมาะสมนั้นไม่มีใครรู้ว่าคือ ช่วงเวลาใด อาจจะไม่มีอยู่จริงก็เป็นได้ จงเริ่มทำก่อนที่จะไม่มีโอกาสได้ทำ อย่าพูดว่าพรุ่งนี้ยังมาไม่ถึง ต้องพูดว่าพรุ่งนี้ก็สายเสียแล้ว คนที่จะประสบความสำเร็จในชีวิตได้ คือ คนที่รู้จักบริหารเวลา

๓. **ไม่มีเป้าหมาย** เราต้องกำหนดเป้าหมายในการทำงานให้ชัดเจน ถ้าไม่มีเป้าหมาย หรือมีแต่ไม่ชัดเจนพอ การทำงานก็จะไร้ทิศทาง เหมือนคนตาบอดที่คลำทางไปไม่ถึงจุดหมายสักที คนที่ไร้เป้าหมาย คือ คนที่มีชีวิตอยู่ไปวันๆ ใช้ชีวิตไปวันๆ โดยคิดว่าไม่เป็นไร พรุ่งนี้ยังมีหวัง ทั้งๆ ที่ในความเป็นจริงแล้วไม่เคยมีวันพรุ่งนี้สำหรับคนที่ไม่มีจุดหมายในชีวิต การขาดเป้าหมายในชีวิตย่อมทำให้ชีวิตไม่ประสบความสำเร็จ เพราะตัวเราเองยังไม่แน่ใจเลยว่า เราต้องการอะไรสำหรับชีวิตของเรา ความทะเยอทะยานเป็นการสร้างกำลังใจ

ให้ตัวเองและทำสิ่งดีๆ ให้เกิดขึ้นกับตัวเอง ไม่มีใครประสบความสำเร็จได้โดยปราศจากความทะเยอทะยาน

การกำหนดเป้าหมายในการทำงานนั้น จะต้องกำหนดไว้ไม่สูงจนทำไม่ไหวหรือต่ำเกินไปจนไร้ความท้าทาย เมื่อกำหนดเป้าหมายชัดเจนดีแล้วก็เริ่มเดินทางสู่จุดหมาย หลังจากพิชิตเป้าหมายแรกสำเร็จแล้ว การกำหนดเป้าหมายในครั้งต่อไปควรกำหนดให้ยากขึ้นตามลำดับ

๔. ไม่มีวินัยในตนเอง ถ้าเราขาดการควบคุมตนเองให้อยู่ในระเบียบวินัย ไม่สามารถเอาชนะใจตัวเองได้ในเรื่องง่ายๆ เช่น อยากตื่นเช้าเพื่อมาทำงาน ก็ยังตื่นสาย อยากอ่านหนังสือทุกวันก่อนนอนก็ไม่ได้อ่าน อยากออกกำลังกายทุกเย็นก็ไม่ได้ทำ ฯลฯ เป็นสาเหตุสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้คนเราไม่ประสบความสำเร็จ ถ้าเราเอาชนะใจตัวเองไม่ได้ แล้วเราจะเอาชนะใครได้ จะเอาชนะปัญหาและอุปสรรคต่างๆ ได้อย่างไร หลายคนมีการเริ่มต้นที่ดี มีเป้าหมายที่ชัดเจน มีการวางแผนการทำงานอย่างเป็นระบบ แต่กลับล้มเหลวหรือไปไม่ถึงจุดหมายที่วางไว้ เพราะไม่มีวินัยในตนเอง ไม่ทำงานตามที่วางแผนไว้ มีปฏิทินการทำงานแต่ไม่เคยมองดูปฏิทิน

๕. ไม่มีความเพียรพยายาม การทำงานทุกอย่างย่อมมีปัญหาและอุปสรรค หลายคนเมื่อเจอปัญหาเพียงเล็กน้อยก็ยอมแพ้ จงจำไว้เสมอว่า “ปัญหาและอุปสรรคคือความสำเร็จที่ส่งมาลองใจเรา”

การท้อแท้และสิ้นหวังคือหนทางสู่ความล้มเหลว เราต้องมีความหวัง ต้องมีความฝัน ฝันให้ไกลแล้วไปให้ถึง ขวากหนามที่ทึมทงมา คืออาหารและยาที่ทำให้เราแข็งแรงขึ้น จงใช้ความผิดพลาดเป็นบทเรียน เราต้องมีความมุ่งมั่น ถ้าเราขาดความมุ่งมั่น เราจะไม่มีความประสบความสำเร็จ ไม่มีใครทำอะไรก็ประสบความสำเร็จทุกอย่างทุกครั้ง ทุกคนเคยพบความล้มเหลวมาทั้งนั้น เพียงแต่คนที่ประสบความสำเร็จคือคนที่ไม่ยอมแพ้ต่อความล้มเหลว เขาจะแก้ไขเพื่อให้ดีกว่าด้วยความมุ่งมั่น และเราต้องมีความเชื่อมั่นเชื่อว่าเรา

ทำได้ เพราะว่าเราทำได้ ถ้าแม้แต่ตัวเราเองก็ยังไม่เชื่อมั่นในตัวเอง แล้วใครที่ไหนจะเชื่อเรา

เราต้องพยายามขวนขวายหาความรู้ใส่ตัวอยู่เสมอ ต้องทำตัวให้เป็นตุ่มเปล่าที่รอรับน้ำ แต่ไม่ใช่ตุ่มรั่วที่ไม่ว่าจะตักน้ำใส่เท่าไรก็เหลือแต่ความว่างเปล่า ความอวดดี อวดเก่ง อวดฉลาด คือ กำแพงที่ขวางกั้นการเรียนรู้ของเรา

บันไดสู่การเป็นครูนักวิจัยมืออาชีพ

๑. สังเกต การสังเกตเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในชั้นเรียนจะทำให้ครูค้นพบปัญหาต่างๆ มากมายและเป็นประตูสู่การเรียนรู้ที่ยิ่งใหญ่ ซึ่งการสังเกตที่ดีนั้นต้องสังเกตหลายๆ ครั้ง พยายามไม่ให้ผู้ถูกสังเกตรู้ตัว บันทึกเฉพาะข้อมูลที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงโดยไม่แต่งเติมความรู้สึกส่วนตัวลงไป และต้องบันทึกสิ่งที่สังเกตได้ทันที

๒. สงสัย การตั้งคำถามจากสิ่งที่สังเกตได้ในชั้นเรียนว่าสิ่งที่เกิดขึ้นคืออะไร เกิดขึ้นได้อย่างไร ถ้าทำอย่างนี้แล้วผลจะเป็นอย่างไร เช่น ถ้าให้นักเรียนร้องเพลงก่อนเรียนทุกครั้ง จะทำให้ผลการเรียนของนักเรียนจะดีขึ้นหรือไม่ ความสงสัยใคร่รู้นี้จะทำให้ครูค้นพบแนวทางในการแก้ไขปัญหาและพัฒนาการเรียน

๓. แสวงหา ครูต้องพัฒนาตนเองอยู่เสมอ ต้องขวนขวายหาความรู้ใส่ตัว เพื่อให้รู้เท่าทันโลกปัจจุบัน ครูต้องพยายามหาวิธีการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้น รู้จักนำวิธีสอนใหม่ๆ นวัตกรรมใหม่ๆ มาใช้ในการจัดการเรียนการสอน สิ่งที่คุณครูทุกคนต้องพึงระลึกอยู่เสมอ

คือ ไม่มีวิธีการสอนที่ดีที่สุด ดังนั้นครูจำเป็นต้องใช้วิธีการสอนที่หลากหลาย เพื่อให้ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้ได้ตามศักยภาพของตนเอง

๔. สื่อสาร การเผยแพร่งานวิจัย การแลกเปลี่ยนความรู้ที่ได้จะทำงานวิจัยนั้นมีคุณค่ามากยิ่งขึ้น การเลือกวารสารสำหรับเผยแพร่งานวิจัยนั้นก็ก็เป็นสิ่งที่สำคัญไม่น้อย เราต้องพิจารณาว่ามีวารสารใดบ้างที่จะรับตีพิมพ์ผลงานของเรา กลุ่มเป้าหมายที่อ่านวารสารนั้นๆ มีใครบ้าง และมีจำนวนมากน้อยเพียงไร ควรหลีกเลี่ยงวารสารของเอกชน เพราะส่วนใหญ่อยู่ได้ไม่นานก็ปิดตัวลง นอกจากนี้การเผยแพร่งานวิจัยนั้นต้องกระทำด้วยความจริงใจ ไม่ปิดบังอำพราง และไม่โอ้อวดในสิ่งที่ไม่ได้ทำ ไม่เช่นนั้นแล้วการเผยแพร่งานวิจัยก็คงไม่ต่างอะไรกับการทำให้มลพิษฟุ้งกระจายไปทั่ว

๕. สร้างนิสัย ครูจะต้องหมั่นถามตัวเองอยู่เสมอว่า “วันนี้เราพบปัญหาอะไร เราจะแก้ปัญหายังไง” แทนที่จะถามว่า “วันนี้เราสอนอะไร” ฝึก

การทำวิจัยอย่างสม่ำเสมอจนกลายเป็นความเคยชิน สามารถปฏิบัติจนเป็นนิสัย

ปัญหาการศึกษา ละครที่มีนักแสดงมากมาย ทั้งฝ่ายธรรมะและฝ่ายอธรรม นางเอกของเรื่องคือนักเรียน พระเอกของเรื่องคือครู ครูต้องช่วยนางเอกออกมาจากเหล่านายให้ได้อย่างปลอดภัยโดยเร็วที่สุดอาวุธอย่างหนึ่งที่ครูใช้ต่อกรกับเหล่านายได้ก็คืองานวิจัย มาเป็นครูนักวิจัยที่มีเกียรติ มีศักดิ์ศรี สร้างสรรค์สิ่งดีๆ ให้แก่การศึกษากันดีกว่า

การฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อม ในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์

กิตติกาญจน์ เกษมสุขจรัสแสง

จากกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลก โดยเฉพาะระบบเศรษฐกิจโลกที่เปลี่ยนแปลงซับซ้อน และเชื่อมโยงกันมากขึ้น มีการปรับระเบียบใหม่ของโลก ที่นำไปสู่กติกาการค้าและการลงทุนระหว่างประเทศใหม่ และมีแนวโน้มการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจในภูมิภาค ทั้งระดับทวีปและพหุภาคีที่มีอิทธิพลเพิ่มมากขึ้น รวมทั้งแนวโน้มการพัฒนาเศรษฐกิจยุคใหม่ที่มีเทคโนโลยี และการใช้ความรู้เป็นฐานในการพัฒนา ทำให้ต้องเร่ง เตรียมพร้อมทั้งการสร้างระบบ กลไก และการพัฒนา คนให้สามารถปรับตัวอย่างรู้ทันและรวดเร็ว การพัฒนา ประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ ๙ (พ.ศ. ๒๕๔๕-๒๕๔๙) จึงยึดคนเป็น ศูนย์กลางของการพัฒนา และเพื่อให้การพัฒนาประเทศ เกิดความต่อเนื่อง แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคม แห่งชาติ ฉบับที่ ๑๐ (๒๕๕๐-๒๕๕๔) จึงยังคงยึดการ พัฒนาคอนเป็นหลัก แต่เน้นการพัฒนาคอนเพื่อสร้างชุมชน ท้องถิ่นให้เข้มแข็งสามารถพึ่งพาและพัฒนาตนเอง และพัฒนาท้องถิ่นได้ และได้ส่งเสริมการกระจายอำนาจ ลงสู่ชุมชนท้องถิ่นมากขึ้น ดังนั้นภาครัฐโดยเฉพาะ กระทรวงศึกษาธิการและหน่วยงานที่รับผิดชอบด้าน การศึกษา ควรจะต้องมีนโยบายเชิงรุก โดยจัดฝึ กอบรมให้ความรู้แก่องค์การบริหารส่วนตำบล หรือ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อ

ให้มีความรู้พร้อมที่จะขอรับการประเมินเพื่อจัดการศึกษา ได้มากขึ้น รวมถึงพยายามหารูปแบบการฝึกอบรม หรือวิธีการให้ความรู้แบบใหม่ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับ แต่ละองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการทำวิจัยในครั้งนี้ ได้มุ่งศึกษาพัฒนา โครงการฝึกอบรม และประเมินประสิทธิภาพของ โครงการฝึกอบรม เพื่อเตรียมความพร้อมในการ จัด การศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ตามหลักสูตรฝึกอบรมที่ผู้วิจัย ได้สร้างขึ้นโดยมีขอบข่ายของการศึกษาจำกัดที่การ ศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบลขนาดเล็ก ซึ่งไม่มี ความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมาก่อนและ มีความจำเป็นต้องจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามกฎหมาย และระเบียบที่กำหนดไว้

ขั้นตอนการวิจัยเริ่มจากศึกษาแนวคิด ทฤษฎี ผลงานวิจัยทั้งในและต่างประเทศเกี่ยวกับการกระจายอำนาจการจัดการศึกษาให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น การเตรียมความพร้อมขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน รูปแบบการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการจัดการศึกษา เพื่อดำเนินการหาความจำเป็นในการฝึกอบรม (conducting a needs analysis) ขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพื่อนำข้อมูลมากำหนดเป็นกรอบสาระหลักสูตรในโครงการฝึกอบรม จากนั้นได้นำเนื้อหาสาระที่ได้จากการวิเคราะห์ความต้องการในการฝึกอบรมของปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มาสร้างแบบฝึกอบรมโดยกำหนดวัตถุประสงค์เชิงพฤติกรรม เนื้อหา การฝึกอบรม วิธีและกิจกรรมการฝึกอบรม ด้วยการใช้ทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ในการฝึกอบรม ได้ร่างโครงการฝึกอบรมจำนวน ๖ หน่วยฝึกอบรม

หลังจากตรวจสอบความถูกต้องชัดเจนของร่างสาระหลักสูตรโครงการฝึกอบรม และปรับปรุงแก้ไขตรวจสอบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการพัฒนาหลักสูตรฝึกอบรมแล้ว ผู้วิจัยนำโครงการฝึกอบรมไปทดลองใช้กับกลุ่มตัวอย่าง จากนั้นนำผลที่ได้จากการทดลองใช้มาพิจารณาวิเคราะห์ สรุปผลการประเมินผลสัมฤทธิ์ของการฝึกอบรม ประเมินผลการฝึกอบรม และตรวจสอบรายละเอียดอื่นๆ เพื่อให้เป็นหลักสูตรที่มีความเหมาะสมและสมบูรณ์มากที่สุด เพื่อนำไปเผยแพร่ใช้อบรมบุคลากรองค์การบริหารส่วนตำบลอื่นๆ และบุคลากรในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบต่างๆ รวมถึงหน่วยงานทางการศึกษาอื่นๆ ต่อไป

ผลการวิจัยที่น่าสนใจคือ องค์การบริหารส่วนตำบลส่วนใหญ่เป็นองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็ก จึงขาดความพร้อมในการจัดการศึกษา โดยเฉพาะการศึกษาขั้นพื้นฐาน ด้วยโครงสร้างของ

องค์การบริหารส่วนตำบลไม่มีหน่วยงานด้านการศึกษารองรับไว้ ซึ่งตรงกับขอบเขตการศึกษาที่วางไว้ในการวิจัยครั้งนี้ โดยที่องค์การบริหารส่วนตำบลต้องการได้รับการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการถ่ายโอนอำนาจการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ส่วนผลการประเมินโครงสร้างหลักสูตรการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานขององค์การบริหารส่วนตำบล จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ พบว่ามีคุณภาพและความเหมาะสมมากและมีความเที่ยงตรงพอที่จะนำไปทดลองใช้ฝึกอบรมได้ และผลการทดลองใช้หลักสูตร ทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้สูงขึ้นกว่าเดิม ส่วนผลการวิเคราะห์การจัดฝึกอบรมพบว่ามีเหมาะสมมากที่สุด

และสิ่งสำคัญที่ทำให้การฝึกอบรมครั้งนี้พบกับความสำเร็จ น่าจะเป็นเพราะว่าผู้วิจัยได้ให้ความสำคัญกับการนำเอาทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่ มาใช้ในการฝึกอบรมทุกขั้นตอน ซึ่งทำให้ผู้เข้ารับการฝึกอบรมที่เป็นผู้ใหญ่ให้ความร่วมมือกับทุกกิจกรรมในการฝึกอบรมเป็นอย่างดี ดังนั้นจึงมีข้อเสนอแนะสำหรับการฝึกอบรมผู้ใหญ่ว่าควรได้นำเอาทฤษฎีและจิตวิทยาการเรียนรู้ของผู้ใหญ่มาใช้ในการฝึกอบรมเพื่อให้การฝึกอบรมนั้นพบกับความสำเร็จตามเป้าหมาย

การเรียนรู้ที่จัดผู้เรียนเป็นสำคัญ

ที่ครูต้องหันกลับมาทบทวน

พรชัย กาพันธ์*

แก่นแท้ของการเรียนการสอน คือ การเรียนรู้ของผู้เรียน เป้าหมายที่สำคัญที่สุดคือผู้เรียนได้เรียนรู้ด้วยตนเอง ตามลีลาการเรียนรู้เฉพาะตัวที่เกิดจากความแตกต่างระหว่างบุคคล ครูยุคใหม่ต้องปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้ไปสู่ผู้สร้างประสบการณ์และเงื่อนไขให้นักเรียนได้แสวงหาคำตอบ ซึ่งคำตอบของแต่ละคนอาจมีที่มาแตกต่างกันตามบริบทที่ใกล้กับนักเรียน ครูคือปัจจัยป้อนที่สำคัญที่จะทำให้กระบวนการเรียนรู้บรรลุเป้าหมาย ต้องออกแบบกิจกรรมเพื่อให้สนองตอบความต้องการของนักเรียนแต่ละคน ส่งเสริมให้นักเรียนนำความเก่งออกมาปรากฏให้เต็มที่ ทำอย่างไร

ที่จะเป็นสะพานเชื่อมต่อให้นักเรียนได้เรียนรู้อย่างมีความสุข บรรยากาศแห่งความไว้วางใจความเป็นกัลยาณมิตร ห้องเรียนจึงไม่จำกัดอยู่เพียงห้องเรียน ใช้ทุกสิ่งใกล้ตัวเป็นครู แม้เราจะพูดถึงการจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมายาวนานแต่ก็ยังมีครูที่สับสนในการจัดการเรียนรู้ จนในที่สุดก็หมดความอดทน จัดการสอนมากกว่าการเรียนรู้ ยึดครูเป็นศูนย์กลาง เขียนไม่ได้ คิดไม่ออกก็ลอกในกระดานทำการสอนโดยมีครูพูดคนเดียวจนเด็กคิดว่าตนเองเป็นคนใบ้ ไม่ได้พูดไม่ได้แสดงจนเกิดคำถามในใจว่าการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญถึงเวลาที่ครูต้องหันกลับมาทบทวนหรือยัง

* ผู้อำนวยการโรงเรียนบ้านน้ำไผ่ ถนนแจ้งสนิท ตำบลเตี๊ยะ อำเภอเมือง จังหวัดยโสธร ๓๕๐๐๐

ความหมายของการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุด หมายถึง การเรียนรู้ในสถานการณ์จริง สถานการณ์จริงของแต่ละคนไม่เหมือนกัน จึงต้องเอาผู้เรียนแต่ละคนเป็นตัวตั้ง ครูจัดให้นักเรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์ กิจกรรมการทำงาน อันนำไปสู่การพัฒนาผู้เรียนครบทุกด้านทั้งทางกาย ทางจิตหรืออารมณ์ ทางสังคม และสติปัญญา พาให้รอดพ้นจากวิกฤตการณ์

สิ่งที่บ่งบอกว่าต้องปฏิรูปการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

สุนน อมรวิวัฒน์ และคณะ ได้กล่าวถึงสิ่งที่บ่งบอกว่าต้องปฏิรูปการเรียนรู้ในระบบโรงเรียน ดังนี้

๑. คนทุกวัยตั้งแต่เกิดจนจบมหาวิทยาลัย เรียนแต่วิชา รู้แต่หนังสือ ถูกล้อมกรอบด้วยตารางสอน และห้องเรียน การพัฒนาคนจึงไม่เอื้อให้มีความสมบัติมองกว้าง คิดไกล ใฝ่สูง มุ่งทำงาน ขาดชีวิต

๒. วิธีการเรียนการสอนไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการผลิต วิเคราะห์การแสดงความคิดเห็นและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะข้างสงสัยและใฝ่หาคำตอบ ครูยังเน้นสอนหนังสือมากกว่าสอนคน

๓. ครูยังเป็นผู้มีอำนาจในชั้นเรียน ครูยังยึดมั่นว่าตนเองเป็นผู้รู้มากที่สุด ถูกที่สุดและมีอำนาจมากที่สุดในการบวนการเรียนรู้ ผู้เรียนมีหน้าที่รับและปรับตัวให้สอดคล้องกับเนื้อหาความรู้และวิธีสอนของครู สถานศึกษาจึงไม่เป็นโรงเรียนเพื่อการเรียนรู้ของผู้เรียน แต่เป็นโรงสอน

๔. กระบวนการเรียนรู้เป็นความทุกข์ อับเฉา น่าเบื่อหน่าย การสอบและคะแนนสอบเป็นสิ่งพิพากษาความสำเร็จ ทุกคนจึงเครียดขาดความสุขในการศึกษา

๕. โรงเรียนไม่สร้างบรรยากาศและสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการเรียนรู้ เป็นอาณาเขตที่ขาดความสัมพันธ์กับชีวิตชุมชน ห่างไกลธรรมชาติและแหล่งเรียนรู้ที่ปลูกเร้าบรรยากาศทางปัญญา

๖. กระบวนการเรียนการสอนยังเป็นพฤติกรรมจำเจและพฤติกรรมถ่ายทอด สัดส่วนการฝึกปฏิบัติ การฝึกคิดและการอบรมบ่มนิสัยยังมีน้อยกว่าการท่องบ่นเนื้อหา ผู้เรียนเคยชินกับการทำตาม เชื่อฟัง นั่งนิ่ง จึงขาดความคล่องในการคิดแบบวิทยาศาสตร์ ไม่ได้รับการปลูกฝังความภาคภูมิใจในศิลปวัฒนธรรม

๗. ระบบโรงเรียน เด็ก เยาวชน และผู้ใหญ่ มีโอกาสน้อยที่จะได้รับการอบรมบ่มนิสัยให้พากเพียร สู้งาน ยึดมั่นความสุจริตทั้งกาย วาจา ใจ การบ่มเพาะคุณธรรมและสุนทรียภาพยังไม่เข้มข้นเพียงพอจนเกิดผลแก่ผู้เรียน

การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนสำคัญที่สุดสิ่งที่ครูต้องปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน

ที่กล่าวว่า ผู้เรียนสำคัญที่สุดไม่ได้แปลว่า ครูลดบทบาทหรือลดความสำคัญลง ตรงกันข้ามครูกลับมีความสำคัญมากขึ้น อีกทั้งมีพลังและศักดิ์ศรีในการแก้ปัญหาของมนุษย์ สังคมและสิ่งแวดล้อม นักเรียนได้รับการส่งเสริมศักยภาพตามความถนัดของตน จนมีความสุขอย่างยั่งยืนและรักครูมากขึ้น อนาคตของประเทศไทยขึ้นอยู่กับเด็กและเยาวชนในวันนี้ เพราะในโลกยุคใหม่การแข่งขันขึ้นอยู่กับความรู้ความสามารถของคนในชาติ โดยเฉพาะเศรษฐกิจที่ใช้ความรู้เป็นฐาน (knowledge based economy) ครูควรปรับวิธีเรียนเปลี่ยนวิธีสอน ดังนี้

๑. การมองเห็นความน่ารักตามแบบที่เขาเป็น
ครูต้องบันทึกข้อมูลของเด็กแต่ละคนว่า

มีจุดเด่นจุดด้อยอะไรนำความแตกต่างของผู้เรียนไป
จัดกิจกรรมการเรียนการสอน วิธีการมองเห็นเด็ก
แต่ละคนทำได้ ดังนี้

๑.๑ ให้ความสนใจเด็กแต่ละคนโดยการ
สังเกต พูดคุยซักถาม

๑.๒ นึกถึงลักษณะของเด็กที่ละคนจน
ครบทุกคน

๑.๓ คิด-วิเคราะห์ให้ได้ว่าอะไรที่ทำให้ครู
จำเด็กคนนั้นได้

๑.๔ สิ่งที่ทำให้ครูจำเด็กแต่ละคนได้
เป็นจุดเด่นหรือจุดด้อย

๑.๕ ถ้ามองเห็นจุดเด่นของเขา ส่งเสริม
ให้ดียิ่งขึ้น

๑.๖ ถ้ามองเห็นความน่าสงสาร เขามี
จุดด้อยต้องหาทางแก้ไขและพยายามหาสิ่งที่เป็น
จุดเด่นที่น่ารักให้พบ

๑.๗ อย่าซ้ำเติมปมด้อย

๑.๘ แสดงออกกับทุกคนเท่าเทียมกัน

๒. หนูเป็นคนสำคัญอย่างที่หนูเป็น

ผู้เรียนแต่ละคนจะมีความชอบไม่เหมือนกัน
แต่ละคนมีความฝันเป็นของตนเอง อยากทำในสิ่งที่
ตนชอบ ครูจึงควรส่งเสริมผู้เรียนแต่ละคนได้ทำใน
สิ่งที่ชอบและถนัด

๓. คำนึงถึงความรู้สึกของผู้เรียน

ครูต้องสอนโดยคำนึงถึงความรู้สึกของ
ผู้เรียน โดยเฉพาะความรู้สึกต่อการเรียนและครูต้อง
ส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดความรู้สึกที่ดีต่อครู เพื่อน และ
การเรียน ในที่สุดเด็กจะมีค่านิยมที่ดีต่อการเรียนต่อ
ครูและเพื่อน

๔. มองเห็นความดีของผู้เรียนแต่ละคน

การมองเห็นความดีของผู้เรียน แล้ว
พยายามหยิบยกข้อดีขึ้นมาชมเชย จะก่อให้เกิดเจตคติ
ทางบวกเสมอ โดยครูควรดำเนินการ ดังนี้

๔.๑ พูดเฉพาะข้อดีแม้มีเพียง ๑ อย่าง
จากข้อเสีย ๑๐ อย่าง

๔.๒ พูดอย่างจริงใจ ไม่ประชดประชัน

๔.๓ ไม่พูดตอกย้ำความผิดของเขา

๔.๔ มองเด็กแต่ละคนอย่างสร้างสรรค์

๕. การวิพากษ์วิจารณ์ความคิดเห็นของผู้เรียน

ครูต้องมีทักษะการใช้คำถามเพื่อทราบ
แนวคิด ความเชื่อ หลักการ พื้นฐานความรู้และ
ประสบการณ์ของผู้เรียน ครูไม่ควรวิพากษ์วิจารณ์
ความคิดเห็นของผู้เรียนไม่ว่ากรณีใดๆ การสอบถาม
ความคิดเห็นมีเทคนิค ๒ ประการ คือ

๑. เทคนิคการตั้งคำถาม ควรถามแบบ
เปิดกว้าง ไม่จำกัดคำตอบเหมือนครู ควรถามหา
เหตุผลว่าทำไมคิดแบบนั้น และถามกระตุ้นให้คิดต่อ
เพื่อการสร้างสรรค์

๒. เทคนิคการให้ข้อมูลป้อนกลับอย่าง
สร้างสรรค์ โดยไม่วิพากษ์วิจารณ์ความคิดของใครว่า
ผิด-ถูก ดี ไม่ดี ล้าสมัย และไม่เปรียบเทียบความคิด
ใคร ครูต้องยกย่องชมเชยว่าเก่ง เห็นสิ่งต่างๆ ในทาง
สร้างสรรค์ ทำให้ผู้อื่น ได้แง่คิด แล้วผูกโยงความคิด
ไปเกี่ยวข้องกับเรื่องอื่นที่เกี่ยวข้อง

๖. การตอบสนองความต้องการทางการเรียน

ครูที่มีประสิทธิภาพที่สุดต้องเป็นครูที่สามารถ
ทำให้นักเรียนเป็นผู้วางแผนการเรียนและเลือกปฏิบัติ
ตามความถนัด ครูเป็นผู้นำและผู้ตามในการเรียนรู้
ร่วมกับผู้อื่น ประเมิน-ปรับปรุง ค้นหา และสรุปเรื่อง
ได้เอง เกิดผลงานคนละเรื่อง คนละแบบหลากหลาย
ต่างกันตามเอกลักษณ์ของเขาเอง

๗. ครูและนักเรียนเรียนรู้ไปพร้อมๆ กันได้

บทบาทของครูควรส่งเสริมให้ผู้เรียนปฏิบัติ
กิจกรรมการเรียนรู้เป็นส่วนใหญ่ ค้นหาหาความรู้
และได้ข้อสรุปเอง เน้นกระบวนการคิด บทบาทของ
ครูจึงอยู่ในฐานะผู้กระตุ้น ชี้แนะ ทำทนายและอำนวยความสะดวกให้ผู้เรียนลงมือปฏิบัติกิจกรรม เรียนรู้
เพื่อค้นหาข้อสรุป หรือคำตอบที่เป็นของผู้เรียนเอง

การสอนโดยไม่สอนเป็นหัวใจสำคัญของการฝึกผู้เรียน เป็นสำคัญ

๘. การไม่ตัดสินว่าความคิดใดผิด ความคิดใดถูก

ผู้เรียนมีความแตกต่างกันด้านประสบการณ์ ความรู้ ความคิด ความถนัด เจตคติ รสนิยมและการแสดงออก ครูไม่ควรตัดสินว่าความคิดใดผิด เพราะจะไปสกัดกั้นความคิดสร้างสรรค์ของผู้เรียน ทุกคนมีความแตกต่างกันเนื่องจากประสบการณ์ ความรู้ ความคิด เจตคติ รสนิยม ครูจึงควรตระหนักว่า นักเรียนคิดต่างกันได้ นักเรียนจึงควรคิดหรือทำสิ่งต่างๆ ที่แตกต่างไปจากแนวคำตอบของครู ครูจึงควรใช้คำถามคำว่า ทำไม จะทำให้ทราบถึงการเชื่อมโยงสิ่งต่างๆ ของนักเรียน

๙. คำตอบและการได้มาซึ่งคำตอบ

ครูต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้รอบด้าน ต้องดูทั้งกระบวนการเรียนรู้ และผลที่เกิดขึ้นกับตัวนักเรียน เพราะวิธีคิดของผู้เรียนแตกต่างกัน เนื่องจากประสบการณ์เดิมของแต่ละคน ครูควรฝึกให้นักเรียนรู้กระบวนการคิดเนื้อหาให้ได้มาซึ่งคำตอบ ครูจึงควรสอนทักษะการคิดให้นักเรียนซึ่งจะทำให้ นักเรียนคิดที่หลากหลาย เพราะวิธีคิดของนักเรียน อาจเชื่อมโยงกับประสบการณ์เดิม ครูไม่ควรตรวจ เฉพาะผลงานหรือผลผลิต แต่ครูควรศึกษาวิธีคิดหรือวิธีได้มาซึ่งผลงานหรือคำตอบของผลงานหรือคำตอบของผลงานนั้นๆ จากกระบวนการ

๑๐. โรงเรียนโรงงาน

ครูควรนำนักเรียนไปเรียนรู้สถานประกอบการ หรือโรงงานที่มีในท้องถิ่น เพื่อให้เกิดประสบการณ์จริง เกิดความรู้ใหม่ที่ติดตรึงนาน ลึกซึ้งกว่าการท่อง การอ่าน การจำมาตอบ ทั้งยังเกิดเจตคติที่ดีต่อการประกอบอาชีพ แหล่งเรียนรู้ในชุมชน มีประโยชน์ต่อการเรียนรู้ซึ่งจะสร้างความรู้ใหม่ ทำให้เกิดประสบการณ์จริง ประทับใจ เกิดความรู้ลึกซึ้งนานลึกซึ้งกว่าการท่องอ่านเพื่อจำคำตอบ ครูควรให้

นักเรียนเลือกกิจกรรมเอง แล้วรวมกลุ่มศึกษาดูงาน โดยบันทึกข้อมูลที่ได้เสนอรายงาน พฤติกรรมของครูควรให้ความช่วยเหลือกระตุ้นให้ช่วยกันคิด ประสานกับสถานประกอบการในชุมชน ที่สำคัญคือครูต้องใช้คำถามเพื่อหาร่องรอยการเรียนรู้และชมเชยเมื่อนักเรียนทำได้สำเร็จ

๑๑. ห้องเรียนนอกห้องเรียน

การนำนักเรียนไปสัมผัสกับชีวิตจริงใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อการเรียนรู้ที่มีอยู่เป็นของจริง ทำให้นักเรียนได้บูรณาการความรู้ที่หลากหลายวิชาเข้าด้วยกัน ครูควรนำนักเรียนไปลงมือค้นหาความรู้นอกห้องเรียน เพื่อบูรณาการเนื้อหาวิชาทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ต่างๆ เข้าด้วยกันทำให้นักเรียนได้เรียนรู้ที่สัมพันธ์กับชีวิตจริง ใกล้ชิดกับธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม สื่อการเรียนรู้คือสภาพสิ่งต่างๆ ที่มีอยู่จริงเป็นของจริง

๑๒. คะแนนไม่ใช่การตัดสิน

การประเมินผลการเรียน ครูควรใช้วิธีการประเมินที่หลากหลายวิธี อย่าใช้การทดสอบจนนักเรียนเกิดค่านิยมต่อคะแนน และให้คะแนนเป็นเงื่อนไขในการเรียนของนักเรียน ครูควรให้ความสนใจต่อพฤติกรรมการเรียนรู้ คะแนนไม่ใช่การตัดสิน การที่ครูนิยมใช้ข้อสอบประเมินนักเรียนและตีค่าการเรียนรู้ของนักเรียนจากการตอบข้อสอบแล้วยังแปลผลออกมาเป็นคะแนนทำให้เกิดค่านิยมต่อคะแนน คะแนนกลายเป็นความปรารถนาสูงสุดในการเรียน ครูควรวิเคราะห์นักเรียน

เพื่อมีข้อมูลนักเรียนอย่างเพียงพอ การประเมินผล ควรประเมินรอบด้าน คือ กาย อารมณ์ สังคม และ สติปัญญา

๑๓. สอนอย่างวัดอีกอย่าง

การประเมินผล ครูจะต้องใช้วิธีวัดผล นักเรียนให้ตรงตามธรรมชาติของวิชา สอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการสอน แฉ่งให้ผู้เรียนทราบว่าบกพร่อง อย่างไร การวัดผลเพื่อให้ทราบว่านักเรียนเกิดการ เรียนรู้เพิ่มขึ้นมากหรือไม่ ต้องประเมินจากสภาพจริง ดูว่านักเรียนมีการแสดงออกที่แท้จริง (authentic student performance) ซึ่งสามารถดูได้จากพฤติกรรม ส่วนใหญ่ที่ทำในชีวิตประจำวัน ความสามารถหรือ ความถนัดที่เขามักแสดงออกอยู่เสมอ นำไปแก้ไขปัญหา ใหม่ได้หรือไม่ การประเมินผลควรคำนึงถึงธรรมชาติ ของวิชานั้นๆ ควรใช้หลายๆ วิธี เช่น สังเกต สัมภาษณ์ หรือให้ปฏิบัติจริง เครื่องมือที่ครูใช้ควรสอดคล้องกับ วัตถุประสงค์ในการสอนและบอกให้ครูรู้ว่าเด็กบกพร่อง อะไร สามารถคาดเดาถึงสาเหตุของข้อบกพร่องของ นักเรียน

๑๔. ข้อสอบ-วัดผล

ครูยังคุ้นเคยกับการสอนโดยใช้ข้อสอบอยู่ ครูผู้สอนเป็นผู้สอบ เพราะผู้สอนเป็นผู้จัดสถานการณ์ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ครูต้องรู้ได้ว่าผู้เรียน เรียนรู้เพิ่มมากขึ้น จากสถานการณ์หรือกิจกรรมการ เรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้มาก-น้อยเพียงใด ครูจึงต้อง ประเมินผลการเรียนรู้ ระหว่างเรียนและหลังเรียน

โดยใช้เครื่องมือการประเมินผลหลายแบบ ครูผู้สอน เป็นผู้จัดสถานการณ์เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องรู้ให้ได้ว่านักเรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ หรือกิจกรรมการเรียนรู้ที่ผู้สอนจัดให้มากน้อยเพียงใด การประเมินผลหลายแบบแนวคิดเกี่ยวกับการประเมินผล ต้องสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการจัดกิจกรรม การเรียนรู้ สามารถบอกได้ว่านักเรียนเรียนรู้เพิ่มขึ้น มากน้อยเพียงใด เครื่องมือจะต้องมีความยากง่าย เหมาะสมกับเด็กไม่ซับซ้อนไม่ยุ่งยากเกินไป และต้อง ประเมินได้จริงในสภาวะปกติประเมินตามสภาพจริง (authentic assessment)

๑๕. การมองเห็นในมุมมองของนักเรียน

ครูจะต้องส่งเสริมให้นักเรียนประสบผล สำเร็จในการแสวงหาความรู้ ตามสภาพความแตกต่าง ระหว่างบุคคลด้วยการปฏิบัติจริง และสรุปความรู้ ทั้งหลายด้วยตนเอง ครูจึงไม่มองผลงานของนักเรียน ว่าถูกต้อง ไม่ถูกต้อง โดยใช้สายตาของครู เพราะ สิ่งที่ครูเห็นเป็นผลงานของนักเรียน ครูควรกระตุ้นให้ นักเรียนพัฒนาผลงานให้สมบูรณ์ ครูจะต้องให้นักเรียน อธิบายและบอกเหตุผลที่เสนอผลงานออกมาแบบนั้น และค้นหาจุดเด่นของนักเรียนให้ได้

๑๖. ผลงานของใครในห้องเรียน

ครูส่วนใหญ่ใช้เวลาและเงินเพื่อจัด ตกแต่งห้องเรียนให้สวยงามโดยที่นักเรียนไม่มีส่วน เกี่ยวข้อง ทำอย่างไรจึงจะเปลี่ยนแนวคิดใหม่ในการ ตกแต่งห้องเรียนที่สวยงาม มีสิ่งสำคัญเกิดขึ้นอีกอย่าง คือนักเรียนรู้สึกเป็นเจ้าของห้องเรียน นักเรียนมี ส่วนร่วมในการจัดห้องเรียน โดยมีนักเรียนเองและ นักเรียนเกิดการการเรียนรู้จากสื่อทั้งหลายในห้องเรียน มากยิ่งขึ้นกว่าเดิม ครูจึงส่งเสริมให้นักเรียนจัดห้องเรียน โดยคำนึงถึงสิ่งต่อไปนี้เป็นคือ ครูและนักเรียนร่วมกัน ออกแบบตกแต่งห้องเรียน อย่าหวังความประณีต สวยงามว่าจะต้องเป็นแบบครู ภายในห้องต้องมีผลงาน ของนักเรียนทุกคนไม่ผูกขาดเฉพาะเด็กเก่งเท่านั้น ป้ายนิเทศให้นักเรียนรับผิดชอบเอง ครูไม่ควรมุ่งเน้น

ความสวยงาม แต่ให้มุ่งเน้นที่เด็กมีส่วนร่วมและเกิดการเรียนรู้

๑๗. ครู-นักเรียนใครใช้เวลาในห้องเรียนมากกว่ากัน

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งเน้นให้เด็กเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในการลงมือทำ ค้นคว้าความรู้และสรุปความรู้ได้เอง นักเรียนจึงเป็นผู้ใช้เวลาเรียนในห้องเรียนมากที่สุด ครูควรเตรียมการเรียนการสอนและเขียน script การพูดในแต่ละกิจกรรมและบันทึกเสียงการเรียนการสอน มาวิเคราะห์ดูโดยทำข้อมูลครูแสดง และนักเรียนแสดงว่าใครใช้เวลามากกว่ากันในการเรียนการสอน ถ้าครูใช้เวลาน้อยเด็กใช้เวลาเกือบทั้งหมดในห้องเรียน ถือว่ามีโอกาสที่เด็กจะเป็นศูนย์กลางในการเรียนรู้มากกว่า

๑๘. ความสับสน

การตั้งเกณฑ์เรื่องกติกาใดๆ แล้วไม่ยึดถือ กติกาหรือเกณฑ์นั้นๆ ในการปฏิบัติจะสร้างความสับสน และก่อให้เกิดความไม่ยุติธรรมขึ้นได้ในการจัดการเรียนการสอน ครูและนักเรียนควรต้องร่วมมือช่วยกัน เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกัน ทำให้ทุกคนมีส่วนร่วมทุกคน รู้สึกว่าเป็น กฎ กติกาของทุกคนเมื่อมีการแข่งขัน ต้องไม่เป็นการสร้างค่านิยมให้เด็กเป็นคนชอบแข่งขัน ชิงดี ชิงเด่น หรือชอบเอาชนะคนอื่น ควรปลูกฝังนิสัย ให้เด็กมีทักษะในการพัฒนาสังคม เด็กช่วยเหลือซึ่งกัน และกันเป็นการสร้างสรรค์ไม่ใช่ทำลายความสามัคคี ในหมู่คณะ

๑๙. ผลงานของใครที่ได้แสดง

ครูต้องทำให้เด็กเกิดความรู้สึกว่าผลงานของเขาเป็นที่ยอมรับของครู ครูควรสร้างความรู้สึกรักภูมิใจให้กับนักเรียนโดยพยายามจัดให้ผลงานของนักเรียนทุกคนได้มีโอกาสแสดง ไม่ต้องระบุว่าผลงานของใครยอดเยี่ยม ดีเด่น ไม่เปรียบเทียบความแตกต่างของค่าคะแนนของเด็กเก่ง-เด็กอ่อน ควรเขียนคำกลางๆ กว้างๆ ไว้ เช่น ผลงานของหนู หรือหนูทำได้ สิ่งสำคัญ

คือ ครูต้องให้ความสำคัญกับผลงานที่แสดงทุกชิ้นเท่าเทียมกัน

๒๐. การสอน : สร้างหรือทำลายความเป็นอัจฉริยะของนักเรียน

การเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียน ควรพัฒนาให้ถึงขีดสูงสุดของศักยภาพของเด็กแต่ละคน ครูควรเปลี่ยนความคิดว่าการเรียนในความหมายของครู คือการนั่งฟังครูอธิบายซึ่งความเป็นจริงแล้วเรียน หมายถึง การเกิดการเรียนรู้ซึ่งเกิดได้จากการลงมือทำ เด็กอัจฉริยะจะคิดสิ่งใหม่ๆ ที่แตกต่างจากเด็กปกติ การที่ครูบังคับให้เขาต้องรับรู้ในสิ่งที่เขาไม่สนใจ จะทำลายความคิดสร้างสรรค์ อย่าด่วนตัดสินใจว่าเด็กที่ไม่สนใจว่าเรียนเป็นเด็กที่ไม่ฉลาด ครูอาจสอนสิ่งที่เขาไม่อยากจะเรียนรู้ เขาไม่สนุกเขาจึงไม่เห็นประโยชน์

๒๑. สอนให้นักเรียนกล้าแสดงออก

การแสดงออกของนักเรียน เป็นกุญแจดอกสำคัญที่จะบอกให้ครูทราบว่านักเรียนเรียนรู้ไรมากน้อยแค่ไหน เมื่อเด็กกล้าแสดงออก ครูต้องช่วยชี้แนะให้การแสดงออกเป็นไปในทางสร้างสรรค์ การเปิดโอกาสให้นักเรียนได้แสดงความคิดเห็นอย่างเต็มที่ รับฟังความคิดเห็นของนักเรียนแต่ควรแนะนำให้ปรับปรุงการแสดงออกโดยใช้คำถามกระตุ้นให้คิดใหม่ได้เอง

๒๒. คำถามเพื่ออะไร

ครูควรตั้งคำถามที่สร้างสรรค์ โดยถามเพื่อต้องการทราบความคิดเห็นของนักเรียนกระตุ้นให้คิด ทำทนายให้ทำงาน ถามให้ทราบที่มาที่ไปของเรื่องต่างๆ การกระทำต่างๆ และทราบปัญหาเพื่อช่วยแก้ไข หรือให้กำลังใจ ครูไม่ควรถามเพื่อประจานข้อผิดพลาดของนักเรียน

๒๓. คิดถึงผลที่จะเกิดขึ้นกับหนูเสมอ

การจัดแผนการจัดการเรียนรู้เป็นเรื่องที่สร้างความทุกข์ใจให้กับครูมากที่สุด ครูจึงไม่ได้จัดแผนการจัดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ส่วนใหญ่จะซื้อจากสำนักพิมพ์บริษัทเอกชน ครูควรจัดทำแผนการจัดการ

เรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งจะส่งผลดีต่อเด็ก เพราะครูรู้จักนักเรียนของตนเองดีกว่าคนอื่นทำให้ทราบว่าการเรียนรู้แบบใดจะเหมาะสมกับเด็ก สื่อจะเหมาะสมกับเนื้อหา และความสนใจของเด็กทำให้เด็กทุกคนได้เรียนรู้ตามแบบของเขา ครูจึงควรพัฒนาแผนการจัดการเรียนรู้ให้สามารถปฏิบัติได้เกิดผลจริง

๒๔. อุดหนุนคุณผลที่จะเกิด

ครูส่วนใหญ่ขาดความอดทนที่จะให้นักเรียนค้นพบคำตอบด้วยตนเอง เพราะครูคุ้นเคยกับการบอกความรู้ จึงบอกเด็กก่อนที่เด็กจะได้พบคำตอบ หากครูจะสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญควรอดทนให้นักเรียนตัดสินใจลงมือทำ ให้นเวล่านักเรียนจนกว่าจะเรียนรู้ได้ เพราะผู้กำหนดเวลาในการเรียนรู้คือนักเรียนไม่ใช่ครู

๒๕. การให้นักเรียนร่วมกันตัดสินใจ

การให้นักเรียนร่วมตัดสินใจ ก่อให้เกิดประโยชน์ต่อครูและนักเรียน นักเรียนมีโอกาสใช้ความคิดของตนเองตัดสินใจเอง ครูควรลดบทบาทตัดสินใจแทนเด็ก สร้างบรรยากาศความเป็นประชาธิปไตย เน้นให้นักเรียนร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมรับผิดชอบให้มากขึ้น

๒๖. การปลูกฝังการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน

ทักษะทางสังคมนับว่าเป็นสิ่งจำเป็นสำหรับเด็ก เมื่อเขาเติบโตเป็นผู้ใหญ่ ครูควรนำหลักการของ เดล คาร์เนกี ที่ใช้ในการพัฒนาคนเพื่อสร้างทีมงาน ซึ่งสอดคล้องกับการปลูกฝังการช่วยเหลือกันของนักเรียน โดยฝึกให้ทุกคนมีความสนใจอย่างจริงจังต่อผู้คน ทำให้เพื่อนรู้สึกว่าคุณมีความสำคัญ มองเห็น

สิ่งต่างๆ จากแง่มุมของผู้อื่นและพยายามทำให้คนอื่นรู้สึกปลื้มปิติที่ได้ทำตามคำแนะนำของเรา บทบาทของครูจึงควรให้เด็กได้ฝึกทักษะทางสังคมดังกล่าวทั้งต่อหน้าและลับหลังครู

๒๗. สอนซ่อมเสริมอย่างไรให้เด็กรัก

นักเรียนที่เรียนช้าสร้างความยุ่งยากใจให้กับครูต้องสอนซ่อมเสริม ครูควรนำหลักการสอนซ่อมนักเรียนที่เรียนช้า คือ ไม่สอนซ้ำ โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ใหม่ๆ ที่เรียนรู้ง่ายขึ้นกว่ากิจกรรมเดิม ถ้าเด็กสมาธิสั้นต้องใช้เวลาให้น้อยลงและแยกกิจกรรมย่อยหลายๆ กิจกรรม ก่อนสอนซ่อมเสริม ครูจะต้องวิเคราะห์ผู้เรียนถึงสาเหตุที่แท้จริงว่าเด็กเรียนช้าเพราะอะไร การออกแบบกิจกรรมควรยืดหยุ่น สิ่งที่ขาดไม่ได้คือการให้ความรักและสงสารนักเรียนเป็นกรณีพิเศษ

๒๘. หนูคนโปรดของครู

ครูบางคนจะมีเด็กที่ครูรักเป็นกรณีพิเศษ จนทำให้เด็กคนอื่น ๆ ขาดความรักและความเอาใจใส่จากครูอย่างเท่าเทียมกัน ครูจึงควรมองเด็กทุกคนว่ามีความน่ารักตามแบบที่เขาเป็น ชมเชยความดีความน่ารักของแต่ละคนอย่างสม่ำเสมอ ครูให้เวลากับทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

๒๙. ครูเชื่อว่านักเรียนทุกคนพัฒนาได้

นักเรียนบางคนสูญเสียโอกาสที่จะเรียนรู้ เพราะถูกครูละเลยที่จะพัฒนาตัวเอง ทั้งนี้เพราะครูคิดว่าเขาเรียนอ่อน ครูควรมีความเชื่อมั่นว่านักเรียนทุกคนเรียนรู้และพัฒนาได้เพียงครูทำความเข้าใจว่าแต่ละคนเรียนรู้ได้ไม่เท่ากัน ใช้เวลาเรียนรู้ที่ต่างกัน ศักยภาพแต่ละคนไม่เท่ากัน เนื่องมาจากพัฒนาการทางร่างกาย อารมณ์ สังคม สติปัญญา สิ่งแวดล้อม และพื้นฐานของครอบครัว การพัฒนานักเรียนจึงต้องคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลและลีลาการเรียนรู้ของแต่ละคน

๓๐. แผนการจัดการเรียนรู้เพื่อใคร

การจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้มุ่งเน้น

ให้ครูเตรียมการสอนล่วงหน้า ซึ่งครูจะต้องวิเคราะห์นักเรียนและหลักสูตร โดยออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ไว้หลายๆ แบบ เตรียมสื่อการเรียนรู้และเครื่องมือประเมินผล แผนการจัดการเรียนรู้ไม่ใช่เพื่อให้ใครตรวจหรือถูกบังคับให้จัดทำ ควรมีแผนการจัดการเรียนรู้เพื่อจัดการเรียนรู้ที่แท้จริงของนักเรียน เป็นภารกิจที่สำคัญของครู เพราะจะปลูกบ้านต้องมีแปลน ครูจะทำการสอนต้องมีแผนการจัดการเรียนรู้

๓๑. แม่ปูสอนลูกปู

ครูที่ประสบความสำเร็จในการจัดการเรียนรู้เกิดจากนักเรียนศรัทธาในตัวครูและยินดีปฏิบัติตามคำสอนโดยไม่ต้องบังคับ ครูควรปฏิบัติตนเป็นแบบอย่างที่ดี การสุบสุเร่ ตี๋มสุราให้นักเรียนเห็นแม่จะสอนโทษพิษภัยของบุหรี่และสุราอย่างไร เด็กก็ไม่ปฏิบัติตามทั้งยังเสียความรู้สึกกับคำพูดอย่างหนึ่ง

ทำอีกอย่างหนึ่งของครู ส่งผลให้การจัดการเรียนรู้ของครูไม่ได้รับความเชื่อถือจากเด็ก

โรงเรียนเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ที่ให้บริการที่ผูกพันกับเรื่องการสอนและการเรียนรู้เป็นหลัก เป้าหมายสุดท้าย (ultimate goal) ของโรงเรียนก็คือการเรียนรู้ของนักเรียน (student learning) ครูที่จัดการเรียนรู้ที่เน้นนักเรียนเป็นสำคัญ จึงเป็นครูที่ท้าทายให้นักเรียนเกิดความต้องการที่จะเรียนรู้ หัวใจของการปฏิรูปการเรียนรู้ คือ การปฏิรูปจากการยึดวิชาเป็นตัวตั้งมาเป็นยึดมนุษย์หรือผู้เรียนเป็นตัวตั้ง การเรียนรู้โดยการท่องหนังสือหรือเอาวิชาเป็นตัวตั้งไม่สามารถทำให้มนุษย์เผชิญและแก้ปัญหาความเป็นจริงของชีวิตโลกยุคใหม่วิทยาการเจริญรุดหน้า ความรู้และสรรพวิทยาการไปถึงที่ต่างๆ ข้อมูลข่าวสารเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา ครูจึงควรส่งเสริมให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้จากแหล่งความรู้ที่อยู่รอบตัวทั้งจากครูคน ครูเครื่องและครูธรรมชาติสิ่งแวดล้อม การสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ที่กลมกลืนกับท้องถิ่นทำอะไร ครูจะสร้างความสุขให้กับนักเรียนและเรียนรู้อย่างมีความหมาย การจัดการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูเท่านั้นที่จะปรับเปลี่ยนให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ได้คิดหาคำตอบ ได้ตัดสินใจ ไม่ใช่คอยฟังนั่งนิ่ง นานวันก็ลืมเพราะสิ่งที่เรียนรู้เกิดจากครูไม่ใช่เด็ก สร้างโรงเรียนให้เป็นเรือนเพาะชำทางปัญญาดีกว่าเป็นเรือนจำทางความคิด

เอกสารอ้างอิง

ขวลี พึ่งแสงสี. คู่มือนิเทศ การนิเทศการศึกษาเพื่อพัฒนานวิชาชีพครู เพื่อครูสู่เด็ก. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๕๑.

แนวทางการส่งเสริม และพัฒนาคุณภาพการศึกษา

ให้ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดระดับสูง

ลาวัณย์ รักสัตย์*

ms คิดเป็นสิ่งที่มหัศจรรย์อย่างหนึ่งของมนุษย์ ที่ทำให้มนุษย์มีความแตกต่างจากสัตว์อื่น เนื่องจากมนุษย์สามารถพัฒนาสิ่งต่างๆ รอบๆ ตัว นอกจากนี้ความสามารถในการคิด ยังทำให้มนุษย์สามารถแก้ปัญหา สร้างสรรค์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ เพื่อนำมาสร้างความสุขให้แก่ตนเอง และปกป้องตนเองจากภัยอันตรายต่างๆ

การคิด เป็นกลไกของสมองที่เกิดขึ้นตลอดเวลาที่เป็นไปตามธรรมชาติของมนุษย์ ซึ่งในการสร้างแนวคิด รวบรวม จัดแนกความแตกต่าง จัดกลุ่ม และกำหนดชื่อเรื่องเกี่ยวกับข้อเท็จจริง ที่สมองรับมาแล้วแปล

ความหมายของข้อมูล รวมไปถึงการสรุปอ้างอิงด้วยการจำแนกรายละเอียดการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของข้อมูลที่ได้รับ ตลอดจนเป็นกระบวนการเกี่ยวกับการนำกฎเกณฑ์ต่างๆ ไปประยุกต์ใช้ได้อย่างมีเหตุผลและเหมาะสม การคิดจึงเป็นผลที่เกิดขึ้นจากสมอง เกิดการรับรู้จากสิ่งแวดล้อมและสังคมรอบตัว ตลอดจนประสบการณ์ส่วนตัวดั้งเดิมของมนุษย์

การจะพัฒนาผู้เรียนให้มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์นั้น ครูต้อง

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ทราบขอบข่ายของความคิดซึ่งมีหลากหลายลักษณะ ที่กล่าวถึงกันโดยทั่วไป แบ่งออกเป็น ดังนี้

๑. ลักษณะการคิด หมายถึง รูปของการคิด แบบต่างๆ จัดเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ๆ ดังนี้

๑.๑ คิดอย่างไม่มีเป้าหมาย คิดเลื่อนลอย หรือคิดฟุ้งซ่าน เช่น การคิดเชื่อมโยงอย่างไร้จุดหมาย การนึกฝัน (คิดฟุ้งขณะตื่น) การฝัน (คิดฟุ้งขณะหลับ) เป็นต้น

๑.๒ คิดอย่างมีเป้าหมาย เป็นความคิด ที่มีประโยชน์ มีคุณภาพกว่าการคิดแบบแรก มีวัตถุประสงค์เพื่อวางแผนหรือแก้ปัญหา หรือเป็นการ คิดทบทวนแบบใส่ใจในสิ่งที่ปัญหาเพื่อค้นหาคำตอบ ที่ดีที่สุด หรือหาแนวทางในการบรรลุถึงความสำเร็จ ในการทำสิ่งหนึ่งสิ่งใด เช่น การคิดแบบจดจำ (knowledge thinking) การคิดแบบเข้าใจ (comprehension thinking) การคิดไตร่ตรองหรือการคิดแบบมี วิจารณ์ญาณ (critical thinking) ความคิดแบบอุปนัย (induction thinking) การคิดแบบนิรนัย (deduction thinking) การคิดวิเคราะห์ (analytical thinking) คิดสังเคราะห์ (synthesis thinking) การคิดแบบสังกัปหรือการคิดแบบสรุปมโนทัศน์ (conceptual thinking) การคิดแบบนำไปใช้ (application thinking) การคิดแบบประเมินค่า (evaluation thinking) การคิดแบบเป็นเหตุเป็นผล (logical thinking) การคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) การคิดเชิงวิทยาศาสตร์ (scientific thinking) การคิด ตัดสินใจ (decision making) และการคิดแก้ปัญหา (problem solving) เป็นต้น

๒. ระดับการคิด ส่วนใหญ่มนุษย์จะให้ความหมายออกมาจากพฤติกรรมการคิดรูปแบบต่างๆ และมักจะเป็นแบบผสมผสาน หรืออาจกล่าวได้ว่า ไม่มีใครใช้ความคิดอย่างใดอย่างหนึ่งในรูปแบบเดียว ซึ่งการที่สมองจะสั่งการให้ปรากฏรูปแบบความคิด ใดๆ นั้น แล้วแต่เหตุการณ์และปัญหาที่พบ นอกจากนี้ ยังขึ้นกับความชำนาญหรือการมีทักษะการคิดของ

แต่ละบุคคลนั้นๆ ซึ่งจะมีระดับแตกต่างกันไปตาม ความสามารถเฉพาะของแต่ละบุคคล ระดับการคิด แบ่งออกเป็น ดังนี้

๒.๑ การคิดระดับพื้นฐาน มีลักษณะเป็น การคิดโดยทั่วๆ ไป ได้แก่ ความคิดรูปแบบการจำ ความคิดรูปแบบการเข้าใจ เป็นต้น

๒.๒ การคิดระดับสูง เป็นการคิดที่มี ลักษณะสลับซับซ้อนเป็นการคิดที่สูงกว่ารูปแบบการ คิดขั้นพื้นฐาน มีการใช้รูปแบบของความคิดขั้นสูงเป็น องค์ประกอบ ซึ่งหนังสือบางเล่มอาจจัดอยู่ในระดับ กลาง เนื่องจากผู้ที่มีความคิดระดับนี้ หรือผู้ที่กล่าวถึง ความคิดประเด็นนี้ มีการนำไปใช้ยังไม่ชัดเจน หรือใช้ อย่างถูกต้องเหมาะสมในหลายโอกาส ซึ่งแตกต่างกับ การคิดระดับสูงที่มีลักษณะซับซ้อนลึกซึ้งเป็นระบบ หรือกระบวนการ ซึ่งจะต้องใช้ความรู้ ความสามารถ การฝึกฝน และต้องมีพื้นฐานในรูปแบบการคิดแบบ ต่างๆ แล้วนำมาใช้ความคิดอย่างคล่องแคล่วว่องไว อีกทั้งพินิจพิจารณาสถานการณ์ ประเมินค่าการโต้แย้ง ตัดสินใจแก้ปัญหาจากสถานการณ์ต่างๆ ที่เผชิญได้ อย่างถูกต้อง และเหมาะสมเป็นจำนวนบ่อยครั้งหรือ เป็นนิสัย จึงทำให้ผลลัพธ์จากการแสดงพฤติกรรม ดังกล่าวแสดงถึงการมีทักษะการคิดขั้นสูงชัดเจน สามารถหาคำตอบได้และแสดงให้เห็นถึงส่วนได้ส่วนเสีย ที่เป็นทั้งประโยชน์และโทษ เพราะถ้าใช้ความคิดไปใน วัตถุประสงค์ที่ผิดหรือไม่สมควร ก็จะก่อให้เกิดความคิด ไปในวัตถุประสงค์ที่ผิดหรือไม่สมควร ผลที่ตามมาก็จะ ก่อให้เกิดความเสียหายเดือดร้อนต่อสังคม สิ่งแวดล้อม และต่อตัวผู้คิดเองเช่นกัน จึงควรมุ่งส่งเสริมและพัฒนา ให้คิดไปในทางที่ดีก็จะทำให้เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง สิ่งแวดล้อมและสังคมที่ตนเองอยู่ การพัฒนาการคิด จึงมีจุดหมายเพื่อมุ่งให้คนในสังคมส่วนใหญ่เป็นคนคิดดี

๓. ทักษะการคิด หมายถึง ความสามารถในการคิดอย่างว่องไว ด้วยการแสดงออก โดยการ ตัดสินใจ การแก้ปัญหา หรือแสดงผลของพฤติกรรม ของการใช้ความคิดอย่างคล่องแคล่วและรวดเร็ว

ซึ่งแต่ละคนจะมีทักษะการคิดแตกต่างกันไปตามระดับความสามารถการคิดได้เร็วหรือช้า คิดผิดหรือถูก คิดเป็นขั้นตอน ทักษะการคิดสามารถพัฒนาและฝึกฝนได้ บุคคลใดได้รับการพัฒนาและฝึกฝนบ่อยๆ ก็จะมีทักษะการคิดเพิ่มมากขึ้น

๔. กระบวนการคิด เป็นการศึกษาที่ซับซ้อน เป็นระบบ จึงต้องมีพื้นฐานทักษะการคิดหลายๆ ด้าน เข้ามาผสมผสาน กระบวนการคิดแต่ละอย่างจะมีขั้นตอน มีความแบบยลที่แตกต่างกัน รูปแบบกระบวนการคิดแบบต่างๆ จะพาไปสู่การแก้ปัญหา หาคำตอบ หรือข้อสรุปของความคิด แต่ละครั้ง และจัดเป็นระดับความคิดขั้นสูง นั่นเอง

เนื่องจากกระบวนการคิดที่มีความสัมพันธ์กับวุฒิภาวะทางอารมณ์ ซึ่งเกี่ยวข้องกับปัจจัยของร่างกาย เช่น อายุ เพศ วัย บุคลิกภาพ และสิ่งแวดล้อมหรือสิ่งเร้าที่มากระทบการทำงานของสมองและการหลั่งสารเคมีในร่างกาย ทำให้เกิดระบบการคิดหรือความคิดที่เป็นระบบหรือวิธีคิดของมนุษย์ โดยปกติผู้ที่มีความวุฒิทางอารมณ์จะมีความสามารถในการคิดรูปแบบต่างๆ แตกต่างกันไปตามศักยภาพการคิดของแต่ละบุคคล

ดังนั้นหากต้องการพัฒนาการคิดควรมีการส่งเสริมให้คิดในทางที่เป็นประโยชน์ สร้างสรรค์ พินิจพิเคราะห์ มีวิจารณญาณ จนถึงระดับตัดสินใจได้อย่างเหมาะสม

การคิดวิเคราะห์เป็นการคิดเสริมสร้างปัญญาคุณธรรม และอารมณ์ ให้พัฒนาสูงขึ้น ได้แก่ การคิดแบบแยกแยะส่วนประกอบ การคิดแบบคุณโทษและทางออก การคิดแบบคุณค่าแท้และคุณค่าเทียม การคิดแบบอุปายปลูกเร้าคุณธรรม และการคิดแบบวิภาษวิธีซึ่งเป็นการคิดแบบแยกแยะจำแนกแจกแจงอย่างครบถ้วนทุกแง่ทุกมุม การคิดวิเคราะห์เป็นกระบวนการคิดแบบวิทยาศาสตร์ เป็นการคิดแบบอธิบายปัญหา ทดสอบสมมติฐาน จนกระทั่งได้ข้อมูลที่สอดคล้องกับความเป็นจริง มีการวิเคราะห์ข้อมูลและผลที่ได้จากการคิดขั้นสุดท้ายได้รับการยอมรับ ตัวอย่างการดำเนินกิจกรรมการระดมสมอง (brainstorming) เป็นกิจกรรมหนึ่งที่จะช่วยสร้างสมมติฐาน จนกระทั่งแก้ปัญหาได้ในที่สุด

การคิดสังเคราะห์ เป็นการคิดแบบส่งเสริมปัญญาให้สูงขึ้นเช่นกัน รูปแบบความคิดแบบนี้เสริมสร้างความคิดสร้างสรรค์ได้อย่างชัดเจนทั้งในระดับเบื้องต้นธรรมดา และระดับที่มีความสามารถพิเศษเป็นความคิดรวบรวมนหรือเก็บสิ่งสำคัญๆ จากการแยกแยะที่ผ่านระบบการคิดวิเคราะห์มาแล้ว นำมารวบรวมสร้างเป็นสิ่งใหม่ เรื่องใหม่ หรืออาจเป็นการสรุปจากประเด็นสำคัญๆ ของข้อความ บทความหรือเรื่องราวต่างๆ บุคคลที่จะมีความคิดสังเคราะห์ได้ดีจะต้องเป็นผู้มีความคิดวิเคราะห์มาอย่างดีด้วยเช่นกัน การคิดสังเคราะห์แบบต้นๆ ในระดับเด็กๆ นั้น อาจเป็นการให้เด็กรู้จักสรุปบทเรียน บทความ หรือเนื้อหาการสอนของครูแบบสั้นๆ ก็ได้ แต่สำหรับความคิดสังเคราะห์แบบลึกซึ้งนั้น ผู้คิดเป็นจะต้องมีทักษะการคิดระดับสูงที่ประกอบด้วยความคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ที่ประกอบด้วยความคิดสร้างสรรค์อย่างมีประสิทธิภาพ ตัวอย่างลักษณะนี้ได้แก่ ความคิดของนักปราชญ์ นักวิชาการ นักเขียน เป็นต้น

คำว่า “วิจารณญาณ” มีลักษณะของคำเป็นคำนาม พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕ ให้ความหมายไว้ว่า หมายถึง ปัญญาที่สามารถ

รู้หรือให้เหตุผลที่ถูกต้อง ดังนั้นบุคคลที่มีวิจารณญาณ จึงเป็นบุคคลที่มีปัญญา มีความสามารถให้เหตุผล แห่งปัญญาได้อย่างถูกต้อง นอกจากนี้ยังต้องเป็นผู้มี ความคิดละเอียดรอบคอบทั้งแนวตั้งและแนวนอน หรือภาษาชาวบ้าน กล่าวกันว่าเป็นคนคิดละเอียด รอบคอบทั้งด้านกว้างและแนวลึก หรือคิดอย่างลึกซึ้ง และคิดกว้างอย่างรอบคอบ ที่มาของคำวิจารณ์ญาณ นี้มีรากศัพท์มาจากคำ วิจาร, วิจารณ - , วิจารณ์ เป็น คำกริยา ซึ่งหมายถึง การให้คำตัดสินเรื่องใดเรื่องหนึ่ง โดยผู้มีความคิด ว่ามีค่าของความดีความงาม หรือมี ข้อบกพร่องอย่างไรบ้าง หรือมีค่าดีว่าอย่างไร ค่าชม ว่าอย่างไร จึงมักนิยมใช้คำว่า วิพากษ์วิจารณ์

ส่วนคำว่า ไตร่ตรอง เป็นคำกริยา หมายถึง การคิดทบทวน คิดใคร่ครวญไตร่ตรอง ลักษณะของ กริยาคำนี้ถ้าเป็นชาวบ้านก็จะกล่าวกันว่า “คิดแล้ว คิดอีก” ก็คือคิดทบทวนนั่นเอง ผู้มีทักษะการคิดใน ระดับสูง จะมีวิธีการคิดไตร่ตรองอย่างมีวิจารณญาณ ในเวลาที่รวดเร็วกว่าผู้อื่น

การคิดไตร่ตรองและการคิดแบบมีวิจารณญาณ นี้ในภาษาอังกฤษ โดยทั่วไปจะรวมอยู่ในความหมาย ของคำว่า critical thinking

สำหรับคำว่า “มีวิสัยทัศน์” มีที่มาของคำ ดังนี้ “วิสัย” เป็นคำนาม มีความหมายว่า ลักษณะ ที่เป็นอยู่, ความสามารถ, ของ, เขต, แดน, ส่วนคำว่า “ทัศน์” เป็นคำนามเช่นกัน หมายถึง ความเห็น, การเห็น, เครื่องรู้เห็น, สิ่งที่เห็น และการแสดง

วิสัยทัศน์ จึงมีความหมายว่า เป็นความสามารถ ในการแสดงทรรศนะหรือความคิดเห็นของบุคคล และ ถ้าบุคคลนั้นมีทักษะการคิดในระดับสูงแล้ว ก็ยังทำให้ เป็นผู้ที่มีความสามารถในการแสดงความคิดเห็นได้อย่าง กว้างขวางและลึกซึ้ง

การที่จะตัดสินใจเลือกวิธีการสอนวิธีใดวิธีหนึ่ง เพื่อให้ได้สัมฤทธิ์ผลที่เกิดขึ้นในตัวผู้เรียนตามระดับ ความสามารถดังกล่าวมานั้น ผู้สอนควรมีทักษะใน การเลือกวิธีสอนเพื่อนำไปประยุกต์และวางแผนการสอน

เพื่อเสริมสร้างทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ ดังกล่าว การสอนที่ดีจำเป็นจะต้องสร้างความเข้าใจและฝึกฝน ทักษะตลอดเวลาเนื่องจากประสบการณ์ที่เป็นบทเรียนรู้ จะค่อยๆ เกิดเป็นความรู้สะสมจนความรู้จากความคิด กลายเป็นพัฒนาการการเรียนรู้คิดของสมองที่ได้รับ การฝึกฝนเพิ่มเติมจากเดิม การใช้เทคนิคดำเนินการ อธิบาย บอก และสอน อีกทั้งการให้เหตุผลที่ดีใน ชั้นเรียน จะทำให้ผู้เรียนเข้าใจดีขึ้นในประสบการณ์จริง เช่นเดียวกับการสอนวิทยาศาสตร์เมื่อได้เกี่ยวข้องกับ เหตุการณ์ที่เป็นความจริง (fact) เมื่อไรก็ตามที่ ครูจูงใจให้ผู้เรียนเกิดความตั้งใจในสิ่งที่เขาต้องการ จะเรียนรู้ สมองก็จะรับข้อมูลผ่านประสาทสัมผัส สิ่งแวดล้อมที่เป็นบทเรียน บทการเรียนรู้ และจะ ตอบรับประสบการณ์ที่ได้จากการสอนของครู เกิดการ สื่อสารบันทึกเป็นการรับรู้ การจำ และการนำมาคิด ในรูปแบบต่างๆ โดยระบบสมองของร่างกาย ดังนั้น ประสบการณ์ซึ่งหมายถึงสิ่งที่ครูจะนำมาเป็นบทเรียน วิธีการเรียน วิธีการสร้างแรงจูงใจให้เรียน จึงเป็น สิ่งสำคัญและมีความหมายต่อผู้เรียนอย่างยิ่ง นอกจากนี้ อารมณ์กับความคิดซึ่งเป็นของคู่กันอย่างแยกไม่ออก เป็นสิ่งสำคัญที่จะรับต่อ ส่งจ่าย ต่อเติม เสริมสร้าง จากสิ่งเดิมที่มีอยู่อย่างไม่หยุดนิ่ง และยังคงดำเนินต่อไป อีกด้วยความสนใจของผู้เรียน การสอนที่เสริมสร้าง ประสิทธิภาพทางความคิดจะช่วยให้ผู้เรียนสร้างสิ่งที่ เกี่ยวข้องกับความรู้หรือประสบการณ์เดิมของตนเอง แล้วบูรณาการเข้ากับสิ่งที่ตนมีอยู่เป็นความรู้ใหม่ การเรียนรู้โดยกระบวนการคิดหรือการทำงานของ สมองจะทำให้เกิดพัฒนาการทางความคิดดียิ่งขึ้น มัก จะเป็นในช่วงที่ไม่มีความกังวล ความเครียดใดๆ มา เป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความสับสนในสิ่งที่จะรับรู้ใหม่ๆ อย่างมีความหมาย ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาให้แต่ละคน แตกต่างกันอย่างมีเอกลักษณ์ โดยที่แต่ละคนต้องการ ทางเลือกสำหรับการรับรู้อย่างหลากหลายเพื่อให้ได้ รับประสบการณ์ หรือบทเรียนที่ตนเองสนใจมากที่สุด

ซึ่งทุกคนจะเลือกรับหรือเก็บหรือเรียนรู้ ในบทเรียนที่ตนเองรับไว้อย่างเหมาะสมที่สุด เพื่อนำไปใช้ได้ตอบสิ่งแวดล้อมใหม่ๆ ได้อย่างอัตโนมัติ เช่น วิธีการเอาตัวรอดจากอันตรายและปัจจัยสี่ในรูปแบบต่างๆ ของมนุษย์ เป็นต้น ดังนั้น ครูจึงต้องออกแบบวิธีสอนให้ดีที่สุด เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่สอดคล้อง รับกับความคิดในสมองของบุคคลในแต่ละวัย เมื่อเป็นเช่นนี้แล้ววิธีการสอนที่ดีและเหมาะสมจึงไม่ใช่การบรรยายเป็นส่วนใหญ่เพียงอย่างเดียว หากจะต้องให้เกิดการมีส่วนร่วมในการรับรู้ของประสาทสัมผัสทั้ง ๖ ของร่างกาย ได้แก่ ตา หู จมูก ลิ้น กาย และใจ อย่างประทับใจ ติดแน่นอยู่ในความคิดของผู้เรียน เมื่อใดแล้วการสอนเพื่อพัฒนาความคิดจึงจะมองเห็นเป็นรูปธรรมขึ้นมากเท่านั้น

ดังกล่าวนี้นการสอนที่เสริมสร้างให้เกิดทักษะการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ จึงมีความจำเป็นมากในปัจจุบัน เนื่องจากสิ่งต่อไปนี้

๑. เมื่อแรกเกิดใหม่ๆ มนุษย์ยังไม่มีความคิดสร้างสรรค์และความสามารถในการคิดหาเหตุผล แต่การสอนผู้เรียนให้เกิดทักษะการพัฒนาความคิดสามารถทำให้เกิดการเรียนรู้ได้และบุคคลพร้อมที่จะพัฒนาต่อไป

๒. วิธีการสอนที่พัฒนาความคิดประกอบด้วยแนวการสอนใหม่ๆ เกิดขึ้น ขณะดำเนินการเรียนการสอนที่มีการวางแผนการสอนเป็นอย่างดี ตลอดจน

การจัดเตรียมคำถามที่ยั่วและเสริมแรงจูงใจให้เกิดการอภิปรายในชั้นเรียนอย่างน่าสนใจ

๓. การสอนที่เสริมสร้างทักษะการคิด ส่งเสริมให้สติปัญญาของบุคคลมีความก้าวหน้าและมีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการดี

๔. ในปัจจุบันความเจริญทางเทคโนโลยีของโลกเกิดการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว

๕. ในปัจจุบันผู้เรียนทั้งหลายขาดการพัฒนาทักษะการคิดอย่างหลากหลาย

แนวทางการดำเนินกิจกรรมการเรียนการสอนที่เสริมสร้างทักษะการคิดระดับสูงตามที่กล่าวมานี้ จึงควรมีลักษณะดังนี้

๑. หลีกเลี่ยงการบรรยายให้ผู้เรียนฟังแต่เพียงอย่างเดียว

๒. มีกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ ที่ยึดผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง และเป็นกิจกรรมที่สนุกสนาน ยั่วให้เกิดความใฝ่รู้ใฝ่เรียน

๓. เป็นวิธีการที่ประกอบด้วยทางเลือกในการรับรู้และเรียนรู้อย่างหลากหลายเพื่อให้ผู้เรียนใช้ความคิด วิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ มีวิจารณญาณ คิดไตร่ตรอง มีวิสัยทัศน์ และตัดสินใจเลือกเรียนรู้ด้วยวิธีที่ดีที่สุด

๔. ออกแบบวิธีสอนโดยสร้างแรงจูงใจให้ผู้เรียนใช้ความคิดขั้นสูง ตัดสินใจจากสื่อกิจกรรมที่เป็นบทเรียน หรือประสบการณ์ที่น่าเสนอทางเลือกที่เป็นความรู้ หรือบทเรียนนำเสนอทุกประการอย่างมีความหมายที่จะจดจำ และสอดคล้องกับความเป็นจริงในธรรมชาตินอกชั้นเรียน

๕. การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ ประกอบด้วยเครื่องมือวัดประเมินผลสัมฤทธิ์ที่วัดทักษะการคิดระดับสูงที่มีมาตรฐาน

ตัวอย่างกลวิธีการเสริมสร้างให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรม การคิดเป็น ได้แก่

๑. เล่าเรื่อง หรือเล่าประสบการณ์ หรือ

เล่านิทาน แล้วสอนให้ผู้เรียนคิดในทางบวกเชิงสร้างสรรค์ พร้อมทั้งให้ผู้เรียนแสดงตัวอย่างผลของการคิด เพื่อเป็นการตรวจสอบการคิดเป็นของผู้เรียน เช่น ผู้เรียนเล่านิทานอีสปเรื่องหนึ่ง จากนั้นหรือเรื่องที่เล่าให้อุทาหรณ์ หรือสอนให้รู้อะไร อย่างไร ผู้สอนให้ผู้เรียนแสดงความคิดเห็นข้อดีข้อเสียของประสบการณ์การเรียนรู้ที่ผู้เรียนเล่า ตลอดจนสรุปได้ด้วยตนเองว่าสิ่งใดควรทำหรือนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน สิ่งใดไม่ควรนำมาปฏิบัติตาม เป็นต้น

๒. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนหลากหลายรูปแบบ แล้วเน้นการใช้คำถามที่ประกอบด้วยคำว่า “ทำไม” หรือ “อย่างไร” ทั้งนี้เพราะผู้เรียนจะต้องแสดงความคิดเห็นเป็นเหตุเป็นผลมาตอบ หรือจะต้องแสดงรายละเอียด วิเคราะห์-สังเคราะห์ หรือจำแนกแยกแยะในความรู้หรือสิ่งที่ผู้สอนตั้งคำถาม แล้วผู้เรียนจะคิดทบทวนแล้วทบทวนอีกครั้ง จึงสรุปเป็นคำตอบเพื่อตอบคำถามของคุณครู

๓. การใช้นวัตกรรมสำเร็จรูป เช่น ชุดการสอน บทเรียนสำเร็จรูป โมเดลการสอนแบบใหม่ๆ หรือสื่อการสอนชนิดอื่นๆ เมื่อผู้เรียนผ่านการใช้วัตกรรมการดังกล่าว จะแสดงพฤติกรรมความคิดเป็นในรูปแบบใดๆ หรือหลากหลายรูปแบบ ที่เป็นผลลัพธ์ของการเรียนรู้ให้ผู้สอนสามารถตรวจเช็คพฤติกรรมหรือผลของการเรียนรู้ได้ทันที

๔. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบเวทีวิพากษ์ โดยผู้เรียนทุกคนมีโอกาสและมีส่วนร่วมแสดงความคิดเห็นพร้อมเหตุผลประกอบตามเรื่องที่ผู้สอนหรือผู้เรียนกำหนดได้เอง ซึ่งผลลัพธ์จากการจัดกิจกรรมอย่างนี้ ผู้เรียนทุกคนจะแสดงการคิดแบบวิพากษ์เป็น

๕. จัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้สถานการณ์จำลองในรูปแบบต่างๆ เพื่อให้ผู้เรียนแสดงพฤติกรรมความคิดสืบสาวเรื่องราว คิดแก้ปัญหาจากสถานการณ์จำลอง โดยเฉพาะความคิดแบบการแสดง

ไหวพริบปฏิภาณการเอาตัวรอดในรูปแบบต่างๆ ที่ผู้เรียนจะแสดงพฤติกรรมให้เห็นได้ชัดเจน

นอกจากกลวิธีการจัดการเรียนการสอนที่เป็นเทคนิควิธีตามกล่าวอย่างหลากหลายรูปแบบนี้ จะเห็นได้ว่า กลวิธีสอนบางอย่างผู้เรียนแสดงผลลัพธ์ของการเรียนรู้ได้ชัดเจนทันทีเมื่อกระบวนการสอนสิ้นสุดลง บางวิธีการอาจต้องใช้เวลาามาก หรือทราบผลไม่ชัดเจน หรือทราบผลในเวลาต่อไป หรือบางที่วัดผลการคิดที่เป็นรูปธรรมได้ไม่ชัดเจน จึงต้องมีการวัดผลในรูปแบบต่างๆ มาประกอบ ซึ่งผู้สอนทุกคนสามารถออกแบบได้หลากหลายวิธีเช่นกัน แต่การกำหนดเกณฑ์การตัดสินเป็นสิ่งสำคัญ ที่จะทำให้ผู้เรียนมีความแตกต่างกัน จึงจะนำเสนอวิธีการวัดผลแบบใช้ข้อสอบลักษณะวัดความคิดขั้นสูง และเกณฑ์การวัดในรูปแบบรูปิกซึ่งเป็นวิธีการวัดแบบทุกมุมมองในรูปแบบของรูปิก ซึ่งเป็นที่นิยมนำไปใช้เป็นเกณฑ์วัด เช่น วิธีการสอนแบบให้ผู้เรียนนำเสนอผลงาน เนื่องจากเชื่อกันว่าเมื่อวัดผลได้ตามเกณฑ์จากทุกมุมมองแล้ว การวัดในสิ่งใดๆ ที่ต้องการจะวัดย่อมได้ผลและชัดเจน

จากตัวอย่างกลวิธีการสอนและตัวอย่างการวัดผล โดยใช้แบบสอบที่วัดความคิดขั้นสูงและเกณฑ์การวัดแบบรูปิก ผู้อ่านสามารถนำไปประยุกต์ประกอบการใช้ประโยชน์ในรูปแบบวิธีสอนอื่นๆ ในรายวิชาต่างๆ ได้ในโอกาสต่อไป

บรรณานุกรม

พระธรรมปิฎก (ประยุทธ์ ปยุตโต). ๒๕๓๙. **วิธีคิดตามหลักพุทธธรรม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔ กรุงเทพฯ : พิมพ์ปัญญา.
 ราชบัณฑิตยสถาน. ๒๕๓๘. **พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. ๒๕๒๕**. กรุงเทพฯ : อักษรเจริญทัศน์.
 วิทยากร เชียงกูล. ๒๕๓๖. **พจนานุกรมนักคิดนักเขียนคนสำคัญของโลก**. กรุงเทพฯ : พิมพ์ทฤษฎี.
 สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. ๒๕๔๓. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๓ ฉบับที่ ๘ (สิงหาคม) สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
 _____. ๒๕๔๘. **การประเมิน การอ่าน คิดวิเคราะห์ และเขียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน
 พุทธศักราช ๒๕๔๔**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
 _____. ๒๕๔๙. **วารสารวิชาการ**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มีนาคม). สำนักงานคณะกรรมการการ
 ศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ
 อุษณีย์ โพธิสุข และคณะ. ๒๕๔๔. **เก่ง ดี มีสุข : คู่มือการใช้บริการด้านแนะแนว และจิตวิทยาสำหรับ
 ผู้ที่มีความสามารถพิเศษ**. กรุงเทพฯ : ศูนย์แห่งชาติเพื่อการพัฒนาผู้มีความสามารถพิเศษ สำนักงาน
 คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ
www.alex.state.al.us/lesson_view.php?id=16999
[www.curriculum.edu.au/download/lesson.htm](http://www.curriculum.edu.au/download/lesson/lesson.htm)
www.nwrel.org/scpd/sirs/6/cu11.html
www.school.discovery.com/less-onplans

ขอเชิญชวน

ครู อาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาร่วมส่งบทความวิชาการ
 ด้านการศึกษามาลงเผยแพร่ในวารสารวิชาการ ความยาวไม่เกิน
 ๕ หน้ากระดาษ ขนาด A4 ขนาดตัวอักษร ๑๖ พอยท์ โดยส่งมาได้ที่
 กองบรรณาธิการวารสารวิชาการ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา
 ตึก สพฐ. ๓ ชั้น ๓ กระทรวงศึกษาธิการ ถนนราชดำเนินนอก
 เขตดุสิต กรุงเทพฯ ๑๐๓๐๐

ชวนดำเนินถึงการสอนด้วยการโต้วาทิ

อุษา จันเจนกิจ*

เดิม ที่ข้าพเจ้าได้มีโอกาสเรียนวิธีการโต้วาทิจากวิชาภาษาไทย เพื่อเรียนรู้ว่าการโต้วาทินั้นทำอะไร แต่ไม่ได้มีโอกาสพบการนำการโต้วาทิไปใช้ในการเรียนการสอนวิชาอื่น ภายหลังจากการได้ฟังคุณหญิงทองทิพ รัตนะรัต (Senior Consultant / Advisor of Petroleum Institute of Thailand) ให้แนวคิดด้านการเรียนการสอนด้วยวิธีการ debate ซึ่งท่านเรียกว่าการถกกระทู้ และข้าพเจ้าได้มีโอกาสสัมผัสการนำมาใช้จริงในการปฏิบัติงานทั้งกิจกรรมการเรียนการสอนในห้องเรียน และกิจกรรมค่ายวิทยาศาสตร์

รูปแบบการเรียนการสอนที่เราท่านได้เรียนกันมาจากวิชาการศึกษา ตลอดจนการศึกษาค้นคว้าความรู้เพิ่มเติมรูปแบบการสอนใหม่ๆ ที่ได้มีการพัฒนาขึ้นก็ดี ล้วนเป็นความพยายามที่จะพัฒนาการเรียน

การสอนให้ดีขึ้นโดยมุ่งหวังให้นักเรียนได้เกิดการเรียนรู้มากที่สุด ซึ่งบางครั้งเราอาจจะหลงลืมวิธีการสอนแบบเดิมที่มีการใช้กันมาแต่ในอดีต การโต้วาทิเป็นกลวิธีหนึ่งที่ถูกนำมาใช้ในการเรียนการสอนทั้งอย่างจริงจังและไม่จริงจัง เป็นวิธีที่ทำให้ผู้เรียนได้ฝึกฝนความคิดและผ่านขั้นตอนการใช้กระบวนการคิดหลายอย่าง อาจเรียกได้ว่าใช้ความรู้รอบด้านเลยทีเดียว เริ่มตั้งแต่การตั้งหัวข้อหรือประเด็นหรือญัตติที่ครูหรือผู้เรียนจะร่วมกันตั้งขึ้นให้สอดคล้องกับจุดประสงค์ของการเรียนรู้ซึ่งต้องใช้การคิดวิจารณ์ญาณในการหาคำตอบไม่สามารถหาคำตอบได้ง่ายๆ หรือฟันธงไม่ได้นั่นเอง

ในการเตรียมงานนั้นนักเรียนจะต้องผ่านการเรียนรู้เรื่องการทำงานเป็นกลุ่ม นักเรียนแต่ละกลุ่มจะต้องไปค้นคว้าหาข้อมูลให้มากที่สุด เพื่อใช้สำหรับนำเสนอต่อที่ประชุมซึ่งผู้เรียนจะต้องแบ่งงาน แบ่ง

* ครูวิชาการศึกษาเคมี โรงเรียนมหิตลวิทยานุสรณ์ จ.นครปฐม

ความรับผิดชอบให้เหมาะสมกับความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน จากรูปแบบของกิจกรรม debate ผู้เรียนจะเกิดความร่วมมือร่วมใจที่จะทำให้การนำเสนอของกลุ่มตนสามารถโน้มน้าวใจผู้ฟังให้รู้สึกคล้อยตามได้มากกว่าอีกฝ่ายอย่างอัตโนมัติ หรือมีบรรยากาศการแข่งขันกันทางวิชาการ แข่งขันกันด้วยเหตุผลทำให้เกิดแรงจูงใจที่จะค้นคว้าศึกษาด้วยตนเอง มีความร่วมมืออยากจะทำงานเพื่อกลุ่มพร้อมกับได้รับความรู้ไปอย่างไม่รู้ตัว อีกทั้งในระหว่างการค้นคว้าหาข้อมูลนอกจากจะได้ข้อมูลในฝ่ายของตนที่จะใช้นำเสนอหรือหักล้างเหตุผลของอีกฝ่ายแล้ว นักเรียนก็มักจะได้พบข้อมูลของฝ่ายตรงข้ามไปด้วยพร้อมกัน ในขั้นนี้ให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้เรื่องการค้นคว้าสืบค้นข้อมูลจากแหล่งต่างๆ ไปพร้อมกับการมองต่างมุมจากความคิดเห็นที่แตกต่าง เกิดการเรียนรู้ในการยอมรับฟังความคิดเห็นของผู้อื่นที่แตกต่างจากตน

ขั้นต่อไป นักเรียนจะชักชวนกับเพื่อนในกลุ่มเพื่อเตรียมตัวด้านการพูดนำเสนอให้ดีที่สุด ทำให้ได้ฝึกทักษะการพูดให้ผู้อื่นเข้าใจ การออกเสียง สำเนียง การพูดให้ผู้อื่นสนใจ และคล้อยตามให้ได้มากที่สุด รวมถึงการพัฒนาบุคลิกภาพของตนเองและฝึกฝนการพูดต่อชุมชน และก่อนที่นักเรียนแต่ละคนจะอภิปรายได้นั้น นักเรียนจะต้องทำความเข้าใจเรื่องที่ได้รับมอบหมายให้แจ่มแจ้งเพื่อที่ตนจะได้พูดได้อย่างดีที่สุด ไม่ใช่ท่องจำมาพูด ซึ่งนั่นหมายถึงนักเรียนได้มีการเรียนรู้และเข้าใจเนื้อหาที่ศึกษาค้นคว้าอย่างดีแล้ว

จากนั้นในฝ่ายของตนก็ต้องคาดเดาว่าฝ่ายตรงข้ามจะค้านเรื่องใด เพื่อจะได้เตรียมเหตุผลหักล้างไว้ตรงจุดนี้เป็นการฝึกการคิดรอบด้านหรือมองต่างมุมไปในตัวนั่นเอง ซึ่งการคิดที่หลากหลายจากเรื่องหรือประเด็นเดียวกันเป็นสิ่งที่นักเรียนพบอยู่เสมอในชีวิตประจำวัน และถ้านักเรียนมีความเข้าใจธรรมชาติมนุษย์เรื่องนี้แล้ว จะเป็นสิ่งหนึ่งที่จะช่วยให้นักเรียนปรับตัวอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

การสอนด้วยวิธีนี้ ส่งเสริมให้นักเรียนเกิดการยอมรับในความสามารถของเพื่อนๆ และนักเรียนได้มีโอกาสแสดงความสามารถของตน ผู้เรียนบางคนตามปกติอาจจัดอยู่ในกลุ่มอ่อนแต่อาจจะเป็นคนที่มีความสามารถด้านการพูด การพูดโน้มน้าวใจ หรือเป็นผู้มีบุคลิกภาพที่ดี พูดได้น่าสนใจก็เป็นได้ ซึ่งจะเป็นประสบการณ์ที่ดีมากของนักเรียนถ้านักเรียนจะได้พบความสามารถพิเศษของตนเพิ่มขึ้นอีกอย่างหนึ่ง โดยปกตินักเรียนจะพยายามเตรียมข้อมูล เตรียมความรู้

และพัฒนาการพูดของตนเองอย่างเต็มที่ที่สุดโดยครูไม่ต้องเคี่ยวเข็ญ เพราะตัวนักเรียนเองก็ต้องการให้ตนเองทำได้ดีที่สุดเพื่อกลุ่ม และดูดีที่สุดในหน้าประมุขชนอยู่เป็นทุนแล้ว นอกจากนี้คุณครูจะเห็นว่านักเรียนจะตั้งใจฟังเพื่อนอีกฝ่ายพูดโดยไม่เบื่อ ไม่เหมือนกับ การให้นักเรียนออกมารายงานหน้าชั้นตามปกติ ทั้งนี้เพราะต้องใจจดจ่อว่าอีกฝ่ายมีเหตุผลอย่างไร เพื่อจับประเด็นและหาเหตุผลหักล้างฝ่ายตรงข้ามให้ได้มากที่สุด จึงทำให้ครูไม่ต้องเตือนบ่อยๆ ว่าให้ฟังเพื่อนพูด นอกจากนี้การหาเหตุผลหักล้างจะต้องทำเฉพาะหน้า ณ เวทีอภิปราย ดังนั้นนักเรียนจะต้องใช้ทักษะการคิดแก้ปัญหาอย่างเฉพาะหน้ามาก

สำหรับนักเรียนที่เป็นผู้ฟังก็ต้องตั้งใจฟังเช่นกัน เพราะต้องประเมินผู้อภิปรายแต่ละคนและนักเรียนก็อยากรู้ว่าความคิดเห็นของตนเองนั้นสอดคล้องหรือขัดแย้งกับฝ่ายใด มีเหตุผลอย่างไร เหตุผลเหมือนหรือต่างกับที่ตนคิดอย่างไร และฝ่ายใดจะชนะ จะพบว่าการเรียนการสอนด้วยวิธีนี้นักเรียนจะให้ความสนใจอยู่กับกิจกรรม ได้ความรู้ ฝึกการทำงานเป็นกลุ่ม ฝึกทักษะการคิดและแฝงไปด้วยความสนุกสนาน ครูทำหน้าที่กระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ แนะนำแหล่งค้นคว้าหาความรู้ เติมเต็มความรู้ส่วนที่ขาดตกบกพร่องและให้กำลังใจ

การนำกิจกรรมนี้ไปประยุกต์ใช้สามารถนำไปใช้เสริมกับการเรียนการสอนได้หลากหลายวิชา ในหัวข้อที่เหมาะสม ซึ่งคุณครูอาจพิจารณาใช้เพื่อเปลี่ยนบรรยากาศการเรียนการสอนจากรูปแบบเดิมไปบ้าง เพราะถ้าต้องเรียนด้วยรูปแบบการเรียนแบบเดิมตลอดทั้งภาคเรียน อาจทำให้นักเรียนเกิดความเบื่อหน่ายได้ หรืออาจนำไปใช้ในค่ายวิชาการ ค่ายวิทยาศาสตร์ ค่ายพักร่มใดๆ ที่ต้องการให้นักเรียนได้ฝึกการมคความคิดกัน (คำว่า คมคมความคิด เป็นชื่อกิจกรรมการเรียนการสอนด้วยการ debate จากการร่วมกันตั้งชื่อเป็นภาษาไทยของกิจกรรมนี้โดยนักเรียนโรงเรียนมหิดลวิทยานุสรณ์)

ตัวอย่าง ญัตติที่นักเรียนร่วมกันเสนอในค่ายอัจฉริยภาพทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งเปิดกว้างตามความสนใจของนักเรียน ณ ขณะนั้น (นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒) ได้แก่ สืบค้นข้อมูลทางอินเทอร์เน็ตนั้นดีแน่ แต่ให้แท้งหมุดนั้นดีกว่า วิทยาศาสตร์เทคโนโลยีกับวิถีภูมิปัญญาไทยใครแน่กว่า เรียนพิเศษหรืออ่านทบทวนเองจะดีกว่า พรสวรรค์สำคัญกว่าพรแสวง กินอยู่วิถีไทยดีกว่าใช้สโตนอก วิทยาศาสตร์สนุกกว่าคณิตศาสตร์ จินตนาการสำคัญกว่าความรู้จริงหรือเหล่านี้นี้เป็นต้น

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้

กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะตามแนว Backward Design

ป. สุธกิตย์*

สำนักพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน จัดประชุมปฏิบัติการออกแบบการสอน ตามแนวการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) สำหรับวิทยากร “พาครูสอนคิด” ระดับภูมิภาค ณ โรงแรมเฟิร์ส กรุงเทพฯ โดยมี ดร. เพ็ญณี หล่อวัฒนพงษ์ เป็นวิทยากรให้ความรู้ ผู้เข้าร่วมประชุมประกอบด้วยศึกษานิเทศก์ชำนาญการพิเศษ ศึกษานิเทศก์เชี่ยวชาญ ครูเชี่ยวชาญ นักวิชาการการศึกษา การประชุมดังกล่าวมีสาระที่น่าสนใจเกี่ยวกับการออกแบบหน่วยการเรียนรู้

แบบย้อนกลับ ซึ่งขอนำเสนอประสบการณ์จากการเข้าร่วมประชุมให้อาจารย์ที่สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะได้ทราบโดยสังเขป ดังนี้

การจัดทำหน่วยการเรียนรู้ตามแนวการออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ นิยมใช้กับหลักสูตรแบบอิงมาตรฐาน และการออกแบบหน่วยการเรียนรู้นี้มีไว้เพื่อส่งเสริมการทำหน่วยการเรียนรู้โดยคำนึงถึงภาพรวมมากกว่าการสอนบทเรียนแต่ละบทเป็นเอกเทศ

การสร้างหน่วยการเรียนรู้อาจเริ่มจากการตั้งชื่อหน่วย กำหนดระดับชั้น เวลา และกำหนด

* นายประเทศ สุธกิตย์ ข้าราชการบำนาญ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สพฐ.

ความคิดสำคัญ (big ideas) ซึ่งอาจมาจากการวิเคราะห์ แก่นเรื่อง (theme) ประเด็นปัญหา (issue) แนวคิดหลัก (core concept) ทฤษฎี (organizing theory) หรือหลักการ (overreaching principle) ที่เป็น เพลาะขับเคลื่อนองค์ความรู้ เมื่อได้ความคิดสำคัญ (big ideas) ให้วิเคราะห์ว่าฝังอยู่ในมาตรฐานใดบ้าง หลังจากนั้น จึงนำมาทำเป็นตัวบ่งชี้ (performance indicator) โดยกำหนดให้ชัดว่าผู้เรียนต้องรู้อะไร สามารถทำอะไรได้ในบริบทใด หรืออาจจะเริ่มจากการกำหนดมาตรฐานแล้วจึงวิเคราะห์เพื่อกำหนด ความคิดรวบยอดและทักษะที่ฝังอยู่ในมาตรฐานนั้น นอกจากนี้แล้วครูผู้สอนสามารถนำเรื่องที่ผู้เรียนสนใจ มาสร้างเป็นหน่วยการเรียนรู้ แต่ต้องคำนึงว่าเรื่องนั้นมีคุณค่าต่อผู้เรียนและสังคม ประกอบด้วยความคิด รวบยอดหลักๆ ของสาขาวิชา สามารถนำความคิด รวบยอดหลักๆ มาทำให้เป็นรูปธรรมและสามารถที่จะ ทำให้ผู้เรียนสนใจได้เป็นอาทิโดยไม่มีเบื่อ

การออกแบบในลักษณะของ Grant Wiggins และ Jay McTighe จะเริ่มหลังมาหน้าจากเป้าหมาย (goals) ทั้งนี้ ผู้สอนจะต้องชัดเจนในเรื่องของความรู้ ความเข้าใจ ทักษะทางความคิดและการปฏิบัติงานที่ เขาต้องการจะให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน

การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ มี ๓ ขั้นตอน ดังนี้

๑. กำหนดเป้าหมายของการเรียนการสอน ประกอบด้วย ๔ ลักษณะ

๑.๑ ความเข้าใจที่คงทน (enduring understandings) หรือคำถามรวบยอด

๑.๒ จิตพิสัย (disposition standards) หรือคุณลักษณะที่พึงประสงค์

๑.๓ ทักษะคร่อมวิชา (trans-disciplinary skill standards)

๑.๔ ความรู้และทักษะเฉพาะวิชา (subject specific standards)

๒. หลักฐานผลการเรียน นำเป้าหมายการ

เรียนการสอนที่กำหนดไว้ คือ ความเข้าใจที่คงทน จิตพิสัย ความรู้และทักษะเฉพาะวิชา ทักษะคร่อมวิชา มากำหนดด้วยภาระงาน (tasks) และวิธีการประเมิน

๓. แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ กำหนด กิจกรรมการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับงานและ วิธีการประเมินที่กำหนดไว้ กำหนดทรัพยากรและแบ่ง เวลาให้เหมาะสมกับแต่ละกิจกรรม แล้วนำกิจกรรมที่ กำหนดไว้มาเรียงลำดับ ง่าย ไป ยาก กิจกรรมใด ควรเรียนก่อน - หลัง เป็นต้น

แนวทางการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ “ศิลปะกับวิถีชีวิต”

ชั้น ประถมศึกษาปีที่ ๖ **เวลา** ๖ ชั่วโมง

หัวข้อ ผลงานศิลปะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตในท้องถิ่น

สาระ ทศศิลป์ (เป็นแกน)

มาตรฐานการเรียนรู้

ทัศนศิลป์ ศ ๑.๑ การสร้างงานศิลปะ ๒ มิติ หรือ ๓ มิติ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น การเลือกใช้วัสดุอุปกรณ์ อย่างเหมาะสม ปลอดภัย มีความรับผิดชอบ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิวิจารณ์ งานทัศนศิลป์ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น

ศ ๑.๒ รู้ความเป็นมาและความสำคัญของผลงานศิลปะในท้องถิ่น

ดนตรี ศ ๒.๑ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ผลงานดนตรี ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น

นาฏศิลป์ ศ ๓.๑ การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์ ผลงานนาฏศิลป์ ที่เกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตในท้องถิ่น

ความเข้าใจที่คงทนคำถามรวบยอด

- ผลงานศิลปะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิตในท้องถิ่น
- ผลงานศิลปะ แสดงให้เห็นประสบการณ์ของผู้สร้างงานศิลปะได้อย่างไร
- การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์วิจารณ์ ผลงานศิลปะ
- การแสดงความคิดเห็นต่อผลงานศิลปะควรทำอย่างไร

จิตพิสัย

- การเห็นคุณค่าของศิลปะในด้านความงาม คุณประโยชน์และการสะท้อนวิถีชีวิตในท้องถิ่น
- การทำงานร่วมกับผู้อื่น

ทักษะक्रमวิชา

- การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจารณ์
- การประยุกต์ใช้ความรู้ทางทัศนศิลป์ กับดนตรีและนาฏศิลป์

ความรู้และทักษะเฉพาะวิชา

- การใช้ความรู้ เทคนิคและวัสดุอุปกรณ์ สร้างงานศิลปะ ๒ มิติ หรือ ๓ มิติ
- การใช้ศัพท์เฉพาะทางทัศนศิลป์ในการวิเคราะห์ วิจารณ์
- การใช้ศัพท์เฉพาะทางดนตรี ในการวิเคราะห์ วิจารณ์
- การใช้ศัพท์เฉพาะทางนาฏศิลป์ในการวิเคราะห์ วิจารณ์

ผังการประเมิน

เป้าหมายการเรียนรู้	เลือกคำตอบ ที่ถูกต้อง (selected response)	การตอบ คำถามสั้นๆ (construct response)	อัตนัย (essay)	ผลงาน (school product performance)	ประเมินตาม สภาพจริง (contextual product performance)	การสังเกต (on-going tools)
ความเข้าใจที่คงทน ผลงานศิลปะสะท้อนให้เห็นวิถีชีวิต ในท้องถิ่น การแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ผลงานศิลปะ						การจัดทำแฟ้มผลงานหรือบันทึก ผลงานศิลปะที่สะท้อนวิถีชีวิต ในท้องถิ่น และแสดงความคิดเห็น วิเคราะห์ วิจัย
จิตพิสัย การเห็นคุณค่าของศิลปะในด้านความงาม คุณประโยชน์ และการสะท้อนวิถีชีวิต ในท้องถิ่น การทำงานร่วมกับผู้อื่น				การแสดงผลงาน ศิลปะ ที่สะท้อน วิถีชีวิตในท้องถิ่น		การแสดงผลงานศิลปะที่สะท้อน วิถีชีวิตในท้องถิ่น (การทำงาน ร่วมกับผู้อื่น)
ทักษะคร่อมวิชา การวิเคราะห์วิจารณ์ประเมินค่าศิลปะ การประยุกต์ใช้ความรู้ทางศิลปะ			ใช้ศัพท์เฉพาะทางศิลปะ ในการแสดงความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ผล งานศิลปะ (ทัศนศิลป์ ดนตรี นาฏศิลป์)			
ความรู้และทักษะเฉพาะวิชา การเลือกใช้เทคนิค วัสดุ อุปกรณ์ ในการสร้างงานศิลปะ ๒ มิติ หรือ ๓ มิติ แสดงวิถีชีวิตในท้องถิ่นและ การใช้ศัพท์เฉพาะทางศิลปะ			ใช้ศัพท์เฉพาะทาง ศิลปะในการแสดง ความคิดเห็น อธิบาย เกี่ยวกับศิลปะ	สร้างสรรค์งาน ทัศนศิลป์ ๒ มิติ หรือ ๓ มิติ		

*ประเมินตามสภาพจริง (contextual product performance) ในที่นี้หมายถึงวิธีการประเมินผลการใช้จริงในบริบทนอกสถานศึกษา
ตารางแสดงการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอนที่ ๒ การกำหนดหลักฐานที่แสดงว่าผู้เรียนได้บรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์

แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

การประเมิน	กิจกรรม	ทรัพยากร/สื่อ	เวลา
แฟ้มผลงาน หรือการบันทึกผลงานศิลปะที่สะท้อนวิถีชีวิต	สำรวจ รวบรวมผลงานศิลปะที่สะท้อนวิถีชีวิตจัดทำแฟ้มผลงานหรือบันทึกในซีดีรอม	- หนังสือ - อินเทอร์เน็ต - แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	๒ ชม.
สร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ๒ มิติ หรือ ๓ มิติ สะท้อนวิถีชีวิตในท้องถิ่น	- การสร้างสรรค์งานทัศนศิลป์ ๒ มิติ หรือ ๓ มิติ - การแสดงผลงานศิลปะที่สะท้อนวิถีชีวิตในท้องถิ่น	- วัสดุอุปกรณ์ - หนังสือ/อินเทอร์เน็ต - เกี่ยวกับเทคนิคการสร้างงานทัศนศิลป์	๓ ชม.
ใช้ศัพท์เฉพาะทางศิลปะ ในการแสดงความคิด วิเคราะห์วิจารณ์ ผลงานศิลปะได้อย่างถูกต้อง	การวิเคราะห์ วิจารณ์ และประเมินค่าผลงานศิลปะที่มีเรื่องราวเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตโดยใช้ศัพท์เฉพาะทางศิลปะ	- หนังสือ - อินเทอร์เน็ต - แหล่งเรียนรู้ในท้องถิ่น	๑ ชม.

ตารางแสดงการออกแบบหน่วยการเรียนรู้ ขั้นตอน ที่ ๓ แผนการจัดประสบการณ์การเรียนรู้

เมื่อกำหนดกิจกรรมแล้ว ให้พิจารณาจัดลำดับกิจกรรมว่ากิจกรรมใดควรทำก่อน-หลัง ซึ่งจะได้ภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ที่ออกแบบทั้งหมด ต่อจากนั้นจึงนำกิจกรรมการเรียนรู้ในขั้นตอนที่ ๓ มาวางแผนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ต่อไป

จากตัวอย่างการออกแบบหน่วยการเรียนรู้นี้ ครูผู้สอนกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดทำหน่วยการเรียนรู้สาระดนตรีและสาระนาฏศิลป์เป็นแกนได้โดยวิธีการศึกษาจากแนวทางการวิเคราะห์หลักสูตร กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ

ในคู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ การออกแบบหน่วยการเรียนรู้แบบย้อนกลับ (Backward Design) จะช่วยให้ครูผู้สอนศิลปะสามารถมองเห็นภาพรวมของหน่วยการเรียนรู้ที่เริ่มจากเป้าหมาย วิธีการประเมิน หลักฐานการประเมินที่กำหนดเป็นภาระงาน กิจกรรมการเรียนการสอน รวมทั้งกำหนดทรัพยากรและสื่อการเรียนการสอน การสร้างหน่วยการเรียนรู้ที่ชัดเจนจะช่วยให้ครูผู้สอนตรวจสอบได้ว่าผู้เรียนบรรลุตามมาตรฐานหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะหรือไม่และควรปรับปรุงอย่างไร เพื่อพัฒนาผู้เรียนให้บรรลุตามมาตรฐานของกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะอย่างแท้จริง

เอกสารอ้างอิง

เพ็ญนิ หล่อวัฒนพงษ์. เอกสารประกอบการประชุมปฏิบัติการออกแบบการสอนตามแนว Backward Design. สำนักงานพัฒนานวัตกรรมการจัดการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. อุดรธานี. ๒๕๕๐.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพฯ : เอกสารประกอบหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๕๔ คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ. โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์. ๒๕๕๔.

รู้เรื่องไม่รู้ เกี่ยวกับ! เด็กพิเศษ

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้

ดร.เจษฎา กิตติสุนทร*

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ (children with learning disabilities) เป็นเด็กที่มีสติปัญญาปกติหรือสูงกว่าปกติ แต่มีความยากลำบากในการเรียนรู้ทางวิชาการในบางเรื่อง เช่น การอ่าน การสะกดคำ การเขียน การพูด การคิดคำนวณ โดยความบกพร่องเหล่านี้เป็นผลทำให้เกิดความไม่สอดคล้อง (discrepancy) หรือเกิดช่องว่าง (gap) ระหว่างผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกับความสามารถทางสติปัญญาที่แท้จริง สำหรับในประเทศไทยเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ อาจมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป เช่น เด็ก

ที่มีความบกพร่องทางการเรียนรู้ (ศันสนีย์ นัตริคุปต์, ๒๕๕๓) เด็กที่มีปัญหาในการเรียนรู้ (ผดุง อารยะวิญญู, ๒๕๕๔) เด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้ (เบญจพร ปัญญาวยง, ๒๕๕๗) เด็กด้อยความสามารถในการเรียน (ศรีเรือน แก้วกังวาล, ๒๕๕๕) สำหรับคำว่า “ปัญหาทางการเรียนรู้” เป็นคำที่บัญญัติไว้ใน “หนังสือเกียรตินิยมของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านคนพิการเล่ม ๒ พระมหากรุณาธิคุณต่อคนพิการ” โดยสำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี (๒๕๕๗)

* นักวิชาการศึกษา สำนักบริหารงานการศึกษาพิเศษ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ นับเป็นประเภทของความบกพร่องที่มีจำนวนมากที่สุดในบรรดาเด็กที่มีความบกพร่องประเภทอื่นๆ โดยจากการสำรวจของกระทรวงศึกษาธิการของสหรัฐอเมริกา ในปี พ.ศ. ๒๕๔๕ พบว่าเด็กกลุ่มนี้มีจำนวนคิดเป็นร้อยละ ๕๐ ของจำนวนเด็กพิเศษทุกประเภทรวมกัน (Lerner, 2006) และสำหรับประเทศไทยเองจากการสำรวจจำนวนของนักเรียนที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ในปี พ.ศ. ๒๕๔๘ พบว่ามีจำนวนถึง ๑๑๓,๔๖๕ คน โดยคิดเป็นร้อยละ ๔๗.๕๘ ของจำนวนนักเรียนที่มีความบกพร่องทุกประเภทรวมกัน

ในปัจจุบัน “ปัญหาทางการเรียนรู้” ไม่ได้เป็นเพียงปัญหาในระดับประเทศ แต่ถือเป็นปัญหาร่วมกันในระดับสากล และรัฐบาลของประเทศต่างๆ ในหลายภูมิภาคทั่วโลกต่างให้ความตระหนัก และมีความตั้งใจจริงในการให้ความช่วยเหลือผู้ที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ทั้งในเรื่องของการศึกษาและการพัฒนาคุณภาพชีวิต

เนื่องจาก “ปัญหาทางการเรียนรู้” เป็นความบกพร่องที่ซ่อนเร้น (hidden disabilities) และเป็นกลุ่มของความบกพร่องที่มีลักษณะหลากหลาย (heterogeneous disorders) ดังนั้นการบ่งบอกลักษณะโดยรวมของเด็กกลุ่มนี้ยังเป็นเรื่องที่ค่อนข้างยาก โดยนักวิชาการ นักการศึกษา หรือนักจิตวิทยาก็ยังให้ความหมายของเด็กกลุ่มนี้ในลักษณะที่หลากหลาย

และแตกต่างกันออกไปในรายละเอียด อย่างไรก็ตามจากการศึกษาพบว่าลักษณะที่ค่อนข้างเด่นชัดของเด็กกลุ่มนี้ คือ ความอ่อนด้อยอย่างมากในทางภาษา ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการอ่าน การเขียน การสะกดคำ และการคิดคำนวณหรือการให้เหตุผลทางคณิตศาสตร์ และยังพบว่าเด็กกลุ่มนี้มักมีความบกพร่องด้านอื่นๆ ร่วมอยู่ด้วย เช่น ความบกพร่องทางด้านสมาธิ พฤติกรรม อารมณ์ หรือสังคม เป็นต้น

ดังที่ได้กล่าวแล้วว่า “ปัญหาทางการเรียนรู้” เป็นความบกพร่องที่ซ่อนเร้น (hidden disabilities) ดังนั้นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้เมื่ออยู่ในชั้นเรียน ถ้าดูเพียงผิวเผินจะมีลักษณะเหมือนเด็กทั่วๆ ไป แต่เมื่อสังเกตและได้อยู่ร่วมด้วยสักระยะหนึ่ง จึงจะสังเกตเห็นปัญหาหรือความยากลำบากที่เด็กกลุ่มนี้ประสบ อย่างไรก็ตามไม่ได้หมายความว่าเด็กเหล่านี้ในแต่ละรายจะประสบกับปัญหาหรือความยากลำบากในทุกๆ เรื่องดังที่กล่าวถึง เช่น เด็กบางรายอาจมีปัญหาการเรียนรู้ทางด้านการอ่านในขณะที่สามารถเรียนรู้ได้ดีในวิชาคณิตศาสตร์ เด็กบางรายอาจมีปัญหาการเรียนรู้ทางด้านคณิตศาสตร์แต่กลับไม่มีปัญหาทางด้านการอ่าน เด็กบางรายอาจมีปัญหาการเรียนรู้ทางด้านการอ่าน และมีความบกพร่องเกี่ยวกับทักษะทางสังคมร่วมด้วย หรือเด็กบางรายอาจมีปัญหาการเรียนรู้ทั้งทางด้านการอ่านและคณิตศาสตร์ แต่ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับทักษะทางสังคม เป็นต้น และจาก

การศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ พบว่า เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ส่วนใหญ่ ประมาณร้อยละ ๘๐ จะมีปัญหาทางด้านการอ่าน

อย่างไรก็ตาม การจะวินิจฉัยและคัดแยกว่า เด็กคนใดเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ต้องเป็นไป ด้วยความรอบคอบ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับเด็กในทุกฝ่ายไม่ว่า จะเป็นครู ผู้ปกครอง หรือนักบำบัด จะต้องอาศัย การสังเกตที่ต่อเนื่องและจริงจัง มีการประเมินเด็ก ด้วยวิธีการที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นทางการและไม่เป็น ทางการ ในการประเมินเด็กนอกจากการใช้แบบ คัดกรอง หรือแบบทดสอบที่ได้มาตรฐานแล้ว ควรใช้ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลวิธีอื่นๆ ประกอบด้วย เช่น การสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนในชั้นเรียนหรือใน ขณะทำกิจกรรมในสถานที่อื่นๆ การสัมภาษณ์บุคคล ที่เกี่ยวข้องกับตัวนักเรียน การศึกษาประวัติและผล การเรียนของนักเรียน เป็นต้น เพื่อให้ได้ผลการประเมิน ที่มีความสมบูรณ์ สามารถคัดแยกเด็กได้อย่างถูกต้อง ตรงกับความ เป็นจริง

สิ่งสำคัญบางประการที่เราควรคำนึงถึงก็คือ ประการแรก ในความเป็นจริงไม่ได้หมายความว่าเด็ก ที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ หรือมีปัญหาในการเรียนรู้ คณิตศาสตร์ทุกคน เป็นสาเหตุอันเนื่องมาจากปัญหา ทางการเรียนรู้ แต่เด็กที่อ่านไม่ออก เขียนไม่ได้ หรือ มีความยากลำบากในการเรียนรู้คณิตศาสตร์ส่วนหนึ่ง เป็นปัญหาอันเนื่องมาจากสาเหตุอื่นๆ เช่น การที่เด็ก

ขาดความสนใจในการเรียน วิธีการสอนของครูยัง ขาดความสนใจให้เด็กต้องการการเรียนรู้ หรือการที่เด็ก ค่อนข้างกับการใช้ภาษาถิ่น เลยทำให้มีความยากลำบาก เกี่ยวกับการใช้ภาษา ไม่ว่าจะเป็นการพูด การอ่าน หรือการเขียนในช่วงที่เข้ามาเข้าเรียนในโรงเรียน โดยเฉพาะในชั้นต้นๆ เป็นต้น และบ่อยครั้งที่เด็กกลุ่มนี้ มักถูกเข้าใจผิดว่าเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หรือที่เรามักพูดกันบ่อยๆ ว่าเด็ก LD เทียนนั่นเอง แต่สำหรับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ หรือเด็ก LD แท้ นั้น สันนิษฐานกันว่าปัญหาหรือความยากลำบาก ในการเรียนรู้ที่เด็กประสบ อาจเป็นผลเนื่องมาจาก ความผิดปกติของโครงสร้างและการทำงานของสมอง ที่ส่งผลให้เกิดความบกพร่องในความสามารถทางการฟัง การคิด การพูด การอ่าน การเขียน การสะกดคำ การ ให้เหตุผล หรือการคิดคำนวณทางคณิตศาสตร์ โดย สำหรับเด็ก LD เทียนนั้น ถ้าได้รับความช่วยเหลือ และแก้ไขในปัญหาดังกล่าวที่เป็นสาเหตุ จะทำให้ ปัญหาเกี่ยวกับการเรียนที่เด็กเหล่านั้นประสบลุล่วง ไปได้ แต่สำหรับเด็ก LD แท้ นั้นจะต้องให้ความช่วยเหลือ ที่ถูกวิธี รวมทั้งการใช้เทคนิควิธีการสอนที่เหมาะสม จึงจะสามารถช่วยแก้ไขปัญหา หรือความยากลำบาก ที่เด็กประสบได้

ประการที่สอง การจะบ่งระบุว่าเด็กคนใด คนหนึ่งเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ไม่ควรกระทำ ในขณะที่เด็กยังมีอายุน้อยๆ ที่เป็นเช่นนี้เป็นเพราะ เด็กในช่วงเยาว์วัยอาจใช้ระยะเวลาด้านพัฒนาการที่

แตกต่างกัน ดังนั้นการที่จะระบุว่าเด็กคนใดมีปัญหาทางการเรียนรู้ อาจเป็นการไม่เป็นธรรมกับเด็ก โดยในประเทศสหรัฐอเมริกา นักการศึกษาบางท่านได้เสนอแนะว่าการจะระบุว่าเด็กคนใดเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ไม่ควรกระทำในขณะที่เด็กเรียนอยู่ในชั้นที่ต่ำกว่าชั้นประถมศึกษาปีที่ ๓ แต่อย่างไรก็ดี ถ้าผลการประเมินค่อนข้างชี้ชัดว่าเด็กมีแนวโน้มที่จะเป็นเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ทางเลือกที่เหมาะสมก็คืออาจจัดให้เด็กอยู่ในประเภทของเด็กกลุ่มเสี่ยง ที่ควรได้รับการช่วยเหลือและให้บริการทางด้านการศึกษาที่เหมาะสม ซึ่งเด็กเหล่านี้จำนวนหนึ่งเมื่อได้รับ

การช่วยเหลือด้วยเทคนิควิธีที่เหมาะสม จะทำให้พวกเขาสามารถผ่านพ้นปัญหาเหล่านี้ไปได้ และในประเทศสหรัฐอเมริกาสำหรับเด็กที่มีอายุต่ำกว่า ๖ ขวบ มักถูกคัดแยกอยู่ในกลุ่มของเด็กที่มีพัฒนาการล่าช้า (developmental delay) ซึ่งถือเป็นเด็กกลุ่มเสี่ยง (children at risk) โดยนักการศึกษาจำนวนมากที่ศึกษาเกี่ยวกับเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ ค่อนข้างเห็นพ้องต้องกันว่า การที่เด็กกลุ่มเสี่ยง สามารถได้รับการช่วยเหลือในขณะที่อายุน้อย จะช่วยให้เด็กกลุ่มนี้ส่วนหนึ่งสามารถผ่านพ้นปัญหานี้ไปได้ และเป็นผลให้จำนวนของเด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้ลดลงไปจำนวนหนึ่ง

บรรณานุกรม

- เบญจพร ปัญญาข. (๒๕๔๗). **คู่มือช่วยเหลือเด็กที่มีความบกพร่องด้านการเรียนรู้**. กรมสุขภาพจิต กระทรวงสาธารณสุข กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- ผดุง อารยะวิญญ. (๒๕๔๔). **เด็กที่มีปัญหาทางการเรียนรู้**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แว่นแก้ว.
- ศรียา นิยมธรรม. **สร้างปมเด่นเสริมปมด้อย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์แว่นแก้ว. มปป.
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. (๒๕๔๕). **จิตวิทยาเด็กที่มีลักษณะพิเศษ**. พิมพ์ครั้งที่ ๒ กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์หมอชาวบ้าน.
- สำนักเลขาธิการนายกรัฐมนตรี. (๒๕๔๗). **เกียรติคุณของประเทศไทยในการดำเนินงานด้านคนพิการ เล่ม ๒ พระมหากษัตริย์คุณต่อคนพิการ**. พิมพ์ครั้งแรก กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์ พริ้นติ้ง จำกัด (มหาชน).
- Lerner, J. (2003). **Learner Disabilities: Theories, Diagnosis and Teaching Strategies**. 9th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Lerner, J. (2006). **Learner Disabilities and Related Disorders: Characteristics and Teaching Strategies**. 10th ed. Boston: Houghton Mifflin.
- Mercer, C.D.& Pullen, P.C. (2005). **Students with Learning Disabilities**. 6th ed. New Jersey: Merrill/Prentice Hall.
- Pierangelo, R., & Giuliani, G. (2006). **Learning Disabilities: A Practical Approach to Foundations, Assessment, Diagnosis, and Teaching**. Boston: Allyn & Bacon.
- Siegel, L. M. (2004). **Nolo's IEP Guide: Learning Disabilities**. CA: Delta Printing Solutions.

เกาะติด นศ.จุฬาฯ

การจัดการศึกษาในโรงเรียนแบบเชิญชวน (Inviting Schools)

สพ.ดร.อุสม่า ศตวุฒิ*

นส จัดโรงเรียนแบบเชิญชวนเป็นการจัดโรงเรียนให้เป็นสถานที่ที่น่าเข้าไปเรียนมากที่สุด ในบรรดาสถานที่ต่างๆ ในชุมชน และเป็นสถานที่ที่นักเรียนมีความรู้สึกที่น่าเข้าไปเรียนและเรียนอย่างมีความสุข เนื่องจากโรงเรียนมีจุดเน้นที่คำนึงถึงศักยภาพของนักเรียนเป็นสำคัญ คำนึงถึงว่านักเรียนทุกคนมีศักยภาพที่ซ่อนอยู่ในตัว พร้อมที่จะพัฒนา และคำนึงถึงว่าบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนไม่ว่าจะเป็นผู้บริหาร ครู และบุคลากรที่เกี่ยวข้องมีพลังที่จะกระตุ้นให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพของตนเอง ซึ่งจะทำให้สำเร็จได้ก็ต่อเมื่อทุกฝ่ายในโรงเรียนร่วมมือกันและทำงาน

ร่วมกัน โดยประยุกต์แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเชิญชวนเข้ามาใช้ในโรงเรียน

แนวคิดการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน

การจัดการศึกษาแบบเชิญชวนเน้นหลักการพื้นฐาน (basic principles) ๕ ประการ คือ

๑. ทุกคนมีความสามารถ (able) มีคุณค่า (valuable) และมีความรับผิดชอบ (responsible) ทุกคนควรได้รับการปฏิบัติต่อเขาเช่นนี้ และควรช่วยให้เขาประพฤติเช่นนี้ ผู้บริหาร ครู และทุกคนในโรงเรียนที่เกี่ยวข้องจะพยายามหาวิธีการที่ทำให้นักเรียน

* ภาควิชาหลักสูตรและการสอน คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง

ตระหนักถึงความเป็นเจ้าของการเรียนรู้ของเขา และหาวิธีการที่หลากหลายสำหรับช่วยให้นักเรียนประสบความสำเร็จในโรงเรียน

๒. การจัดการศึกษาเป็นกิจกรรมที่เป็นความร่วมมือกัน (cooperative) และร่วมคิดร่วมทำ (collaborative) ครูและนักเรียนจะดำเนินกิจกรรมร่วมกัน บุคลากรทุกคนในโรงเรียนทำงานร่วมกัน

๓. กระบวนการมีความสำคัญเท่ากับผลผลิต ต้องให้ความสำคัญกับกระบวนการซึ่งจะส่งผลให้นักเรียนประสบความสำเร็จ

๔. คนทุกคนมีศักยภาพที่มีคุณค่าที่ซ่อนอยู่ภายในตัว และยังใช้ศักยภาพของตนเองเพียงส่วนเล็กน้อยของศักยภาพทั้งหมดที่มีอยู่ในตัวเอง การจัดหลักสูตร นโยบาย โปรแกรม และสภาพแวดล้อมในโรงเรียนสามารถช่วยให้นักเรียนค้นพบศักยภาพของตัวเองและเชิญชวนให้ปรากฏออกมาได้เต็มที่

๕. ศักยภาพของคนทุกคนสามารถดึงออกมาได้ดีที่สุดโดยบุคคล (people) มีจุดหมายและเจตนา เชิญชวน มีการออกแบบจัดสถานที่ (places) นโยบาย (policies) โปรแกรม (programs) และกระบวนการ (processes) อย่างเจาะจงเชิญชวนให้เกิดการพัฒนา (Purkey and Novak 1996 : 3-4 อ้างใน นิรมล ศตวุฒิ, ๒๕๔๙ : ๑๔๑-๑๔๒)

องค์ประกอบ (elements) ๕ ด้าน หรือ ๕ P's ของการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน คือ บุคคล สถานที่ นโยบาย โปรแกรม และกระบวนการต้องได้รับการพัฒนา ดังนี้

๑. บุคคล ได้แก่ บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน มีเจตคติและแสดงพฤติกรรมที่อาทรและเอาใจใส่กัน (caring) ให้การยอมรับนับถือกัน (respect) มีความเชื่อถือและไว้วางใจกัน (trust) มองกันในแง่ดี (optimism) และมีจุดหมายและเจตนา (intentionality) ในการกระทำทุกอย่าง

๒. สถานที่ ได้แก่ อาคารและสภาพแวดล้อมทั้งหมดของสถานศึกษา ได้รับการดูแลให้มีความสะอาด สวยงาม เห็นแล้วน่าพึงพอใจ ผู้ใช้สถานที่หรือผู้อยู่รู้สึกอบอุ่นมั่นคง

๓. นโยบาย ได้แก่ กฎระเบียบ ข้อตกลง กระบวนการปฏิบัติงานสำหรับให้บุคคลและโรงเรียนทำหน้าที่อย่างเป็นระเบียบ เน้นบุคคลเป็นศูนย์กลาง (person-centered policies) ก่อให้เกิดการสร้างสรรค์ และคำนึงถึงความสามารถ คุณค่าและความรับผิดชอบของทุกคน

๔. โปรแกรม ได้แก่ หลักสูตร และกิจกรรมเสริมหลักสูตร ที่ครอบคลุมความต้องการของมนุษย์อย่างกว้างขวาง เปิดโอกาสให้นักเรียนทุกคนมีส่วนร่วม และจัดการอย่างสอดคล้องกับเป้าหมายที่กำหนดไว้

๕. กระบวนการ ได้แก่ วิธีการปฏิบัติที่จะทำให้บุคคล สถานที่ นโยบายและโปรแกรม ทำหน้าที่ไปได้ จะส่งเสริมจิตวิญญาณ (spirit) การร่วมมือกัน ความพยายามร่วมคิด ร่วมทำ อุดมการณ์ทางประชาธิปไตย และจริยธรรม เสริมสร้างวิธีการดำรงชีวิตตามความสนใจ ความสามารถ โอกาสที่จะก้าวหน้าของแต่ละบุคคล การมีส่วนร่วมในการปกครองตนเอง และกิจกรรมส่งเสริมมนุษยธรรม (Purkey and Novak 1996 : 2, 6 and Chan, 2006 : 29 อ้างใน นิรมล ศตวุฒิ, ๒๕๔๙ : ๑๔๓-๑๔๔)

ในการจัดการศึกษาแบบเชิญชวน เจตคติ และพฤติกรรมของบุคคลจะพัฒนาในขอบเขตของข้อตกลง (assumptions) ๕ ประการ ตามที่ได้กล่าวไว้แล้วในองค์ประกอบด้านบุคคล คือ

๑. ความอาทรและเอาใจใส่ดูแล เป็นการช่วยให้บุคคลเชื่อมโยงจุดหมายส่วนตัวเข้ากับเป้าหมาย

ปลายทางที่มีคุณค่าของสังคม ช่วยให้แต่ละคนมีความพอใจและประสบผลสำเร็จในการกระทำสิ่งที่มีคุณค่า โดยการนำไปสู่สิ่งที่เป็นไปได้ในด้านบวก

๒. การยอมรับนับถือ ว่าทุกคนมีความสามารถ มีคุณค่า และมีความรับผิดชอบและปฏิบัติต่อเขาเช่นนั้น ก่อให้เกิดการมีความรับผิดชอบร่วมกัน มีความร่วมมือกันอย่างเท่าเทียมและเฉลี่ยอำนาจกันโดยคาดหวังผลลัพธ์ในด้านบวก

๓. การให้ความเชื่อถือและไว้วางใจ เป็นการแสดงความเชื่อมั่นในความสามารถ ความมีคุณค่า และมีความรับผิดชอบของทุกคน และปฏิบัติต่อเขาเช่นนั้น มีการพึ่งพาอาศัยกันและร่วมมือกัน บนพื้นฐานของปฏิสัมพันธ์ที่มีความเชื่อถือและไว้วางใจกัน

๔. การมองในแง่ดี คือ การมีความเชื่อเป็นพื้นฐานว่าทุกคนมีศักยภาพหลายด้านที่ยังไม่ได้นำออกมาใช้ และสามารถพัฒนาได้ ทุกคนมีความดีอยู่ในตัว และต้องนำออกมาใช้ เมื่อทำผิดก็พยายามแก้ไขเอง รวมทั้งชื่นชมพัฒนาการและความก้าวหน้าของทุกคน

๕. การมีจุดหมายและเจตนา เป็นการกระทำอย่างตั้งใจที่จะทำให้ศักยภาพของทุกคนปรากฏเป็นจริงได้อย่างคงเส้นคงวา โดยจัดการสถานที่ นโยบาย โปรแกรม และกระบวนการที่ออกแบบเฉพาะเพื่อพัฒนาการเชิงบวกโดยบุคคลที่เชิงบวกตัวเองและผู้อื่นทั้งด้านส่วนตัวและด้านอาชีพ (Radd, 2005 : 12-18 and Chan, 2006 : 22 อ้างในนิรมล ศตวุฒิ, ๒๕๕๙ : ๑๔๔-๑๔๕)

ลักษณะของโรงเรียนแบบเชิงบวก

การจัดโรงเรียนโดยการนำแนวคิดของการจัดการศึกษาแบบเชิงบวกมาประยุกต์ใช้นั้น ทำให้โรงเรียนที่จัดมีลักษณะดังนี้

๑. การยอมรับนับถือลักษณะเฉพาะของแต่ละบุคคล : หลักสูตร นโยบาย โปรแกรม การพิจารณาเรื่องต่างๆ และการประเมินผลตั้งอยู่บนพื้นฐานของนักเรียนแต่ละคนเป็นสำคัญ ในการให้คะแนนจะให้นักเรียนมีส่วนร่วม ถ้าได้คะแนนต่ำ นักเรียนจะได้รับการดูแลอย่างจริงจัง นักเรียนจะได้รับการสนับสนุนให้ทดสอบตัวเอง ตัดสินผลงานและความก้าวหน้าของตัวเอง ให้นักเรียนมองความผิดพลาดเป็นแหล่งข้อมูลมากกว่าจะเป็นสัญญาณของความล้มเหลว นักเรียนทุกคนจะได้รับการสนับสนุนให้มีความมั่นใจว่าตัวเองมีความสามารถที่จะเรียนรู้ เชื่อถือความรู้สึกของตัวเอง และชื่นชมลักษณะเฉพาะของตัวเอง

๒. จิตวิญญาณของการร่วมมือกัน : ทุกคนในโรงเรียนมีความรับผิดชอบในการร่วมมือกัน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ ทุกคนมีส่วนร่วมในการบริหารโรงเรียน การแข่งขันกันมีน้อยที่สุด นักเรียนที่ไม่สามารถบรรลุผลสัมฤทธิ์จะได้รับการช่วยเหลือพิเศษด้วยความอาทรและเอาใจใส่ตลอดจนการยอมรับนับถือ การสอนที่ให้เพื่อนช่วยเพื่อนจะได้รับการสนับสนุน กิจกรรมของโรงเรียนทั้งหมดอยู่บนพื้นฐานของการร่วมมือกัน และความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน

๓. ความรู้สึกเป็นเจ้าของ : บรรยาการในโรงเรียนมีความอบอุ่นและผูกพันกัน ครูและนักเรียนคิดถึงโรงเรียนของเรา งานของเรา และพวกเราทุกคนอยู่ร่วมกัน ให้นักเรียนอยู่ร่วมกันให้มากที่สุด กระตุ้นความรู้สึกภาคภูมิใจต่อโรงเรียน ความรู้สึกว่าเป็นสมาชิกของโรงเรียน อาทรและเอาใจใส่โรงเรียน จัดบรรยากาศที่ทำให้นักเรียนรู้สึกถึงความเมตตา กรุณาที่โรงเรียนมีต่อเขา

๔. สภาพแวดล้อมที่น่ารื่นรมย์ : ภูมิทัศน์ และสภาพแวดล้อมทั่วไปได้รับการเอาใจใส่อย่างดี ครู บุคลากรทุกฝ่ายและนักเรียนแบ่งความรับผิดชอบ

ร่วมกับนักการภารโรงในการช่วยกันสร้างสรรค์และรักษาสิ่งแวดล้อมทางกายภาพที่สวยงามและน่าอยู่น่าเรียน ไม่ว่าโรงเรียนจะเก่าแค่ไหน ทุกคนจะช่วยกันทำให้น่าประทับใจให้มากที่สุด ห้องเรียนทุกห้องมีแสงสว่างพอ ระบบเสียงและอุณหภูมิอยู่ในระดับน่าพอใจ การออกแบบตกแต่งในห้อง บริเวณหน้าต่างที่ว่าง การจัดเฟอร์นิเจอร์ และการใช้สี จะทำในลักษณะที่เสริมสร้างบรรยากาศที่ดึงดูดความสนใจ และสร้างความอบอุ่น สะดวกสบาย

๕. การคาดหวังผลในทางบวก : นักเรียนได้รับการกระตุ้นให้มองตัวเองในทางบวก และรับรู้ว่าคุณเราทุกคนมีศักยภาพที่ดีอยู่ในตัวที่จะเรียนรู้ได้ การเรียนรู้จะเกิดขึ้นเมื่อนักเรียนยินยอมที่จะเรียนรู้และมีส่วนร่วม ไม่ใช่เรียนรู้เพราะครูป้อนให้ นักเรียนจึงต้องมีส่วนร่วมในการตัดสินใจว่าจะเรียนอะไร เรียนแค่ไหน ใช้เวลาเรียนเท่าใด และจะประเมินผลความก้าวหน้าของตัวเองอย่างไร ครูจะช่วยกระตุ้นนักเรียนแต่ละคน โดยการสื่อสารความคาดหวังหรือผลลัพธ์ด้านบวกแก่นักเรียน

๖. ความสัมพันธ์กับสังคม/ชุมชน : สมาชิกในโรงเรียนได้รับการกระตุ้นให้มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างกัน และปฏิสัมพันธ์กับชุมชน นักเรียนรุ่นพี่ทำงานร่วมกับนักเรียนรุ่นน้อง บุคลากรในโรงเรียนที่มีความเชี่ยวชาญด้านกีฬาช่วยเป็นผู้ฝึกซ้อมกีฬาประเภทนั้นๆ ให้นักเรียนสมาชิกในชุมชนเข้ามาช่วยและร่วมกิจกรรมของโรงเรียน ผู้ปกครองอาสาสมัครร่วมทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จ นักเรียนออกไปร่วมกิจกรรมของชุมชน ความสัมพันธ์เหล่านี้อาจดำเนินการกว้างไกลออกไปสู่สังคมระดับประเทศและโลก โดยโรงเรียนส่งเสริมให้นักเรียนประยุกต์การเรียนรู้จากในโรงเรียนไปปฏิบัติในประเด็นที่เกี่ยวกับสังคมระดับประเทศ และระดับโลกด้วย (Purkey and Novak 1996 : 128-130)

ตัวอย่างการจัดโรงเรียนแบบเชิงชุมชน

จากการที่ผู้เขียนได้เดินทางไปศึกษาดูงานโรงเรียนแบบเชิงชุมชนที่ฮ่องกง จำนวน ๓ โรงเรียน เมื่อวันที่

๒๗-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๔๙ ได้เห็นตัวอย่างการจัดโรงเรียนแบบเชิงชุมชน ซึ่งขอนำเสนอเป็นตัวอย่าง ๑ โรงเรียนโดยสังเขป ดังนี้

โรงเรียน Creative Primary School จัดโรงเรียนแยกตามองค์ประกอบ ๕ P's ของการจัดการศึกษาแบบเชิงชุมชน ดังนี้

ด้านบุคคล จัดให้ครูใหม่กับครูที่มีประสบการณ์ทำงานร่วมกันเป็นทีม จัดการประชุมเชิงปฏิบัติการเพื่อพัฒนาครูและบุคลากรเป็นระยะๆ โรงเรียนอาหารและเอาใจใส่ครูและบุคลากร สนับสนุนให้แสดงศักยภาพและสนับสนุนให้เป็นผู้เชี่ยวชาญด้านนั้นๆ รวมทั้งเปิดโอกาสให้ทำงานไปสู่จุดหมาย บุคลากรทุกฝ่ายทำงานร่วมกันอย่างใกล้ชิด สอน จัดกิจกรรม และทำงานในโครงการต่างๆ ของโรงเรียนเป็นทีม หัวเราะและร้องให้ร่วมกัน เมื่อมีการแยกกันทำงาน ทีมงานจะคอยสนับสนุน

อาจารย์ใหญ่ไม่แสดงบทบาทผู้มีอำนาจ แต่จะใช้โอกาสทุกโอกาสใกล้ชิดกับนักเรียน รู้จักนักเรียนแต่ละคนเป็นส่วนตัว ทักทายนักเรียน ร่วมกิจกรรมกับนักเรียน เปิดโอกาสให้นักเรียนคุยกับอาจารย์ใหญ่ในห้องทำงาน พยายามจำชื่อนักเรียนให้ได้มากที่สุด ยกย่องความสามารถพิเศษของนักเรียน แสดงความเอาใจใส่อย่างชัดเจน แสดงให้เห็นว่าอาจารย์ใหญ่มีความสุขเมื่อนักเรียนมีความสุขหรือมีความสำเร็จ บอกให้นักเรียนรู้ถึงความคาดหวังที่อาจารย์ใหญ่มีต่อเขา พร้อมทั้งบอกเขาว่าเขามีความพิเศษอย่างไร ซึ่งทำให้นักเรียนรู้สึกว่ามีคุณค่า และเกิดความเชื่อมั่นในตัวเอง

ครูยอมรับว่าตัวเองไม่ใช่ผู้ถ่ายทอดความรู้ แต่ทำหน้าที่วิเคราะห์ศักยภาพของนักเรียน และส่งเสริมให้นักเรียนทุกคนพัฒนาศักยภาพ ครูเป็นผู้ให้คำปรึกษา โรงเรียนจัดทีมแนะแนวที่เข้มแข็ง จัดค่ายพัฒนางานให้นักเรียนได้เรียนรู้การจัดการกับปัญหาและอุปสรรคด้วยความรู้สึกในแง่ดี ครูไม่ใช่อำนาจควบคุมนักเรียน ครูทุกคนแสดงให้นักเรียนรู้สึกว่าจะได้รับความรักความเอาใจใส่ ได้รับการยอมรับ และได้รับการ

ไว้วางใจ จึงทำให้นักเรียนให้ความร่วมมือกับครูและโรงเรียน ตอนเช้านักเรียนและครูรวมกันเพื่อสวดมนต์ให้กับนักเรียนที่จะไปแข่งขันกับโรงเรียนอื่น แสดงความยินดีกับผู้ที่ได้รับรางวัล ให้กำลังใจแก่ผู้ที่แข่งขันแล้วแพ้ นักเรียนรุ่นพี่และรุ่นน้องจะเล่นด้วยกัน รุ่นพี่จะคอยดูแลรุ่นน้อง

ผู้ปกครองร่วมงานใกล้ชิดกับโรงเรียน มีการสื่อสารสองทาง มีการคุยกันตัวต่อตัวและทางโทรศัพท์ มีการจัดกิจกรรมนักเรียนกับผู้ปกครอง จัดสัมมนา ระหว่างครูกับผู้ปกครอง จัดวันพบผู้ปกครอง สมาคมครู-ผู้ปกครองทำงานอย่างกระตือรือร้นเพื่อให้นักเรียนช่วยเหลือนักเรียนที่มีปัญหาและช่วยงานโรงเรียน โรงเรียนเปิดโอกาสให้ผู้ปกครองเสนอแนะเพื่อปรับปรุงโรงเรียนตลอดเวลาและมีการส่งแบบสอบถามความคิดเห็นจากผู้ปกครองปีละ ๒ ครั้ง

ด้านสถานที่ โรงเรียนมีเนื้อที่น้อย ไม่มีสนามใหญ่ แต่ได้ทำให้ข้อจำกัดด้านเนื้อที่ไม่เป็นปัญหามองดูน่ารื่นรมย์ และสุขสบาย อาคารและพื้นที่สะอาดและสว่าง ตกแต่งห้องเรียนให้มีสีสัน แสดงผลงานและความสำเร็จของนักเรียน มีอุปกรณ์และเครื่องอำนวยความสะดวกในการสอน ซึ่งคณะกรรมการโรงเรียนจัดทำให้ สิ่งแวดล้อมอบอุ่นและดึงดูดความสนใจโดยติดและตกแต่งภาพกิจกรรมนักเรียน ข้อความแสดงวิสัยทัศน์ของโรงเรียน ถ้วยรางวัลและรางวัลรูปแบบต่างๆ ที่นักเรียนได้รับ โปสเตอร์ที่มีข้อความในทางบวกที่กระตุ้น ส่งเสริม จูงใจและเตือนใจทุกคนในโรงเรียน ต้นไม้และของเล่น นอกจากนี้ครูร่วมกันจัดและตกแต่งห้องทำงานเอง นักเรียนร่วมกันจัดและตกแต่งห้องเรียนตามความชอบและความสุขร่วมกัน

ด้านนโยบาย มุ่งที่ประโยชน์ของนักเรียนในปัจจุบันและอนาคต กำหนดโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม ได้แก่ อาจารย์ใหญ่ ผู้ช่วยอาจารย์ใหญ่ ครูในกลุ่มพัฒนาหลักสูตร กลุ่มดูแลระเบียบวินัย กลุ่มพัฒนากิจกรรมเสริมหลักสูตร กลุ่มกิจการนักเรียนและกิจการสมาคมผู้ปกครอง กลุ่มเทคโนโลยีสารสนเทศ และกลุ่มกิจการทั่วไปและกิจการพิเศษเร่งด่วน ครูทุกคน

จะอยู่ในกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งอย่างน้อย ๑ กลุ่ม ตามความสนใจ มีส่วนร่วมในการเสนอแนะและปรับนโยบายของโรงเรียนทุกปี ประกอบด้วยนโยบายการเรียนการสอน นโยบายนำศักยภาพของนักเรียนออกมาให้ปรากฏ นโยบายพัฒนาเด็ก พัฒนาระเบียบวินัย และการให้คำปรึกษา นโยบายพัฒนาทางวิชาชีพแก่บุคลากร นโยบายด้านความสัมพันธ์กับผู้ปกครอง

ด้านโปรแกรม โรงเรียนกำหนดโปรแกรมแต่ละปี ทั้งโปรแกรมประจำต่อเนื่อง และโปรแกรมตามแก่นของเรื่อง (theme) ในแต่ละปีตามเหตุการณ์ ได้แก่ โปรแกรมการพัฒนาหลักสูตร มีคณะกรรมการประเมินหลักสูตรเป็นระยะๆ ให้สอดคล้องกับงานวิจัยเกี่ยวกับจิตวิทยาเด็ก และพัฒนาการของเด็ก นำวิธีสอนใหม่ๆ เข้ามาใช้ เช่น การสอนให้คิด การเรียนรู้โดยใช้สมองเป็นฐาน เป็นต้น โปรแกรม Chinese Heart จัดระหว่างปี ๑๙๙๗-๙๘ เมื่อฮ่องกงกลับมาอยู่กับจีน โปรแกรมสัปดาห์สร้างสรรค์ ให้นักเรียนคิดโครงการวิเคราะห์ แก้ปัญหา สังเคราะห์ ทำงานเป็นกลุ่ม และแสดงผลงานต่อผู้ปกครองในวันสุดท้ายของสัปดาห์ โปรแกรมแลกเปลี่ยนครูและนักเรียนระหว่างโรงเรียนในจีนแผ่นดินใหญ่และต่างประเทศ โปรแกรมเสริมวิชาการตามความสนใจของนักเรียน โปรแกรมพัฒนาตนเอง ลักษณะนิสัย จริยศึกษา การมีระเบียบวินัย ความรับผิดชอบและความคิดสร้างสรรค์ ให้รางวัลนักเรียนที่ปรับปรุงตนเอง มีความประพฤติดี และเป็นผู้นำ โปรแกรมการปลดปล่อยศักยภาพของนักเรียนด้านกีฬา ดนตรี ศิลปะ ความสามารถพิเศษอื่นๆ โปรแกรมตามความสนใจปายวันศุกร์ โปรแกรมสร้างเสริมพหุปัญญา โปรแกรมอาสาสมัครและบริการชุมชน โปรแกรมทูตนักเรียนช่วยต้อนรับแขกและแนะนำโรงเรียน โปรแกรมให้ทุนของสมาคมครู-ผู้ปกครอง โปรแกรมการแสดงสร้างสรรค์บนเวที โปรแกรมพัฒนาบุคลากรด้านวิชาชีพ โปรแกรมการให้การศึกษาแก่ผู้ปกครอง โปรแกรมครูเก่าช่วยเหลือครูใหม่และแบ่งปันประสบการณ์กัน

ด้านกระบวนการ มีลักษณะเปิดเผย มีชีวิตชีวา สนับสนุนซึ่งกันและกัน และยอมรับนับถือกัน เช่น ดนตรียามเช้า เมื่อทุกคนมาถึงโรงเรียนจะได้ยินเสียงดนตรีที่มีชีวิตชีวาทั่วโรงเรียน การแสดงความเคารพ ความคิดผู้อื่น เช่น รับฟังความคิดของทุกคนในโรงเรียน รวมถึงแม่บ้านเมื่อจะคิดหาสัญลักษณ์ของโรงเรียน การสนับสนุนงานซึ่งกันและกัน เช่น เมื่อกลุ่มครูภาษาอังกฤษจัดงาน ครูกลุ่มอื่นจะเข้าไปช่วยด้วย วันกีฬาสำหรับทุกคนในโรงเรียน อาจารย์ใหญ่ ครู บุคลากร ฝ่ายต่างๆ นักเรียนและแม่บ้านร่วมกันแข่งขันกีฬาและสนุกสนานร่วมกัน การจัดสภาพแวดล้อมและกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย รวมถึงกิจกรรมพิเศษ การใช้คำพูดที่อาทรและเอาใจใส่ระหว่างกัน เช่น พูดหรือเขียนโน้ตแสดงความเห็นอกเห็นใจต่อผู้ที่มีภาระหนักในช่วงเวลาหนึ่ง และการประเมินผล ๓๖๐° ได้แก่ การประเมินผลงานซึ่งกันและกัน อาจารย์ใหญ่ประเมินครู ครูประเมินอาจารย์ใหญ่ ครูประเมินเพื่อนครูซึ่งกันและกัน หัวหน้าประเมินลูกน้อง ลูกน้องประเมินหัวหน้า

สรุป

การสร้างสรรคับรรยากาศเชิงบวกในโรงเรียนเป็นหัวใจของการพัฒนานักเรียน นักเรียนจะได้รับการเชิญชวนให้เรียน ได้รับการเชิญชวนให้รู้สึกว่ามีคุณค่า ทำให้นักเรียนรู้สึกอบอุ่นและรู้สึกว่าได้รับการยอมรับนับถือ และได้รับการสนับสนุน ส่งผลให้นักเรียนยอมรับว่าผู้อื่นมีคุณค่าและให้การยอมรับนับถือและสนับสนุนผู้อื่นด้วย องค์กรประกอบด้านบุคคล สถานที่ นโยบาย โปรแกรม และกระบวนการของโรงเรียน มีอิทธิพลต่อสภาพแวดล้อมที่เชิญชวนให้นักเรียนพัฒนาศักยภาพของตัวเองอย่างเต็มที่ และเชิญชวนให้เกิดการเรียนรู้ ในขณะที่เดียวกันการที่โรงเรียนสร้างบรรยากาศแบบเปิดเผย ไว้วางใจกัน ยอมรับนับถือกัน อาทรและเอาใจใส่กัน มองกันในแง่ดี และมีจุดหมายและเจตนาร่วมกัน จะทำให้บุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียนทำงานร่วมกันอย่างราบรื่น เอาชนะอุปสรรคร่วมกัน จัดการข้อโต้แย้งและความคิดที่แตกต่างกันได้โดยปราศจากความแตกแยกในการทำงานและสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในโรงเรียน

*ติดตามอ่านบทความ เรื่อง คุณครูแบบเชิญชวน ได้ในวารสารวิชาการฉบับต่อไป

บรรณานุกรม

- นิรมล ศตวุฒิ. ๒๕๕๙. การศึกษาแบบเชิญชวนคืออะไร. วารสารรามคำแหง. ปีที่ ๒๓ ฉบับที่ ๔ ตุลาคม-ธันวาคม ๒๕๕๙.
- _____. ประสบการณ์จากการศึกษาดูงานโรงเรียนแบบเชิญชวนที่ฮ่องกง. ระหว่างวันที่ ๒๗-๓๐ พฤศจิกายน ๒๕๕๙.
- Chan, Clio. 2005. **From Passion to Action**. Hong Kong : Creative Primary School.
- Purkey, William Watson and Novak, John M. 1996. **Inviting School Success : A Self-Concept Approach to Teaching and Learning, and Democratic Practice**. Belmont : Wadsworth Publish Company.
- Radd, Tommie R. 2007. **Teaching and Counseling for Today's World, Manual**. Omaha : Grow With Guidance.

มุมมอง...การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในวิชาหลัก

วรณัน ขุนศรี*

จากการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษา ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานรอบแรก (พ.ศ. ๒๕๔๔ - ๒๕๔๘) พบว่าสถานศึกษาในสังกัด สพฐ. จำนวน ๒๖,๕๘๔ แห่ง มีผลการประเมินไม่ผ่านมาตรฐาน จำนวน ๑๗,๔๓๓ แห่ง คิดเป็นร้อยละ ๖๕.๕๘ จำแนก เป็น **ผู้เรียนไม่ผ่านมาตรฐานด้านความสามารถ** ในการคิดอย่างเป็นระบบ ความรู้และทักษะที่จำเป็น ตามหลักสูตร ทักษะในการแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง รักการเรียนรู้ และพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่อง ทักษะในการทำงาน รักการทำงาน การทำงานร่วมกับผู้อื่น

และการมีเจตคติที่ดีต่ออาชีพสุจริต **ครูไม่ผ่านมาตรฐานด้านความสามารถ** ในการจัดการเรียนการสอนอย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ และ**ผู้บริหารไม่ผ่านมาตรฐานด้านการบริหารวิชาการ** โดยเฉพาะการมีหลักสูตรที่เหมาะสมกับผู้เรียนและท้องถิ่น สื่อการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การส่งเสริมการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ สำหรับวิชาที่ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ต่ำ ได้แก่ วิชาภาษาอังกฤษ ภาษาไทย วิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ และสังคมศึกษา ตามลำดับ นอกจากนี้

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

จากการประเมินผลการทดสอบระดับชาติ (O-NET) ของนักเรียน นักศึกษาที่เข้าสอบ ปีการศึกษา ๒๕๔๘ มีผู้เข้าสอบสามแสนกว่าคนในแต่ละวิชา เรียงลำดับวิชาที่สอบจากคะแนนเฉลี่ยมากที่สุดไปน้อยที่สุด ได้ดังนี้ ภาษาไทย (๔๘.๖๘) สังคมศึกษา (๔๒.๖๙) วิทยาศาสตร์ (๓๓.๙๔) ภาษาอังกฤษ (๓๐.๑๘) และคณิตศาสตร์ (๒๘.๗๔) ตามลำดับ และคะแนนสอบ O-NET นักเรียนได้คะแนนแตกต่างกันมากทั้ง ๕ วิชา เช่น ภาษาไทยผู้ได้คะแนนสูงสุดคือ ๙๙ คะแนน ในขณะที่ผู้ได้คะแนนต่ำสุดคือ ๑ คะแนน สำหรับค่าคะแนนเฉลี่ยปีการศึกษา ๒๕๔๙ ไม่ต่างจากปีก่อนมากนัก กล่าวคือ ภาษาไทยมีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด ๕๐.๓๓ ผู้ได้คะแนนสูงสุดคือ ๘๐ คะแนน ผู้ที่ได้คะแนนต่ำสุดคือ ๒๐ คะแนน ถือได้ว่าดีกว่าปีก่อน ส่วนวิชาอื่นๆ คะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าครึ่งทั้งนั้นไม่ว่าจะเป็น สังคมศึกษา ๓๗.๙๔ วิทยาศาสตร์ ๓๔.๘๘ ภาษาอังกฤษ ๓๒.๓๗ และคณิตศาสตร์ ๒๙.๕๖ นอกจากนี้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ระดับประเทศ ปีการศึกษา ๒๕๔๗ ประเมินโดยสำนักทดสอบทางการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน กระทรวงศึกษาธิการ พบว่า ในชั้นประถมศึกษาปีที่ ๖ รายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปรับปรุงเรียนจากน้อยไปมากได้ดังนี้ วิทยาศาสตร์ (๒๗.๐๔) ภาษาไทย (๓๔.๔๐) คณิตศาสตร์ (๓๔.๘๕) และภาษาอังกฤษ (๔๔.๔๖) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๓ รายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปรับปรุงเรียนจากน้อยไปหามากได้ดังนี้ สังคมศึกษา (๒๘.๑๙) ภาษาไทย (๒๙.๓๓) คณิตศาสตร์ (๓๔.๖๔) ภาษาอังกฤษ (๔๕.๑๖) และ วิทยาศาสตร์ (๔๖.๗๓) ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๖ รายวิชาที่มีคะแนนเฉลี่ยอยู่ในระดับปรับปรุงเรียนจากน้อยไปหามากได้ดังนี้ วิทยาศาสตร์กายภาพชีวภาพ (๑๓.๖๑) ภาษาไทย (๑๘.๐๕) ฟิสิกส์ (๓๕.๑๓) คณิตศาสตร์ (๓๖.๔๔) สังคมศึกษา (๔๑.๗๗) ชีววิทยา (๔๒.๔๔) เคมี (๕๑.๘๔) และภาษาอังกฤษ (๕๘.๓๕)

จากข้อมูลข้างต้น จะเห็นได้ว่าผลสัมฤทธิ์ทาง

การเรียนของนักเรียนทั้งวิชาภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ ภาษาอังกฤษ และสังคมศึกษา ยังอยู่ในระดับไม่น่าพอใจ อาจเป็นเพราะในการจัดการเรียนการสอนที่ผ่านมาครูผู้สอนส่วนใหญ่จะให้ความสำคัญกับการถ่ายทอดเนื้อหาความรู้แต่เพียงอย่างเดียว ในขณะที่เนื้อหาความรู้มีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา และจะมีมากขึ้นเรื่อยๆ และผู้เรียนคงไม่สามารถเรียนรู้จากครูผู้สอนได้หมด แต่ผู้เรียนยังไม่ได้รับการพัฒนาให้รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง ไม่สามารถเลือกสรรในสิ่งที่ตนเองสนใจและเป็นประโยชน์ต่อตนเอง จึงยังไม่สามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ ตามความเหมาะสมได้ จึงทำให้ส่งผลกระทบต่อคุณภาพของผู้เรียน

การพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน ในทศวรรษของผู้เขียนมีความเห็นว่า ปัจจัยสำคัญพื้นฐานที่ส่งผลต่อคุณภาพการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

๑. ตัวครู ความสัมพันธ์ที่ระหว่างครูผู้สอน และผู้เรียน การจัดบรรยากาศในการเรียนรู้ที่ดี ขวัญ และกำลังใจในการทำงานของครูผู้สอนก็เป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ครูมีแรงจูงใจในการจัดการเรียนการสอน ครูมีวุฒิไม่ตรงกับวิชาที่สอน ทำให้ครูไม่มีความมั่นใจในการจัดการเรียนการสอน ตลอดจนการที่ครูมีภาระงานอื่นๆ ที่นอกเหนือจากการสอนมากเกินไปทำให้ครูมีเวลาเตรียมการสอนน้อย

๒. สถานศึกษา จัดปัจจัยสนับสนุนการจัดการเรียนการสอน อาทิ อุปกรณ์การเรียนการสอน หนังสือ มีแหล่งค้นคว้า มีห้องสมุด บรรจุครุมีวุฒิตรงตามวิชาที่สอน สภาพแวดล้อมในสถานศึกษาร่มรื่น สะอาด มีความเป็นระเบียบ ปลอดภัย ก็เป็นสิ่งที่จะช่วยให้อบรมบรรยากาศในการจัดการเรียนการสอนดีขึ้น

๓. ผู้บริหาร ผู้บริหารมีความพร้อมในการส่งเสริมการจัดการเรียนการสอนของครูผู้สอน ให้ขวัญและกำลังใจในการทำงานของครู มีการวางแผน สอดส่องดูแล เป็นที่ปรึกษาให้คำแนะนำ ส่งเสริมความสามารถของผู้เรียนในทุกๆ ด้าน มีวิสัยทัศน์ใน

การทำงาน มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี ให้ความร่วมมือกับผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายในการดำเนินกิจกรรม จัดสรรงบประมาณ จัดหาสื่ออุปกรณ์การจัดการเรียนการสอนให้ครูอย่างเพียงพอ

๔. พ่อ แม่ ผู้ปกครอง ควรให้ความร่วมมือกับสถานศึกษา และครูผู้สอนในการดูแลบุตรหลานของตนเอง และช่วยพัฒนาให้เด็กได้เรียนรู้อย่างเต็มตามศักยภาพ

๕. ผู้เรียน ควรได้รับการพัฒนาให้ตรงกับความสามารถ และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ถึงแม้ครูจะเตรียมการสอนดีแค่ไหน สื่อการเรียนการสอนดีเพียงใด ถ้าการจัดการเรียนการสอนไม่ตอบสนองความต้องการ ความถนัดของผู้เรียน เด็กจะขาดความสนใจที่จะเรียนรู้ สิ่งเหล่านี้ย่อมส่งผลกระทบต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

แนวทางการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอน

จากผลงานวิจัยองค์ประกอบที่จะทำให้สัมฤทธิ์ผลทางการเรียนสูงขึ้น พบว่าผู้สอนเป็นองค์ประกอบที่สำคัญ เพราะผู้สอนสามารถนำเทคนิควิธีการสอน การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนแบบต่างๆ ไปใช้กับผู้เรียนทำให้ผู้เรียนเกิดความเชื่อมั่นในตนเอง และมีเจตคติที่ดีต่อวิชาที่เรียน ดังนั้นผู้สอนจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ ต้องทำให้ผู้เรียนไว้วางใจในตัวผู้สอน เมื่อผู้เรียนไว้วางใจก็จะกล้าถามในสิ่งที่ตัวเองไม่รู้ ไม่เข้าใจ และถ้ายังทำให้ผู้เรียนรักและศรัทธาในตัวผู้สอนแล้ว ก็ยังทำให้ผู้เรียนเรียนรู้ได้ดีขึ้น ในที่นี้จะ

ขอเสนอแนะแนวทางกว้างๆ ในการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนที่ผู้สอนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมในแต่ละวิชา ได้ดังนี้

๑. ควรมีความรู้ความเข้าใจในเนื้อหาที่ตนเองสอนเป็นอย่างดี

๒. เป็นผู้ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ศึกษาหาความรู้เพื่อพัฒนาตนเองให้ทันสมัยทันเหตุการณ์อยู่เสมอ

๓. ยอมรับในศักยภาพผู้เรียนว่าสามารถเรียนรู้ได้

๔. ส่งเสริมให้ผู้เรียนยอมรับนับถือ ภาคภูมิใจในความสามารถของตน และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสถานการณ์ได้

๕. ส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบความสามารถของตนเองและมีโอกาสได้แสดงความสามารถอย่างเต็มที่

๖. จัดกิจกรรมเรียนรู้ที่หลากหลาย มีความหมายและมีประโยชน์เหมาะกับวุฒิภาวะ และความสามารถของผู้เรียน เพื่อจูงใจให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้อย่างมีประสิทธิภาพ ตามศักยภาพและมีความสุข

๗. เปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้ประเมินตนเอง เพื่อปรับปรุงและพัฒนาความรู้ความสามารถของตนเอง

๘. ควรฝึกให้ผู้เรียนทำงานเป็นกลุ่ม เพื่อให้เกิดความรู้ ความคิด และความสามารถเฉพาะของตน มีการช่วยเหลือซึ่งกันและกัน สรรค์สร้างงานให้เกิดประโยชน์ เป็นการฝึกให้มนุษยสัมพันธ์ ฝึกภาวะผู้นำ ฝึกความรับผิดชอบ การแก้ปัญหาร่วมกัน การยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน การให้เกียรติผู้อื่น ความสามัคคี ความมีระเบียบวินัย การมีมารยาทในสังคม เป็นต้น

๙. จัดการเรียนการสอนที่เน้นการปฏิบัติ ให้ผู้เรียนได้พัฒนาการคิดตัดสินใจ มีวินัยในตนเอง เน้นการจัดกิจกรรมที่เป็นจริงในโอกาสที่เป็นไปได้ เพื่อให้ผู้เรียนนำความรู้ความสามารถไปใช้ได้จริง

๑๐. จัดการเรียนการสอนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติ ให้ทำได้ คิดเป็น ทำเป็น รักการอ่าน เกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง และใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของการเรียนรู้

๑๑. ส่งเสริมให้มีสื่อการเรียนรู้ และแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายให้ผู้เรียนได้มีโอกาสศึกษาค้นคว้าหาความรู้

อย่างไรก็ตามการจะพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนในวิชาหลัก ซึ่งได้แก่ ภาษาไทย คณิตศาสตร์ วิทยาศาสตร์ สังคมศึกษา และภาษาอังกฤษ ควรให้ผู้เรียนอ่านออกเขียนได้เป็นอันดับแรก เพราะการอ่านออกเขียนได้จะส่งผลต่อคุณภาพของผู้เรียนในอนาคต หากปล่อยทิ้งไว้โดยไม่มีการแก้ไขในแนวทางที่ถูกต้องก็จะไม่สามารถพัฒนาคุณภาพได้อย่างยั่งยืน ปัจจุบันผู้เรียนจะคอยรับการถ่ายทอดความรู้จากผู้สอนเพียงอย่างเดียวคงไม่ได้ เนื่องจากโลกยุคปัจจุบันความรู้มีมากมาย และสามารถแสวงหาได้หลากหลายช่องทาง ดังนั้น ผู้เรียนต้องรู้จักแสวงหาความรู้ มีประสบการณ์มากพอที่จะเลือกกลยุทธ์และวิธีการเรียนที่เหมาะสมกับตนเอง รู้จักใช้ความรู้และทักษะที่มีอยู่ไปทำให้เกิดการเรียนรู้ มีการเชื่อมโยงกัน

ระหว่างสิ่งที่รู้มาแล้วกับสิ่งที่รู้ใหม่ การที่จะให้ผู้เรียนมีการเรียนรู้ที่มีคุณภาพต้องอาศัยทั้งเวลาและความพยายาม ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนของครูจึงต้องพยายามสร้างความสนใจและแรงจูงใจที่จะเรียนรู้ให้เกิดขึ้นกับผู้เรียน มีวิธีการสอนที่เสริมสร้างเจตคติและแรงจูงใจให้อยากเรียน

นอกจากนี้หลังการสอนทุกครั้งควรมีการบันทึกผลหลังการจัดการเรียนการสอน โดยการสังเกตผู้เรียน ควรเขียนตามความเป็นจริงว่ามีปัญหาอะไรเกิดขึ้นในขณะทำการสอน มีนักเรียนที่ไม่เข้าใจในเรื่องใด และครูแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร ไม่ควรจำกัดให้ผู้เรียน เรียนรู้ตามที่ครูผู้สอนต้องการบอก และต้องการให้รู้เพียงอย่างเดียว การจัดการเรียนรู้ต้องหลากหลาย สนองความสนใจและสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน ควรทำให้การเรียนการสอนมีชีวิตชีวา จึงจะเกิดการพัฒนาทางสติปัญญา และผู้เรียนจะเรียนรู้อย่างมีความสุข

บรรณานุกรม

- รับรองมาตรฐานและประเมินคุณภาพการศึกษา, สำนักงาน. **สรุปผลการสังเคราะห์ผลการประเมินคุณภาพภายนอกสถานศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน (รอบแรก พ.ศ. ๒๕๕๔-๒๕๕๕).** (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๕๕.
- วิชาการ, กรม. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาไทย.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๕.
- วิชาการ, กรม. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้คณิตศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๕.
- วิชาการ, กรม. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้วิทยาศาสตร์.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๕.
- วิชาการ, กรม. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา วัฒนธรรม.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๕.
- วิชาการ, กรม. **คู่มือการจัดการเรียนรู้กลุ่มสาระการเรียนรู้ภาษาต่างประเทศ.** กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์องค์การรับส่งสินค้าและพัสดุภัณฑ์ (ร.ส.พ.), ๒๕๕๕.
- วิชาการและมาตรฐานการศึกษา, สำนัก. **สรุปสภาพการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ เอกสารประกอบการประชุมการพัฒนาคุณภาพการจัดการเรียนการสอนคณิตศาสตร์ วันพุธที่ ๑๑ ตุลาคม ๒๕๕๕.** (เอกสารอัดสำเนา), ๒๕๕๕.

รอบรู้ การวัดและประเมินผล

เลือกวิธีประเมินอย่างไรจึงจะเหมาะสมที่สุด

ก้องกาญจน์ สิริสุนทร*

วิธี ประเมินผลการเรียนรู้มีความหลากหลาย ผู้สอนควรทำอย่างไรจึงจะเลือกวิธีประเมินได้อย่างเหมาะสมที่สุด คำถาม ๑๐ ข้อต่อไปนี้จะช่วยให้ผู้สอนเกิดแนวคิดในการเลือกวิธีประเมินที่เหมาะสมกับความต้องการมากที่สุด คำถามเหล่านี้ปรับมาจากบางส่วนของหนังสือ ๕๐๐ Tips on Assessment โดย Sally Brown, Phil Race และ Brenda Smith ๑๙๙๖ ดังนี้

๑. ถ้าท่านต้องการเครื่องมือประเมินประเภท การเขียนตอบ ท่านจะเลือกใช้อะไร

ให้พิจารณาใช้ประโยชน์ที่ดีที่สุดจากความเรียง, รายงาน, การบรรณาธิการกิจ, การสรุปย่อ, วิทยานิพนธ์, การเขียนบรรยาย, การเขียนอัตชีวประวัติ, การศึกษารายกรณี, การเขียนบทความลงวารสาร, การนำเสนอและการสอบ

๒. วิธีการประเมินควรจำกัดเวลาหรือไม่

* นักวิชาการสอบ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

การทดสอบและกิจกรรมในห้องเรียนควรเหมาะสมกับโอกาส การสอบที่จำกัดหรือกำหนดเวลาทำให้นักเรียนเกิดความเครียดความกดดัน แต่ยุติธรรมในเรื่องป้องกันการโกง

๓. วิธีที่เลือกใช้นั้นจำเป็นหรือไม่ที่จะต้องมีกิจกรรมที่เป็นความร่วมมือกันหรือกิจกรรมกลุ่มอยู่

ถ้าจำเป็น ท่านควรจะต้องเลือกประเมินนักเรียนเป็นกลุ่ม อาจจะเป็นโครงการกลุ่ม, การจัดป้ายนิเทศ หรือการนำเสนอ

๔. จำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่มองเห็นได้หรือไม่

ถ้าจำเป็นต้องมีส่วนประกอบที่มองเห็นได้ ก็จะต้องเลือกแฟ้มสะสมงาน, การจัดป้ายนิเทศ, ส่วนของการวิจารณ์หรือนิทรรศการ

๕. การที่นักเรียนใช้เทคโนโลยีจัดการเกี่ยวกับข้อมูลเป็นเรื่องสำคัญหรือไม่

ถ้าเป็นเรื่องสำคัญ การประเมินอิงคอมพิวเตอร์จะเหมาะสมที่สุด หรืออาจให้นักเรียนตอบคำถามแบบเลือกตอบ หรือเขียนโปรแกรมด้วยตนเอง หรือเตรียมฐานข้อมูลหรือเขียนบรรยายการจัดการข้อมูลจำนวนมากสำหรับตำราชั้นสูง หรือวัสดุที่ใช้ในระบบซีดีรอม หรืออินเทอร์เน็ต

๖. ท่านต้องการประเมินนวัตกรรมหรือความคิดสร้างสรรค์หรือไม่

วิธีประเมินบางวิธีนี้นักเรียนสามารถแสดงนวัตกรรมหรือความคิดสร้างสรรค์ออกมาได้ เช่น การปฏิบัติงาน, นิทรรศการ, การจัดป้ายนิเทศ, การนำเสนอ, การทำโครงการ, การสัมมนาที่นักเรียนเป็นผู้จัด, สถานการณ์จำลองและเกมต่างๆ

๗. ท่านต้องการกระตุ้นหรือสนับสนุนนักเรียนให้พัฒนาทักษะการพูดหรือไม่

ถ้าต้องการ ท่านต้องเลือกประเมินโดยการสัมภาษณ์, การนำเสนอ, เทปบันทึกภาพหรือเสียงที่นักเรียนเป็นผู้ทำ, ประเมินการอภิปรายหรือสัมมนา, สัมภาษณ์หรือสถานการณ์จำลอง

๘. ท่านต้องการประเมินช่องทางที่นักเรียนมีปฏิสัมพันธ์กันหรือไม่

ถ้าต้องการท่านต้องการประเมินการเจรจา, การประชุม, การโต้เถียง, การแสดงบทบาทสมมติ, การสัมภาษณ์, การเลือกรายชื่อจากบัญชี และการศึกษารายกรณี

๙. การประเมินการเรียนรู้ที่ท่านออกสถานที่จำเป็นหรือไม่

ตัวอย่างเช่น ต้องการประเมินการเรียนรู้ในสถานที่ทำงาน (สถานประกอบการ), ในสิ่งแวดล้อมทางวิชาชีพ หรือรายวิชาภาคสนาม ท่านอาจเลือกประเมินบันทึกเหตุการณ์, บันทึกการอ่าน, การศึกษาภาคสนาม, การศึกษารายกรณี หรือแฟ้มสะสมงาน

๑๐. เป้าหมายการประเมินของท่านคือการพิสูจน์ว่านักเรียนสามารถทำอะไรได้ใช้หรือไม่

ถ้าใช่ ท่านควรใช้แบบทดสอบวินิจฉัยที่เป็นแบบกระต่าย - ดินสอ หรือการทดสอบที่ใช้เทคโนโลยี (technology-based), เส้นภาพ (profiles), บันทึกผลสัมฤทธิ์ต่างๆ, แฟ้มสะสมงาน และการสัมภาษณ์ตอนเริ่มโครงการ

เมื่อพิจารณาคำถามทั้ง ๑๐ ข้อแล้ว ผู้สอนควรพิจารณาข้อดีและข้อจำกัดของการประเมินชนิดต่างๆ ด้วย เพื่อใช้ประกอบการตัดสินใจเลือกวิธีการประเมิน ดังตารางแสดงข้อดีและข้อจำกัดของวิธีการประเมินชนิดต่างๆ ต่อไปนี้

วิธีการประเมินชนิดต่างๆ

ชนิดของการประเมิน	ข้อดี	ข้อจำกัด
แบบฝึกหัดต่างๆ ไป การ เลียนแบบ คอมพิวเตอร์, แบบ ฝึกหัด, งานในห้องปฏิบัติการ, ข้อความสะท้อนการเรียนรู้, การทดสอบตนเอง	● ทำให้นักเรียนจดจ่ออยู่กับงาน ● กระตุ้นนักเรียนตั้งแต่เริ่มงานมากกว่าการกระตุ้นภายหลัง ● มีลักษณะเป็นการประเมินย่อย (formative) เนื่องจากเปิดโอกาสให้มีการปรับตัว ทั้งนักเรียนและครู ● ส่งเสริมการนำมโนทัศน์ (concept) ที่เรียนรู้แล้วไปประยุกต์ใช้, แพล และอธิบายขยายความ	● ครูต้องใช้เวลามาก ● แบบฝึกหัดที่ยากจะไม่ใช่ในการประเมินย่อย
การสอบปลายภาค	● รับประกันได้ว่านักเรียนมีความรู้, ทักษะและการจัดการที่เหมาะสม	● เป็นการประเมินสรุป (summative) เท่านั้น ● เป็นการวัดความมีสติ ความมั่นใจ เช่น ความสามารถในการระลึก (recall) ข้อมูลภายใต้ความเครียด (ของการสอบ) ● เป็นการซ้ำซ้ำเดิมมากกว่าการนำข้อมูลไปจัดรูปใหม่
ความเรียงและการกำหนดงานให้ทำ	● เป็นโอกาสในการพัฒนาข้อถกเถียงที่ขยายวงกว้างขึ้น ● เป็นการเรียนรู้ที่เจาะลึกมากกว่าการเรียนรู้แบบกว้างๆ ● เป็นโอกาสในการพัฒนาความสามารถในการอธิบาย, แพล, นำไปใช้, วิวิจารณ์ และประเมิน ● เป็นโอกาสในการกำหนดคำถาม และตรวจสอบการกระทำหรือการดำเนินการ ● เป็นโอกาสในการสำรวจขอบเขตของสิ่งที่รู้แล้ว	● การประเมินใช้เวลามาก ● มีความเป็นอัตนัยสูง ● มักเกิดขึ้นตอนท้ายหรือตอนปลาย ทำให้นักเรียนไม่มีโอกาสใช้ผลสะท้อนกลับจากการประเมิน ● เป็นการประเมินทางเดียว และไม่เปิดโอกาสให้นักเรียนบันทึกผลสะท้อนกลับและนำไปใช้ประโยชน์

ชนิดของการประเมิน	ข้อดี	ข้อจำกัด
รายงานภาคสนาม	● เป็นการประเมินสภาพจริง ● พัฒนาทักษะการสังเกตและการจดบันทึก ● ต้องการทักษะการจัดระบบ	● การจัดการมีค่าใช้จ่ายสูง ● ทำตารางเวลายาก ● ต้องคำนึงถึงประเด็นเกี่ยวกับศีลธรรมจรรยาและความปลอดภัย
การพิจารณาบทความ	● ต้องการการแปลความและการประเมิน ● เป็นโอกาสที่จะเข้าใจการดำเนินการของผู้เชี่ยวชาญ	● นักเรียนต้องเรียนรู้วิธีการที่จะพิจารณาบทความ ● หาบทความที่เหมาะสมได้ยาก
การทำงานกลุ่ม	● เป็นการสื่อสารความคิดต่างๆ ● สนับสนุนความเป็นอิสระ ● เป็นการทำงานร่วมกับผู้อื่นและการร่วมมือกันทำงาน ● เป็นโอกาสในการพัฒนาทักษะตามสภาพจริง	● ประเมินสิ่งที่แต่ละคนป้อนเข้าไปได้ยาก ● นักเรียนใช้เวลาในการจัดระบบมาก ● นักเรียนไม่ทราบว่าทำงานในกลุ่มให้ประสบผลสำเร็จได้อย่างไร
แฟ้มสะสมงาน การรวบรวมงานที่นักเรียนทำ โดยคัดเลือกอย่างระมัดระวังและพิถีพิถันแล้วว่าเหมาะสมถูกต้อง	● ใช้แสดงความก้าวหน้าไปสู่ผลสัมฤทธิ์ของหัวข้อหรือวัตถุประสงค์รายวิชา ● แสดงความเข้าใจความซับซ้อนของบทบาทหน้าที่อย่างมืออาชีพ ● สังเคราะห์ประเด็นหรือเรื่องราวหัวข้อต่างๆ ที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้ว ● วัดความสามารถในการใช้ความเข้าใจใหม่ๆ ในแนวทางที่แตกต่างหลากหลายในภาวะแวดล้อมการทำงานที่คาดเดาไม่ได้ ● เป็นการประเมินที่เที่ยงตรงและเป็นสภาพจริง เนื่องจากรวมเอางานที่อยู่ในโลกที่แท้จริงไว้	● ได้ประโยชน์น้อย ● ความคงเส้นคงวาระหว่างนักเรียนต่ำ ● เสียเวลามากทั้งครูและนักเรียน

ชนิดของการประเมิน	ข้อดี	ข้อจำกัด
	● เน้นการคิดระดับสูง ● นักเรียนต้องมีความรับผิดชอบสูง ● ดังนั้นจึงสนับสนุนข้อตกลงเกี่ยวกับความตั้งใจในการเรียนรู้	
การปฏิบัติงานและการนำเสนอ	● มีทางเลือกเกี่ยวกับวิธีการประเมิน ● เป็นสภาพจริง ● เป็นการพัฒนาทักษะ	● จับประเด็นที่จะสะท้อนการประเมินได้ยาก
โครงการ	● เป็นสภาพจริง เป็นงานที่พบในชีวิตจริง ● ยึดจับความสนใจของนักเรียนได้	● ใช้เวลามากในการจัดการ
การศึกษาโดยอิสระ	● ส่งเสริมข้อตกลงด้วยวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ● ยึดความสนใจของนักเรียนได้	● ความคงเส้นคงวาต่ำ
ข้อตกลงการเรียนรู้	● เน้นที่ความต้องการที่จะเรียนรู้ของแต่ละบุคคล	● ความคงเส้นคงวาต่ำ

จากข้อความข้างต้น คงทำให้ผู้สอนมองเห็นแนวทางการเลือกวิธีประเมินที่เหมาะสมกับวัตถุประสงค์การประเมินได้ และเกิดความมั่นใจที่จะเลือกใช้วิธีอื่นๆ

อย่างไรก็ตาม ผู้สอนอาจจะต้องดัดแปลงวิธีการเหล่านี้บ้างเพื่อให้เหมาะสมกับสภาวะของตนเอง, ผู้เรียน ตลอดจนสภาพแวดล้อมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องด้วย

เก็บความจาก [www.flinders.edu.au/teach/\[4\]/assess/types of assessment methods2.doc](http://www.flinders.edu.au/teach/[4]/assess/types of assessment methods2.doc)

บทน่าย ประกัน คุณภาพ

กระบวนการคิดกับการประกันคุณภาพการศึกษา

จรัญ คำยัง*

เมื่อกล่าวถึง การประกันคุณภาพการศึกษา เราจะคุ้นเคยกับการพัฒนาคุณภาพของสถานศึกษา หรืออีกนัยหนึ่งคือ การประกันคุณภาพภายใน ในบทความนี้เราจะมองอีกหนึ่งของกระบวนการคิดที่มีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพการศึกษา ในมิติต่างๆ แต่อย่างไรก็ดีจะให้ความเข้าใจก่อนว่า กระบวนการคิดมีลักษณะหรือรูปแบบ และสัมพันธ์กันในแต่ละทักษะของการคิดอย่างไร

การคิดวิเคราะห์

เหตุที่เอากการคิดวิเคราะห์มากล่าวไว้เป็นเบื้องต้น

เพราะการคิดวิเคราะห์เป็นพื้นฐานของการคิดลักษณะอื่นๆ ซึ่งจะทำให้ความชัดเจนในการคิดวิเคราะห์ในเชิงสังเคราะห์จากแนวคิดของนักวิชาการที่มีความเห็นของแต่ละประเด็นที่สอดคล้องกัน

แนวคิดของศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช (พ.ศ. ๒๕๕๒) การคิดวิเคราะห์ประเด็นหนึ่งคือการแสวงหาข้อเท็จจริง (facts) ซึ่งสอดคล้องกับนักการศึกษาอเมริกัน (ค.ศ. ๑๙๙๐) ซึ่งมองว่าเป็นการตรวจสอบข้อมูล (examining) โดยการระบุหรือจำแนกแยกแยะข้อมูลในสถานการณ์หรือเหตุการณ์ (events)

* นักวิชาการสอบ สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

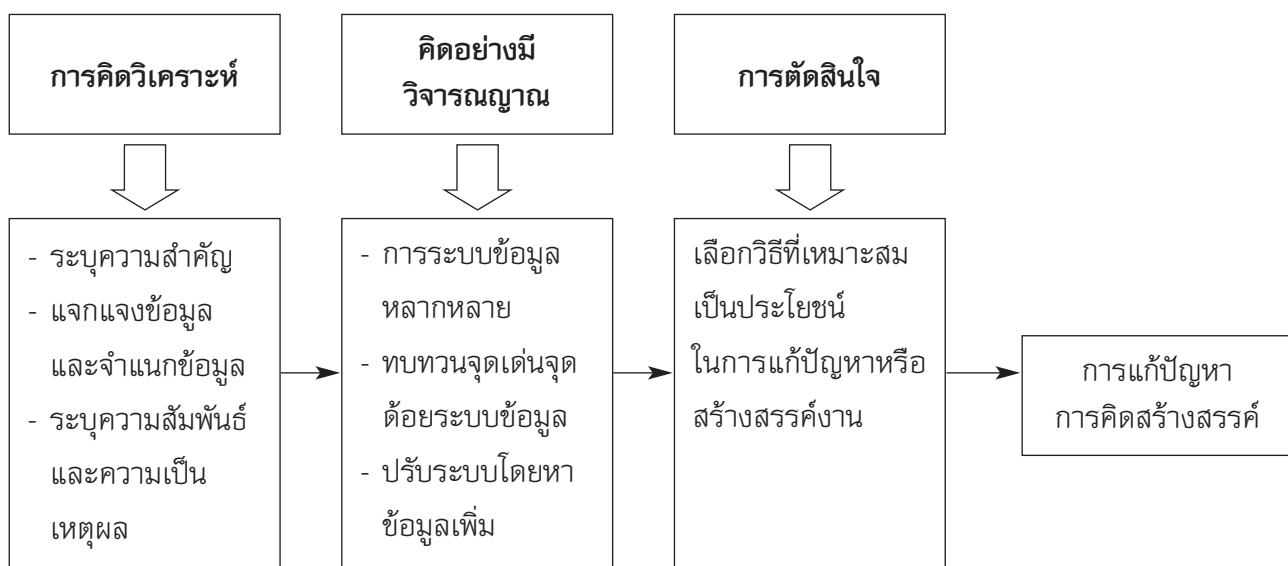
ที่เป็นแหล่งคิดวิเคราะห์ ทั้งที่เป็นข้อเท็จจริงที่เป็นตัวตน (subjects) เช่น ในสถานการณ์กล่าวถึง บุคคล ๓ คน ต้นไม้ บ้าน ลำธาร สุนัข ๒ ตัว เป็นต้น และเป็นบรรยากาศ หรือสภาพแวดล้อม (contexts) เช่น ในเหตุการณ์เป็นฤดูฝน อากาศหนาวเย็น มีลำธารที่มีน้ำไหลผ่านตลอดเวลา เป็นต้น ตลอดจนข้อมูลที่เป็น การแสดงความรู้สึกหรือความคิดเห็นในสถานการณ์ เช่น แสดงถึงความสงบสุขของสรรพสิ่งมีสภาพเหมือนกับชนบททั่วไป เป็นต้น เมื่อผู้เรียนสามารถ แยกแยะข้อมูลได้ ขณะเดียวกันก็สามารถนำข้อมูลมา จำแนกแยกแยะจัดกลุ่มตามความคิดของผู้เรียนได้ เช่น จำแนกข้อมูล สิ่งมีชีวิตกับไม่มีชีวิต หรือข้อมูล ที่เป็นข้อเท็จจริงกับความคิดเห็นหรือจุดเด่นและ จุดด้อยในสถานการณ์ เป็นต้น เป็นการจัดข้อมูลให้ เป็นระบบเพื่อนำไปใช้ในการคิดระดับสูงต่อไป

แนวคิดอีกประเด็นหนึ่งในการคิดวิเคราะห์ ของศาสตราจารย์ ดร. ชัยอนันต์ สมุทวณิช คือ การ ค้นหาตรรกของข้อมูล (logic) และการให้เหตุผล (reasoning) ซึ่งสอดคล้องกับศาสตราจารย์ ดร.ชวาล แพร์ตกุล (พ.ศ. ๒๕๒๕) ซึ่งก็โยงไปสอดคล้องกับ แนวคิดจากสมาคมนิเทศและพัฒนาหลักสูตร (SACD) ที่กล่าวว่า การคิดวิเคราะห์ คือ ทักษะการระบุนความ สัมพันธ์ขององค์ประกอบ เช่น ในสถานการณ์ระบุว่า ฝนตกทำให้ริมฝั่งลำธารล้น เจ้าสุนัขตัวหนึ่งหิวน้ำ

จึงไปดื่มน้ำที่ริมธาร ริมฝั่งล้นเป็นเหตุให้สุนัขตกลงไป ในลำธาร เป็นต้น การระบุนความสัมพันธ์หรือความ เป็นเหตุเป็นผลได้ ทำให้ผู้เรียนสามารถสรุปเรื่องราว เพื่อการตัดสินใจในการแก้ปัญหาได้

ศาสตราจารย์ ดร.ชวาล แพร์ตกุล ได้กล่าว ถึงการคิดวิเคราะห์อีกนัยหนึ่ง คือ การวิเคราะห์ ความสำคัญ เป็นการระบุนความสำคัญ หัวใจหรือ วัตถุประสงค์หลักของสถานการณ์ ซึ่งสอดคล้องกับ แนวคิดของสมาคมนิเทศและพัฒนาหลักสูตรที่กล่าวถึง การคิดวิเคราะห์ เป็นการจับใจความสำคัญของเรื่อง โดยระบุจุดเน้นจุดสำคัญเขียนประโยคที่แสดงความ สำคัญของเรื่อง ตั้งชื่อเรื่อง กล่าวถึงใจความสำคัญ ของเรื่อง ฯลฯ

สรุป การคิดวิเคราะห์จากบทสังเคราะห์เบื้องต้น คือ การระบุนความสำคัญหรือ ใจความสำคัญของเรื่อง การแยกแยะและจำแนกข้อมูลและบอกความสัมพันธ์ บอกเหตุผลของข้อมูลในสถานการณ์ได้ และการคิด วิเคราะห์เป็นการจัดการกับข้อมูลในสถานการณ์ แล้ว นำไปสู่การคิดระดับสูง เช่น การคิดอย่างมีวิจารณญาณ (critical thinking) การคิดเพื่อตัดสินใจ (decision making) การคิดแก้ปัญหา (problem solving) และการคิดสร้างสรรค์ (creative thinking) ซึ่งได้มาจาก พื้นฐานการคิดสังเคราะห์ (synthesis) ซึ่งสามารถ สรุปเป็นความสัมพันธ์ที่ต่อเนื่องกันได้ ดังนี้

การฝึกฝน

กระบวนการคิดต้องใช้เวลาในการฝึกฝนผู้เรียนให้เกิดทักษะ แต่มีความจำเป็นต้องฝึกทักษะการคิดวิเคราะห์ก่อนแล้วค่อยพัฒนาการคิดระดับที่สูงขึ้น ศาสตราจารย์นายแพทย์ประเวศ วะสี แนะนำการฝึกทางปัญญาเป็นพื้นฐานให้คิดวิเคราะห์ เช่น ให้สังเกตและจดบันทึก ฟังและจดบันทึก การตั้งคำถาม การตอบคำถาม และมีข้อเสนอแนะอื่นๆ เช่น การให้คำถามทำไม การฝึกทำผังมโนทัศน์ (mind mapping) เป็นต้น

กระบวนการคิดมีความเชื่อมโยงกับการประกันคุณภาพการศึกษา

เมื่อมีการฝึกทักษะต่างๆ จนผู้เรียนเกิดกระบวนการคิดจนสามารถนำไปใช้ในการจัดการเรียนรู้ทั้งในสถานศึกษาและชีวิตประจำวันได้ท้ายที่สุดก็สามารถประเมินภาพรวมของผู้เรียนในสถานศึกษาได้ดังต่อไปนี้

๑. กระบวนการคิดเกี่ยวข้องโดยตรงกับการประเมินมาตรฐานที่ ๔ คือ ผู้เรียนมีความสามารถในการคิดวิเคราะห์ คิดสังเคราะห์ มีวิจารณญาณ มีความคิดสร้างสรรค์ คิดไตร่ตรอง และมีวิสัยทัศน์ กระบวนการคิดที่เกี่ยวข้องกับมาตรฐานนี้ มีดังนี้

๑.๑ คิดวิเคราะห์ มีแนวทางที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น เป็นการแจกแจงและจัดระบบข้อมูล

๑.๒ คิดไตร่ตรองหรือมีวิจารณญาณ เป็นกระบวนการคิดทบทวนหาแนวทางอย่างหลากหลายระบุดูเด่นจุดด้อย เพื่อใช้ในการตัดสินใจ

๑.๓ คิดสังเคราะห์ เป็นการสร้างสิ่งใหม่ๆ

จากข้อมูลที่มีอยู่แล้วจนนำไปสู่การสร้างสิ่งแปลกใหม่สู่การคิดสร้างสรรค์

ส่วนเรื่องของการ**มีวิสัยทัศน์** เป็นสิ่งที่เกิดจากผลแห่งกระบวนการคิดหลายด้าน

๒. กระบวนการคิดเกี่ยวข้องโดยตรงกับคุณภาพของผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลกระทบบรรบยอระดับชาติ ในมาตรฐานที่ ๕ ซึ่งผู้เรียนจำเป็นต้องใช้กระบวนการคิดเพื่อพัฒนา ทั้งผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและผลการสอบรรบยอระดับชาติ

๓. กระบวนการคิดเกี่ยวข้องกับมาตรฐานที่ ๑ คือ คุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ กล่าวคือใช้กระบวนการคิดในการตัดสินใจ ประเมินความดีความงามในการดำเนินชีวิต วิเคราะห์จุดดี จุดเสียในการดำรงชีวิตในสังคม รู้จักความกตัญญูกตเวที มีเมตตากรุณา เอื้อเฟื้อ เพื่อต่อมนุษย เสียสละตลอดจนประหยัด รู้จักใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

๔. กระบวนการคิดเกี่ยวข้องกับจิตสำนึกในการอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อม ในมาตรฐานที่ ๒ ซึ่งผู้เรียนคิดวิเคราะห์ถึงเหตุผลของสภาพแวดล้อมที่มีผลต่อตนเองและส่วนรวม ตัดสินใจในการหาวิธีการที่เหมาะสมแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม และผดุงวิธีที่ดีในการรักษาสภาพแวดล้อม

๕. กระบวนการคิดเกี่ยวข้องกับกระบวนการทำงานในมาตรฐานที่ ๓ เนื่องจากผู้เรียนมีทักษะในการทำงานอย่างเดี๋ยวกไม่เพียงพอ แต่จะต้องใช้กระบวนการคิดในการแก้ปัญหาที่พบขณะทำงาน วิเคราะห์เหตุปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา ตัดสินใจในการดำเนินงานในแนวทางใหม่ที่เหมาะสม เป็นต้น

กระบวนการคิดจะเชื่อมโยงเกี่ยวกับตัวผู้เรียนในทุกมาตรฐานทั้งที่กล่าวมาแล้ว และที่ยังไม่ได้กล่าวถึง และจะยังส่งผลถึงคุณภาพด้านผู้บริหาร และด้านครูอีกด้วย ตลอดจนใช้กระบวนการคิดในการทำกิจกรรมร่วมกับชุมชน ผลแห่งการจัดการพัฒนากระบวนการคิดให้แก่ผู้เรียนอย่างมีประสิทธิภาพ จึงเป็นการพัฒนาคุณภาพผู้เรียนโดยตรง ซึ่งจะช่วยยกระดับมาตรฐานของสถานศึกษานี้เรียกว่า **การประกันคุณภาพการศึกษาของสถานศึกษา** หรือ **การประกันคุณภาพภายใน**ให้เป็นไปตามความคาดหวัง

นักวิจัย

การวิจัยในชั้นเรียน ไม่ยากอย่างที่คิด

รัตนา แสงบัวเพื่อน*

มาถึงช่วงเวลานี้ทุกท่านคงตระหนักดีแล้ว ว่างานวิจัยในชั้นเรียนนั้นสำคัญอย่างไร แต่อยู่ที่ว่าครูมีความเข้าใจการวิจัยในชั้นเรียนเพียงใด ได้ทดลองลงมือทำบ้างแล้วหรือยัง ซึ่งมีหลายท่านเมื่อพูดถึงคำว่า “วิจัย” ภาพของเอกสารหรือตำราเล่มหนาๆ โดๆ และสถิติที่ยุ่งยากผุดขึ้นในใจ “มีประโยชน์มากมายแต่ทำได้ยากเหลือเกิน เปรียบเหมือนยาขมที่ครูจำเป็นต้องรับประทาน” ดังนั้นบทความนี้จึงนำเสนอเพื่อให้ผู้อ่านเข้าใจว่าการวิจัยในชั้นเรียนนั้นไม่ยากอย่างที่คิด

ความแตกต่างของการวิจัยในชั้นเรียนกับการวิจัยทั่วไป

การวิจัยเป็นวิธีการศึกษาหาความรู้ที่เป็นระบบ โดยใช้กระบวนการทางวิทยาศาสตร์ ซึ่งการวิจัยประเภทใดก็ตามจะมีขั้นตอนสำคัญๆ ไม่แตกต่างกัน คือ

๑. การกำหนดปัญหาการวิจัย
๒. การแสวงหาลู่ทางแก้ปัญหา
๓. การใช้วิธีการต่างๆ แก้ปัญหา

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

๔. การบันทึกผลการปฏิบัติการแก้ปัญหา

๕. การสรุปและนำเสนอผลการแก้ปัญหา

สำหรับการวิจัยในชั้นเรียนมีขั้นตอนการดำเนินงานเช่นเดียวกับการวิจัยทั่วไป แต่ต่างกันที่การวิจัยในชั้นเรียนมีเป้าหมายเพื่อการแก้ปัญหาและพัฒนาการเรียนการสอนให้เกิดประโยชน์สูงสุด มีใช้การมุ่งสร้างองค์ความรู้เพื่อพัฒนาหรือขยายองค์ความรู้ในศาสตร์ของตนเอง (ซึ่งหากครูสามารถทำได้ถึงขั้นนั้นนับว่าเป็นประโยชน์สูงสุดต่อการจัดการศึกษา) ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนจึงเป็นการทำวิจัยไปพร้อมๆ กับการจัดการเรียนการสอนไม่แยกส่วนออกจากกัน นอกจากนั้นการวิจัยในชั้นเรียนไม่มีรูปแบบการดำเนินงานหรือรูปแบบการเขียนรายงานวิจัยที่เป็นทางการมากนัก อาจจะทำเป็นวิจัยง่ายๆ ๔-๕ หน้า หรือจะทำเป็นงานวิจัย ๕ บท ก็ได้เช่นกัน

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียน

กระบวนการวิจัยในชั้นเรียนที่จะนำเสนอนี้ หากท่านลองฝึกคิดและทำตามไปที่ละขั้นเชื่อมั่นว่า ท่านจะได้งานวิจัย ๑ ชิ้นเป็นอย่างน้อย

๑. เลือกปัญหาการวิจัย

ปัญหาที่นำมาใช้ในการวิจัยพิจารณาได้จาก

- ปัญหาที่เกิดกับตัวนักเรียน อาจจะเป็นปัญหาพฤติกรรมหรือปัญหาการเรียนรู้ ซึ่งครูสามารถค้นหาปัญหาเหล่านี้จากบันทึกท้ายแผนการสอน บันทึก

ผลการเรียน พอร์ตโฟลิโอ การสังเกต การพูดคุยกับเพื่อนครู ฯลฯ

- ปัญหาที่เกิดระหว่างการจัดการเรียนการสอน อาจจะเป็นปัญหาเกี่ยวกับสื่อการเรียนการสอน การจัดกิจกรรม กระบวนการสอนของครู หรือการวัดประเมินผล เป็นต้น

- ปัญหาจากความต้องการของครูที่จะพัฒนาคุณภาพการสอนให้ดียิ่งขึ้น

ในขั้นนี้ท่านอาจจะพบปัญหาหลายปัญหา ซึ่งในการเลือกปัญหามาทำวิจัยนั้นควรเป็นปัญหาที่มีความสำคัญส่งผลต่อการเรียนรู้และความสำเร็จของนักเรียน เป็นปัญหาที่มีความต่อเนื่องคือถ้าไม่ได้รับการแก้ไขจะส่งผลต่อการเรียนรู้ของนักเรียนในเรื่องอื่นๆ ตามมา เป็นปัญหาที่วิธีการเดิมๆ ไม่สามารถแก้ปัญหาได้ และที่สำคัญอีกประการหนึ่งคือครูสามารถดำเนินการวิจัยได้ด้วยตนเอง

๒. วิเคราะห์สภาพปัญหา

ปัญหาที่เลือกที่จะนำมาทำวิจัย ครูจะต้องศึกษาสภาพให้ละเอียดลงไปอีกว่ามีสภาพปัญหาอย่างไรบ้าง ปัญหาเกิดขึ้นกับเด็กทั้งชั้น หรือเด็กส่วนใหญ่หรือเด็กบางคน

ตัวอย่าง ครูคณิตศาสตร์พบว่านักเรียนชั้น ม. ๒/๔ จำนวน ๓๐ คน มีคะแนนผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยในเรื่องการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์ ๑๒.๕ คะแนน จากคะแนนเต็ม ๒๐ คะแนน จากการวิเคราะห์สภาพปัญหาเป็น ดังนี้

ลักษณะปัญหา	จำนวนนักเรียน (๓๐ คน)
- มีปัญหาเล็กน้อยในบางครั้ง	๑๕
- วิเคราะห์โจทย์ไม่ถูกต้อง	๘
- คิดคำนวณไม่ถูกต้อง	๕
- วิเคราะห์โจทย์และคำนวณไม่ถูกต้อง	๒

๓. วิเคราะห์สาเหตุของปัญหา

ในการวิเคราะห์ควรพิจารณาให้รอบด้าน เพื่อทราบสาเหตุของปัญหาที่แท้จริง เช่น สาเหตุอาจมาจากตัวนักเรียนเอง ผู้สอน เพื่อน ผู้ปกครอง สภาพครอบครัว เป็นต้น วิธีการที่จะค้นหาสาเหตุ คือ ใช้การสังเกต พูดคุยกับนักเรียน ดูจากผลงานของนักเรียน ใช้การทดสอบ การสอบถามพูดคุยกับเพื่อนครู ผู้ปกครอง ฯลฯ

จากตัวอย่างในข้อ ๒ เมื่อวิเคราะห์แล้วพบว่าสาเหตุอาจมาจากนักเรียนอ่านภาษาไทยเชิงวิเคราะห์ไม่คล่อง นักเรียนได้รับการฝึกฝนไม่เพียงพอ หรือการสอนของครูทำให้นักเรียนไม่สนใจการเรียนรู้ เป็นต้น

๔. หาแนวทางแก้ปัญหาคือพัฒนาการเรียนรู้

จากสภาพปัญหาครูจะทราบว่าการทำวิจัยมีเป้าหมายอะไร กล่าวคือ ถ้าเป็นการวิจัยเพื่อมุ่งพัฒนานักเรียนทั้งชั้นหรือกลุ่มใหญ่จัดเป็นการวิจัยพัฒนาการเรียนรู้ ถ้าวิจัยเพื่อมุ่งแก้ปัญหาของนักเรียนบางคนหรือบางกลุ่มจัดเป็นการวิจัยแก้ปัญหา จากตัวอย่างในข้อ ๒ อาจจะทำวิจัยในชั้นเรียนได้ ๒ เรื่อง คือ วิจัยพัฒนาการเรียนรู้ของชั้นเรียน เนื่องจากมีผลสัมฤทธิ์เฉลี่ยต่ำ หรือวิจัยเพื่อแก้ปัญหาให้แก่ นักเรียน ๒ คน ที่มีปัญหาการเรียนรู้ค่อนข้างมาก ซึ่งวิธีการที่ใช้ในแต่ละเป้าหมายอาจจะแตกต่างกัน ในการหาแนวทางหรือวิธีการแก้ปัญหาคือพัฒนาการเรียนรู้

ผู้สอนสามารถใช้การสังเกตแล้วเชื่อมโยงกับปัญหาและสาเหตุของปัญหา เช่น สังเกตว่าเวลาที่นักเรียนไปเรียนนอกห้องเรียนแล้วมีความสุข ครูอาจจะใช้วิธีเรียนวิชาคณิตศาสตร์จากแหล่งเรียนรู้แก้ปัญหาที่นักเรียนไม่สนใจเรียนรู้ เป็นต้น หรืออาจจะหาแนวทางจากการศึกษางานวิจัยของผู้อื่นแล้วนำมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับนักเรียน

๕. กำหนดชื่อเรื่องวิจัย คำถามวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเป็นการกำหนดเข็มทิศนำทางในการดำเนินการวิจัย จึงต้องกำหนดชื่อเรื่องวิจัย คำถามการวิจัย และวัตถุประสงค์การวิจัย โดยมีหลักการ ดังนี้

ชื่อเรื่องวิจัย ระบุให้ชัดถึงเรื่องที่จะแก้ปัญหาคือพัฒนา กลุ่มเป้าหมาย และวิธีที่จะนำมาใช้แก้ปัญหาคือพัฒนา เช่น

- ผลของการจัดกระบวนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ในการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒/๔

- การแก้ปัญหาพื้นฐานความรู้ด้านการอ่านภาษาไทยและทักษะการคำนวณของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ ๒/๔

คำถามวิจัย กำหนดคำถามนำทางเพื่อให้การดำเนินงานสามารถบรรลุตามเป้าหมายที่ต้องการ คำถามวิจัยกำหนดได้มากกว่า ๑ ข้อ เช่น

- ๑) การเสริมพื้นฐานความรู้ทางด้านการอ่านภาษาไทยและทักษะการคำนวณอย่างเป็นระบบทำได้อย่างไร

- ๒) นักเรียนมีปฏิกิริยาต่อการเข้าร่วมกิจกรรมเสริมความรู้พื้นฐานอย่างเป็นระบบนอกเวลาเรียนอย่างไร

- ๓) การเสริมพื้นฐานความรู้อย่างเป็นระบบสามารถส่งผลต่อผลสัมฤทธิ์ทางการแก้โจทย์ปัญหาคณิตศาสตร์และความสนใจในการเรียนรู้ของนักเรียนมากน้อยเพียงใด และอย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย กำหนดให้สอดคล้องกับชื่อเรื่องวิจัยว่าต้องการทำวิจัยเพื่ออะไร เช่น

๑) เพื่อพัฒนากระบวนการเสริมพื้นฐานความรู้ทางด้านการอ่านภาษาไทยและทักษะการคำนวณอย่างเป็นระบบ

๒) เพื่อแก้ปัญหาให้นักเรียนจำนวน ๒ คน ที่ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านการอ่านภาษาไทยและทักษะการคำนวณโดยใช้กระบวนการเสริมพื้นฐานความรู้อย่างเป็นระบบ

๓) เพื่อศึกษาผลการแก้ปัญหาให้นักเรียนจำนวน ๒ คน ที่ขาดความรู้พื้นฐานทางด้านการอ่านภาษาไทยและทักษะการคำนวณโดยใช้กระบวนการเสริมพื้นฐานความรู้อย่างเป็นระบบ

๖. วางแผนการดำเนินการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้

ในการวางแผนจะต้องเขียนให้สามารถมองเห็นภาพของการดำเนินงานอย่างชัดเจน ซึ่งอาจจะระบุประเด็นต่อไปนี้

- เครื่องมือในการวิจัย โดยระบุทั้งเครื่องมือที่ใช้ในการแก้ปัญหาหรือพัฒนาการเรียนรู้ เช่น แผนการสอน แผนการแก้ปัญหาโดยการสอน ซ้อมเสริม เป็นต้น และเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล เช่น แบบสังเกตพฤติกรรม แบบสัมภาษณ์ แบบทดสอบ เป็นต้น สำหรับการทำวิจัยในชั้นเรียนไม่จำเป็นต้องหาประสิทธิภาพของเครื่องมือ

- การเก็บรวบรวมข้อมูล ให้ระบุว่าจะใช้เครื่องมือใดเก็บรวบรวมข้อมูลในช่วงเวลาใด และเก็บอย่างไร

๗. ลงมือปฏิบัติตามแผน เก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ในขั้นที่ ๑-๖ เป็นโครงร่างของการวิจัย

จากนั้นดำเนินการตามแผน และเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลจะต้องมีสถิติเข้ามาเกี่ยวข้อง ซึ่งการวิจัยในชั้นเรียนส่วนใหญ่ใช้การหาค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน สำหรับค่า t-test ใช้กับการทำวิจัยกับกลุ่มตัวอย่างแล้วอ้างอิงไปถึงประชากร ดังนั้นการวิจัยในชั้นเรียนซึ่งเป็นการกระทำกับประชากรอยู่แล้วจึงไม่ควรนำ t-test มาใช้

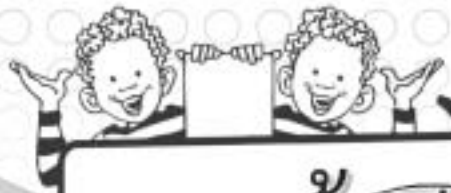
๘. การสรุปและอภิปรายผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัยจะต้องสรุปตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ และนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ อาจจะในรูปแบบตาราง แผนภูมิ แผนภาพ หรือเขียนบรรยาย ส่วนการอภิปรายผลเป็นการกล่าวถึงผลจากการวิจัยเป็นไปตามที่คาดการณ์ไว้หรือไม่ เพราะเหตุใด สอดคล้องกับสิ่งที่ผู้อื่นทำไว้หรือไม่ หรือผู้วิจัยมีแนวคิดอะไรเพิ่มเติมจากการทำวิจัยในครั้งนี้บ้าง

การเขียนรายงานวิจัยในชั้นเรียน

การเขียนรายงานวิจัยในชั้นเรียนไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการเหมือนการวิจัยทั่วไป ดังนั้นอาจจะเขียนบรรยายตามหัวข้อที่กล่าวมาข้างต้น หรือจะใช้รูปแบบที่เป็นทางการตามความคุ้นเคยก็ได้เช่นกัน

จะเห็นได้ว่าการวิจัยในชั้นเรียนเป็นกระบวนการที่ดำเนินงานไปพร้อมๆ กับการจัดการเรียนการสอน มีขั้นตอนสำคัญๆ เหมือนกับการวิจัยทั่วไป แต่ไม่มีรูปแบบที่เป็นทางการ และการวิเคราะห์ข้อมูลใช้เพียงสถิติที่ง่ายๆ ไม่ซับซ้อน ทราบอย่างนี้แล้วคุณครูคงไม่ต้องวิตกกังวลกับการทำวิจัยในชั้นเรียนอีกต่อไป

ความรู้ *เพื่อ* ครูแนะแนว

การแนะแนวกับการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้

โสภณ จุโสภา*

โรงเรียน เป็นหน่วยงานหลักในการปลูกฝังและสร้างเสริมคุณธรรมจริยธรรมในนักเรียน โดยจะต้องมองภาพให้ตลอดแนวตั้งแต่หลักสูตรทั้ง ๘ กลุ่มสาระ การเรียนรู้ที่ถือว่าเป็นกระบวนการ “หลัก” มีกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเป็นกระบวนการ “รอง” ซึ่งหมายความว่าความรวมถึงการแนะแนวด้วย แต่ท่ามกลางการเปลี่ยนแปลงของการพัฒนาในกระแสโลกาภิวัตน์ที่มีความเจริญทางวัตถุและเทคโนโลยีรวมทั้งค่านิยมในการบริโภคอย่างเกินขนาด (dose) ความพอเพียงส่งผลให้เกิดปัญหาแก่เด็กและเยาวชนอย่างหลากหลายรูปแบบโดยเฉพาะอย่างยิ่งปัญหาด้านคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมมาเป็นระยะเวลานานพอสมควรจวบจน

ถึงปัจจุบัน ดังเช่น เมื่อไม่นานมานี้ (มีนาคม ๒๕๕๐) ได้มีการประชุมระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาเยาวชนในสถานศึกษา ในโอกาสนี้ ดร. อมรวิชช์ นาครทรรพ ที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (อ้างในเดลินิวส์, ๒๕๕๐ : ๓) กล่าวถึงสภาวะการณ์เด็กและเยาวชนว่า จากการสำรวจพฤติกรรมเยาวชนไทยทั่วประเทศในรอบปี ๒๕๔๘-๒๕๔๙ พบว่า เด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้นดื่มเหล้าเป็นครั้งแรกถึงเป็นประจำสูงถึงร้อยละ ๒๔.๐๑ ขณะที่มัธยมศึกษาตอนปลายสูงถึงร้อยละ ๓๑.๕๑ เยาวชนอายุ ๑๙-๒๕ ปี พยายามฆ่าตัวตาย ร้อยละ ๓๖.๙๑ และทำสำเร็จร้อยละ ๖.๔๐ สภาวะด้านสังคมเด็กระดับประถมศึกษา

* หัวหน้ากลุ่มงานวัดและประเมินผลการศึกษา สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเชียงราย เขต ๑

ร้อยละ ๔.๐๔ เทียบกลางคืนอย่างน้อย ๑ ครั้งต่อสัปดาห์ แนวโน้มการมีเพศสัมพันธ์ที่รวบรวมข้อมูลจากโรงพยาบาลของรัฐทั่วประเทศพบว่าปี ๒๕๔๙ มีวัยรุ่นอายุต่ำกว่า ๑๙ ปี ไปทำคลอดถึง ๗๑,๐๐๐ คน และสรุปสาเหตุว่ามาจากการที่เด็กถูกรอบค้ำวละเลยถูกปฏิเสธจากโรงเรียน คบเพื่อนไม่ดี ติดกระแสบริโภคนิยม ขาดแบบอย่างที่ดีในสังคม ทางแก้ไขอยู่ที่การมีครอบครัวที่ดี มีโรงเรียนที่ดี มีแบบอย่างที่ดี มีเพื่อนที่ดี รวมทั้งมีครูหรือคนใกล้ชิดคอยให้คำปรึกษา หรือมีการแนะแนวที่ดีนำไปสู่การพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ แต่โรงเรียนจะทำการเชื่อมโยงการแนะแนวกับการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ได้อย่างไร เป็นคำถามที่น่าสนใจ ซึ่งโรงเรียนควรดำเนินการเพื่อให้นักเรียนเกิดคุณธรรมเป้าหมายโดยพิจารณาปัจจัยต่างๆ หรือดำเนินการดังนี้

๑. ผู้อำนวยการโรงเรียนจะต้องตระหนักและให้ความสำคัญกับการแนะแนวของโรงเรียน

๒. ครูแนะแนว (ตัวจริง) จะต้องวางระบบการแนะแนวในโรงเรียนครอบคลุมบุคลากรครูทุกคน ในโรงเรียนให้มีส่วนร่วมในการทำงานรวมทั้งมีกิจกรรมให้ผู้ปกครองนักเรียนได้มีส่วนร่วมด้วย

๓. ครูทุกคนต้องทำหน้าที่เป็นครูแนะแนวทั้งนี้ เพราะหน้าที่ความรับผิดชอบและลักษณะงานที่ปฏิบัติของครูตามมาตรฐานตำแหน่ง มีความสัมพันธ์กับงานแนะแนวโดยตรง คือพัฒนาผู้เรียน อบรมสั่งสอน และจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้มีคุณลักษณะอันพึงประสงค์ ปฏิบัติงานเกี่ยวกับการจัดระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียนและประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและบุคคลในชุมชนเพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ (สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากร

ทางการศึกษา, ๒๕๔๘ : ๖) นอกจากนั้นงานแนะแนวยังถือว่าเป็นงานของครูทุกคนที่ต้องทำควบคู่กับการจัดการเรียนรู้เสมอ

๔. โรงเรียนจะต้องทำการทบทวนหรือบางโรงเรียนอาจจะต้องทำการปรับรื้อ (re-engineering) ระบบการเรียนรู้คุณธรรมใหม่ทั้งหมด ทำความเข้าใจแนวคิด หลักการ ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาคุณธรรม จริยธรรม วิธีการ กระบวนการและเทคนิคต่างๆ เช่น การปรับพฤติกรรม (behavior modification) การพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมตามทฤษฎีการพัฒนาทางจริยธรรม (moral development theory) การสังเกตตัวแบบ (model) การทำความเข้าใจในค่านิยม (value clarification) การใช้ระบบคู่สัญญา การสอนด้านจิตพิสัย (affective domain) และการประยุกต์ใช้พุทธวิธีในการจัดการเรียนรู้ เป็นต้น โรงเรียนอาจจะต้องจัดการประชุมปฏิบัติการในประเด็นใดประเด็นหนึ่งหรือหลายประเด็นเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ และทำให้เกิดผลงานทั้งของครูและนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม

๕. โรงเรียนจะต้องเชื่อมโยงความสัมพันธ์การจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ให้เข้าไปอยู่ในขอบข่ายของการจัดกิจกรรมแนะแนวทั้ง ๓ ด้าน คือ ด้านการศึกษา ด้านการงานและอาชีพ ด้านชีวิตและสังคม เพื่อให้ผู้เรียนมีเจตคติที่ดี มีใจรักงานและเห็นคุณค่าชีวิตของตนเอง

๖. โรงเรียนควรจะเชื่อมโยงความสัมพันธ์งานอื่นๆ ที่มีลักษณะหรือมีทิศทางการทำงานใกล้เคียงกับงานแนะแนวเข้ามาสัมพันธ์กันเพื่อส่งเสริมและสนับสนุน

ซึ่งกันและกัน เช่น งานฝ่ายปกครอง ระบบการดูแลช่วยเหลือนักเรียน เป็นต้น การแนะแนวเป็นกิจกรรมมุ่งส่งเสริมพัฒนาผู้เรียนให้พัฒนาดตนเองอย่างเต็มตามศักยภาพ รักและเห็นคุณค่าในตนเองและผู้อื่น ฟังตนเอง มีทักษะในการเลือกแนวทางการศึกษาการทำงานและอาชีพ ชีวิตและสังคม มีสุขภาพจิตที่ดี มีจิตสำนึกในการทำประโยชน์ต่อครอบครัว สังคม และประเทศชาติ (กรมวิชาการ, ๒๕๔๖ : ๒๔) ซึ่งถ้าหากพิจารณาตามเจตนารมณ์ดังกล่าวจะเห็นได้ว่าสอดคล้องกับความหมายของคุณธรรมที่สรุปว่า คือความรู้สึกรู้จักคิด หรือสภาพของจิตที่เป็นกุศล เป็นพื้นฐานของการแสดงออกที่มีประโยชน์ต่อตนเองและผู้อื่น เกิดขึ้นได้เพราะจิตรู้จักความจริงความดีและความงาม หรือสรุปสั้นๆ ได้ว่าเป็นสภาพการที่ผู้เรียนมีทักษะชีวิต ดังนั้นงานแนะแนวในยุคนี้ควรจะเชื่อมโยงกับการพัฒนาทักษะชีวิต เรียกว่าเป็นการแนะแนวหรือการให้คำปรึกษาเกี่ยวกับทักษะชีวิต (life skills counseling)

หากโรงเรียนพิจารณาและดำเนินการได้ทั้ง ๖ ข้อ ตามที่นำเสนอมาทั้งหมดแล้ว โรงเรียนก็ยังคง

ต้องคำนึงถึงหลักการแนะแนวมิติใหม่ที่ดีที่คิดว่ายังคงใช้ได้ดี คือ เน้นให้ทุกคนในสังคมมีบทบาทในด้านการแนะแนว เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญที่สุดและให้เกิดความเท่าเทียมกัน ความสำเร็จของผู้เรียนขึ้นอยู่กับระบบการแนะแนว แหล่งการเรียนรู้และข้อมูลสารสนเทศเพื่อการแนะแนว มีบทบาทต่อความสำเร็จของผู้เรียน และศักยภาพเครือข่ายการแนะแนวได้จากความร่วมมือของหน่วยงานต่างๆ (กรมวิชาการ, ๒๕๔๕ : ๕) จึงจะส่งผลให้บรรลุเป้าหมายที่การแนะแนวต้องการ คือ ผู้เรียนเป็นคนดี มีปัญญา และมีความสุข ในทำนองเดียวกันการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้ก็มีเป้าหมายดังกล่าว จึงไม่ควรมองว่าเป็นคนละเรื่อง แต่จะยึดการแนะแนวเป็นแกนแล้วนำการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้เข้ามาเชื่อมโยงหรือจะยึดการพัฒนาคุณธรรมนำความรู้เป็นแกนแล้วนำการแนะแนวเข้ามาเชื่อมโยงก็ได้ แต่ต้องทำด้วยความจริงจังต่อเนื่องก็จะเกิดสภาพของสังคมที่สุขขึ้นในโรงเรียน ไม่ต้องทำงานไล่ตามสถานการณ์เพื่อแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนอยู่ตลอดเวลา

บรรณานุกรม

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **การกำหนดวิสัยทัศน์และยุทธศาสตร์ของการแนะแนวมิติใหม่**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์คุรุสภาลาดพร้าว, ๒๕๔๕.

กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ. **แนวทางการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนตามหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช ๒๕๔๔**. ๒๕๔๖.

เดลินิวส์. **รัฐต้องทำให้ครอบครัวเข้มแข็ง**. (๒๕ มีนาคม ๒๕๕๐).

สำนักงานคณะกรรมการข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา. **มาตรฐานตำแหน่งและมาตรฐานวิทยฐานะของข้าราชการครูและบุคลากรทางการศึกษา**. ๒๕๔๖.

นิทาน... สื่อการเรียนรู้

หนังสือ : สื่อการเรียนรู้ที่คงทนและถาวร

ฟาฏินา วงศ์เลขา*

นาง อ่านเป็นหนทางเพิ่มพูนความรู้และสติปัญญาให้กับผู้คนทุกชาติศาสนา ทุกชั้นวรรณะ ทุกเพศทุกวัย และปัจจุบันการอ่านมีทางเลือกที่หลากหลาย ทั้งหนังสือ สื่อสิ่งพิมพ์ สื่อเทคโนโลยี อินเทอร์เน็ต หรือแม้แต่บนโทรศัพท์มือถือก็สามารถดาวน์โหลดข้อมูลมาอ่านได้ทั้งข่าวสาร นิยาย หรือแม้กระทั่งการ์ตูน แต่อย่างไรก็ตามหนังสือก็ยังคงเป็นสื่อการเรียนรู้ที่คงทนถาวรและยังคงมีความสำคัญตลอดมานับแต่อดีตจวบจนปัจจุบัน

การที่เราจะอ่านหนังสือสักเล่มนั้นจำเป็นต้องใช้เวลา เช่นเดียวกันเราคงไม่สามารถรู้จักใครสักคน

ได้ดีตั้งแต่วันแรกที่พบเจอ แม้บางครั้งเมื่อเราได้อ่านหนังสือบางเล่มจนจบ แล้วพบว่าหนังสือที่ไม่ชอบเลย แต่ก็อย่าไปเสียเวลา อย่างน้อยต่อไปเราจะได้รู้หลักคิดในการเลือกหนังสืออ่านที่ถูกต้อง **เพราะการเลือกอ่านหนังสือไม่ใช่เลือกเพียงแค่เห็นว่าปกสวยเท่านั้น เช่นเดียวกับคนที่เราเห็นว่าหน้าตาดีแต่ก็ใช่ว่าเขาจะเป็นคนดีเสมอไป**

จากการสำรวจพฤติกรรมการอ่านหนังสือของคนไทย ซึ่งจัดทำโดยสำนักงานสถิติแห่งชาติ พบว่าเมื่อปี ๒๕๔๔ คนไทยใช้เวลาอ่านหนังสือโดยเฉลี่ยอยู่ที่ ๒-๔ นาทีต่อวันซึ่งนับว่าน้อยมาก เมื่อเปรียบเทียบกับ

* นักวิชาการศึกษา สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน

ประเทศที่พัฒนาแล้ว แม้ว่าจากการสำรวจครั้งล่าสุดเมื่อปี ๒๕๔๘ พบว่า คนไทยมีแนวโน้มการอ่านหนังสือมากขึ้นเล็กน้อยก็ตาม

คงต้องเป็นหน้าที่ความรับผิดชอบร่วมกันของทุกคนในสังคม ทั้งภาครัฐและเอกชนจะต้องช่วยกันสนับสนุนส่งเสริมให้คนไทยหันมาอ่านหนังสือและปลูกฝังนิสัยรักการอ่านให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะพ่อแม่ผู้ปกครองต้องฝึกให้บุตรหลานรักการอ่านและเห็นคุณค่าของการอ่านมากกว่าการเล่นเกมนินจาหรือดูละครโทรทัศน์ สถานศึกษาจะต้องปลูกฝังนิสัยรักการอ่านที่ยั่งยืนให้กับเด็ก รวมทั้งสำนักพิมพ์ต่างๆ อาจร่วมกันผลิตหนังสือดีมีคุณภาพในราคาที่ถูกลงส่งกระจายไปให้ทั่วถึงทุกภูมิภาค

เมื่อย้อนรำลึกนึกถึงหนังสือเก่าที่เราเคยอ่านเมื่อสมัยที่ยังเด็ก เราจะเห็นว่าหนังสือหลายเล่มที่ยังอยู่ในความทรงจำของหลายๆ คน เช่น นิทานร้อยบรรทัด ยายกะตา อุดมเด็กดี นกนางเขน ย่าของมานี ดอกสร้อยแสนรัก สมบัติของผู้ดี และหนังสืออื่นๆ อีกมากมายหลายเล่ม นับว่าเป็นข่าวดีสำหรับเด็กๆ ที่ขณะนี้**สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา**

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน ได้คัดสรรหนังสือเก่าที่ดี มีคุณภาพ และมีสาระร่วมสมัย ซึ่งมีทั้งหนังสือส่งเสริมการอ่าน หนังสืออ่านเพิ่มเติม แบบสอนอ่านภาษาไทย ระดับประถมศึกษาและมัธยมศึกษา กว่า ๓๐๐ รายการ โดยรวบรวมจัดทำบัญชีรายชื่อพร้อมบรรณนิทัศน์ และเปิดโอกาสให้สำนักพิมพ์หรือผู้สนใจแจ้งความจำนงค์เพื่อขออนุญาตนำหนังสือที่เป็นลิขสิทธิ์ของกระทรวงศึกษาธิการเหล่านั้นไปจัดพิมพ์จำหน่ายให้กว้างขวางยิ่งขึ้น

แม้ว่าปัจจุบันอินเทอร์เน็ตหรือสื่อเทคโนโลยีอื่นๆ ได้เข้ามามีอิทธิพลต่อการอ่านของเด็กและเยาวชนเพียงใดก็ตาม แต่หนังสือก็ยังคงเป็นอีกสื่อหนึ่งที่สามารถเข้าถึงกลุ่มผู้อ่านได้อย่างกว้างขวาง อีกทั้งเป็นสื่อที่มีความคงทนถาวร เราต้องการจะอ่านซ้ำเมื่อไรสักก็ครั้งก็สามารถทำได้ หวังเป็นอย่างยิ่งว่าคงเป็นอีกทางเลือกหนึ่งที่จะส่งเสริมสนับสนุนให้สถานศึกษามีและใช้สื่อการเรียนรู้ที่มีคุณภาพในกระบวนการจัดการเรียนการสอนได้อย่างหลากหลาย อันจะส่งผลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามแนวปฏิรูปการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

อัมพร แต้มทอง

ข่าวดี! แต่ครูทุกภูมิภาค รอฟังผลการพัฒนาระบบการประเมินผลอิงมาตรฐานการเรียนรู้ในชั้นเรียน ซึ่งสำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา โดยกลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล ได้ระดมสรรพกำลังความคิดอย่างกว้างขวางจากครูและศึกษานิเทศก์ ทุกภูมิภาค และวิทยากรผู้ชำนาญการประเมินผลเพื่อหวังจะได้รูปแบบการวัดและประเมินผลในชั้นเรียนอย่างหลากหลาย คือ การประเมินผลโครงการ (Project - Learning Assessment) การประเมินผลโดยใช้การวิจัยเป็นพื้นฐาน (Research - Based Learning Assessment) การประเมินผลการนำเสนอผลงานรูปแบบต่างๆ (Presentation Assessment) การประเมินผลการจัดทำรายงาน (Report Assessment) และการประเมินผลโดยใช้ข้อสอบวัดความคิดขั้นสูงและการให้เหตุผล (High Thinking and Reasoning Learning Testing) โดยคาดหวังว่าจะให้แต่ละรูปแบบมีคุณสมบัติเฉพาะที่สอดคล้องกับสภาวะภูมิภาคที่มีความแตกต่างกัน และครูสามารถนำรูปแบบการประเมินผลนี้ไปใช้ในชั้นเรียนได้อย่างแท้จริง

งานสำเร็จเมื่อไรค้นหารายละเอียดจาก <http://academic.obec.go.th> หรือสอบถามความก้าวหน้าของ

ผลงานได้ที่ กลุ่มส่งเสริมการเรียนการสอนและประเมินผล โทร. ๐๒ ๒๘๘ ๕๗๗๑ อย่างไรงานนี้เสร็จก่อน อ.ไตรรงค์ เจนการ เกษียณอายุราชการกันยายนนี้แน่

Britannica สารานุกรมภาษาอังกฤษที่รวบรวมความรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ ความรู้เฉพาะด้าน นำเสนอความรู้กว่า ๒๕,๐๐๐ หัวข้อเรื่อง พร้อมภาพประกอบกว่า ๒,๐๐๐ ภาพ เป็นหนังสือที่ได้รับการยอมรับมากกว่า ๒๓๐ ปี นับตั้งแต่ ค.ศ. ๑๗๖๘ ต่อไปนี้ Britannica จะไม่เป็นหนังสืออ่านยากอีกแล้ว เพราะมีผู้คิดแปล Britannica จากภาษาอังกฤษมาเป็นภาษาไทย ทั้งนี้ใช้ผู้แปลจำนวนมาก ซึ่งนับว่าเป็นชาติแรกในแถบอาเซียนที่แปลสารานุกรมโลกเป็นภาษาท้องถิ่นเพื่อใช้เป็นสื่อพัฒนาการเรียนรู้ได้ด้วยตนเองของเด็กและเยาวชนไทย สารานุกรมบริแทนนิกา ฉบับภาษาไทยมีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับ ประวัติศาสตร์ วิทยาศาสตร์ บุคคลสำคัญ วรรณคดี การเมือง ศิลปวัฒนธรรม ภูมิศาสตร์ ปรัชญา มีเนื้อหาเกี่ยวกับประเทศไทยเป็นพิเศษ เช่น บุคคลสำคัญ เหตุการณ์สำคัญ สถานที่ท่องเที่ยว และอื่นๆ มีรูปเล่มที่สวยงาม

โรงเรียนใดสนใจ บริแทนนิกาฉบับภาษาไทย ชุดหนึ่งมี ๓ เล่ม ราคาชุดละ ๙,๘๐๐ บาท

ของฝากจากครูภาษาไทย ให้นักเรียน คำพ้องรูป
อ่านอย่างไรให้ถูกต้อง ลองจดจำคำประพันธ์ช่วยคำ

อ่านข้างล่างนี้แล้วจะไม่มีคำอ่านคำพ้องรูปอย่างผิดๆ
อีกต่อไป

กาพย์ยานี ๑๑

คำอ่าน

ขัดสมาสนั่งสมาธิ	ได้ตรองไตรธรรมขุใจ	...สะ - หมาด..สะ-มา-ทิ	
เสลาซื้อต้นไม้	เสลาใจแปลว่าหิน	เสา - ลา.....	สะ - เหลา.....
ปักเป้าเชื่อว่าไทย	ปักเป้าว่ายในวาริน	ปัก - กะ - เป้า.....	ปัก-เป้า.....
ตบเต่าเราชอบกิน	ตะนุว่าข้าพเจ้าใจ	ตะ - หนู.....	ตะ - หนู.....
ปรักหักพังแล้ว	ปรักเงินแพรวดูสดใส	ปะ-หรั๊ก.....	ปรัก.....
ปรามาสดูถูกใคร	ปรามาสไซ้ไม่เหมาะสม	ปรา - มาด.....	ปะ - รา - มาด.....
แถมเมืองเขมร	อ้อแถมเด่นงามเฝ้าชวน	ชะแม.....	.....แถม .....
เสมาบูชาชวน	เสมาล้วนหญ้าควรถอน	เส-มา.....	สะ - เหมา.....
พลีคือบวงสรวงหนา	พลีว่ากล้าชาญสมร	พลี.....	พะ - ลี.....
ครุครูผู้สั่งสอน	ครุน้ำหย่อนตักน้ำใช้	คะ-รุ.....	ครุ.....
ปถวิท้ายเรือหลวง	อย่าจาบจ้วงเข้าไปใกล้	ปะ - ละ - หวี.....	
ปถวิคือดินไซ้	ความหมายต่างห่างไกลกัน	ปะ - ละ - วิ.....	
เขมาเขาเรียกยา	ส่วนเขมาว่าสุขสันต์	ชะ - เหมา.....	..เข - มา.....
เพลานัดมาพลัน	ส่วนเพลานั้นคือเบาลง	เพ - ลา.....	..เพล.....
พยาธิความเจ็บไข้	พยาธิโซอย่างวอยง	พะ - ยา - ทิ.....	พะ - ยาต.....
กรีนี่ช้างทรง	กรีกุ้งคงตำมือเรา	กะ - รี.....	กรี.....
จอกแหนลอยละล่อง	หวงแหนน้องต้องคอยเฝ้า	จอก-แน.....	หวง - แหน.....
พ้องรูปอย่าดูเบา	อ่านถูกไว้จะไม่เขย.		

เรื่องร้อย เรื่องร้อย

เสรี กาญจนโรจน์

ธรรมนาวา

กาละเกษิณเกษมสันต์
เคยเหนื่อยเคยหน่ายมลายไป
พักผ่อนนอนหลับรีนอุรา
เที่ยวท่องล่องไปใจสำราญ
เพื่อนพ้องน้องพี่เหมือนหนีห่าง
มียศเสื่อมยศไฉยนิ่ง
นึกหน่ายนักหนาับเนิ่นนาน
แคว้งคว้างครุ่นคิดคร่ำคร่าคอย
ถ้าเป็นเช่นนั้นะพี่น้อง
เข้าวัดฟังธรรมะบรรยาย
ฝึกจิตฝึกใจให้สงบ
สวดมนต์บ่นพร่ำภาวนา
มาเถิดเปิดธรรมส่องนำจิต
รินรินลิลลิตพิพม์วิมาน

เวียนวันบรรเจิดจิตแจ่มใส
ก้าวสู่เส้นชัยราชการ
ข้าวปลาอร่อยลิ้มรสหวาน
วันผ่านเดือนผ่านถ่านมอดลง
จิตจางจางเจือไม่เหลือหลง
ยากปลงยากปลดหมดกรรมพลอย
งุ่นง่านหงุดหงิดเงืองเหงาหงอย
ล่องลอยร้อนรุ่มรุมละลาย
เหม็นเหม็นเหม็นเหม็นมามุ่งหมาย
ผ่อนคลายหายเครียดที่ค้างคา
จักพบความสุขแสนล้ำค่า
เพื่อพาผ่านพ้นผองภัยพาล
บทเพลงชีวิตคิดขับขาน
สู่สถานธรรมะนาวาเอ๋ยฯ

วารสารวิชาการ

คิด คิด คำ

...การศึกษา ไม่ใช่เรื่องของการเมืองแต่เป็นเรื่องของประชาชน เป็นเรื่องของอนาคตเยาวชนที่เป็นทรัพยากรที่มีค่าที่สุด สังคมใด ก็แล้วแต่ ไม่ว่าจะร้ายแรงแค่ไหน มีทรัพยากรมากน้อยแค่ไหน ถ้าหาก เยาวชนไม่มีคุณภาพก็ไม่สามารถมีอนาคตที่มั่นคงได้ เชื่อว่าสิ่งที่ ทำให้ประเทศแต่ละประเทศแตกต่างกันอยู่ที่เยาวชนของชาติ คุณภาพ ของเยาวชน อุดมการณ์ของครู ความมุ่งมั่น การมีส่วนร่วมของ ท้องถิ่น และการมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน

ที่มา : ข้อความตอนหนึ่งจากการบรรยายพิเศษเรื่อง "การมีส่วนร่วมทางการศึกษาของ คณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐานและเอชานุกรกรรมการสถานศึกษาจากทั่วประเทศ ของรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ (นายบรรหาร ศิลปอาชา) โดยมีผู้ว่า ราชการจังหวัด ผู้ทรงคุณวุฒิ ประธานคณะกรรมการเขตพื้นที่การศึกษาและผู้อำนวยการ สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเข้าร่วมประชุม เมื่อวันที่ ๑๓ พฤษภาคม ๒๕๕๐ ณ ห้องประชุมกองทัพเรือ กรุงเทพมหานคร

“...ผู้ที่เป็นครูอาจารย์นั้น ใช้ว่าจะมีแต่ความรู้ในทางวิชาการ และในทาง
การสอนเท่านั้นก็หาไม่ จะต้องรู้จักอบรมเด็กทั้งในด้านศีลธรรมจรรรยา
และวัฒนธรรม รวมทั้งให้มีความสำนึกรับผิดชอบในหน้าที่ด้วย...”

พระบรมราโชวาท ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตร
ของ วิทยาลัยวิชาการศึกษา ๑๕ ธันวาคม ๒๕๐๓

